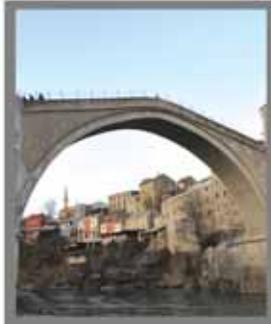

Üniversitelerde
İslami Finans Eğitimi

Bosna'yı
Unutmayın

Ayhan Keser ile
Sukuk Üzerine

Binlerce Yılın Birikimi
ADİYAMAN

Çocuklarımız
Dede Efendi'yi de
Öğrenmeli

ALBARAKA TÜRK KATILIM BANKASI

2012 / SAYI 31

Bereket

Osman Akyüz

Katılım bankalarında müşteri
ortağımız gibidir!

Mehmet Ali VERÇİN

Genel Müdür Yardımcısı

Sukuk: Ekonomide yeni bir soluk

BEREKET'in bu sayısının ağırlığını, henüz yeni bir finansal yatırım enstrümanı olan SUKUK konusuna vermiş bulunuyoruz. Dilimize kira sertifikası olarak çevrilen ve uygulamada böyle kullanılacak olan sukuk, hem katılım bankaları ve hem ülkemiz ekonomisi açısından ümit vaadeden bir adım olması hasebiyle, üzerine ciddiyetle eğilmeyi hak eden bir konuydu.

Sukuk, tabii olarak Albaraka'nın müşterilerini de yakından ilgilendiren bir husus. Sadece katılım bankacılığına ait bir enstrüman olmasa da, ağırlıklı olarak bu sektörün çalışacağı bir alan olarak sukuk, finansal konularla ilgilenen müşterilerimizin ilgisini çekecek bir konu. Sukukla alakalı bir dosya çalışması yanında, Albaraka Genel Müdür Yardımcılarından Ayhan Keser'le yapılmış bir 'sukuk' röportajı da, Bereket'in sayfeleri arasında sizi bekliyor.

Türkiye Katılım Bankaları Birliği Başkanı ve aynı zamanda Albaraka Yönetim Kurulu Üyesi Osman Akyüz'ün faizsiz finans kuruluşlarının kuruluşu ve sonrasını anlattığı röportajını, umarız ki zevkle okursunuz. Akyüz, katılım bankacılığı sektörünün dünü, bugünü ve sadece ülkemizdeki değil, değişik ülkelerdeki uygulamaları hakkında da ilgi çekici bilgiler veriyor.

İngiltere'deki Durham Üniversitesi'nin İslami Ekonomi ve Finans Merkezi'nin direktörlüğünü yürütmekte olan Doç. Dr. Mehmet Asutay'la katılım bankacılığı üzerine yapılmış geniş bir röportaj da dergimizde sizi bekliyor. Geçtiğimiz yılın sonunda düzenlenen Sabahattin Zaim İslam ve Ekonomi Konferansı'nın katılımcılarından olan Asutay, İngiltere'de akademik sahada ciddi bir şekilde işlenen katılım bankacılığı sektörünün batılı ülkelerde yaygın bir şekilde kullanıldığına ve bundan sonra daha sık kullanılabileneğine dikkatimizi çekiyor.

Kendi deyimiyle 'gelenekli sanatlarımız' söz konusu olduğunda adı mutlaka anılması gereken müstesna şahsiyetlerden birisi olan M. Uğur Derman'la gelenekli sanatlarımız üzerine yapılan konuşmayı, büyük bir memnuniyetle okuyacağınıza inanıyoruz. M. Uğur Derman'ın bu sanatların geçmişteki ve günümüzdeki durumuna ışık tutar mahiyetteki sözleri, oldukça ciddi mesajlar taşımakta.

İlgilenenler açısından oldukça önemli bir konu olan müzikle alakalı da, popüler olmaya çalışmasalar da, uğraştıkları Klasik Türk Müziği'ni popüler hale getirmeye çalışan İncesaz grubuyla alakalı bir röportajımız da var. İncesaz'ın ve halen faaliyette bulunan benzeri birkaç grubun daha kurucusu ve üyesi olan Murat Aydemir'le, çalışmalarını üzerine gerçekleştirilen söyleşinin hepimize anlatabileceği çok şey var.

Sinema sahasının önemli isimlerinden İsmail Güneş'le, geçtiğimiz günlerde gösterime giren Ateşin Düştüğü Yer isimli filmi ve bunun yanında sinema anlayışı ve bu sanatın günümüzdeki durumu üzerine yapılmış konuşma da, Yedinci Sanat'ın hal-i hazırındaki durumu hakkında epeyce bilgi veriyor.

Artık yaz aylarında olduğumuzdan bu sayımızın spor konusu olarak yüzmeyi tercih ettik. Karpuz kabukları suya düştüğü için yüzmeye gideceklerin çokluğu düşünülerek hazırlanan ve yüzme ile alakalı çeşitli bilgiler içeren bu yazıyı; yüzme bilenlerin de, yeni öğrenmeye niyetlenenlerin de okumalarında fayda var.

Albaraka'dan son gelişmeleri size duyuran önemli haberlerimiz ve bu arada Adıyaman ilimizle beraber Adıyaman'daki şubemizi tanıtan sayfeler de, bu sayımızda.

Önümüzdeki sayıda buluşabilmek ümidiyle, sizi BEREKET'in bu sayısı ile baş başa bırakıyorum; hoşça kalın!..

6

Türkiye ekonomisi için
yeni bir kaynak: Sukuk!..

43

M. Uğur Derman:
Kitâbe cihetinden
İstanbul bir hazinedir.

20

Osman Akyüz: Katılım bankalarında
müşteri ortağımız gibidir!

Bereket
Haziran-Temmuz-Ağustos 2012

Sahibi
Albaraka Türk Katılım Bankası
A.Ş. adına
Fahrettin Yahşi

Genel Yayın Yönetmeni
Mehmet Ali Verçin

Yazı İşleri Sorumlusu
Melikşah Utku

Editör
Ekrem Şahin

Yayın Kurulu
Nihat Boz
Temel Hazıroğlu
Bülent Taban
Turgut Simitçioğlu
Hüseyin Tunç
Osman Çelebi
Ömer Lütfi Tama
Salih Uzun
Hasan Altundağ

Danışma Kurulu
Yalçın Öner
Osman Akyüz
Mitat Aktaş

Grafik Tasarım
Ahmet Çelik

Basım

Şan Ofset
Cendere Yolu No: 23
Ayazağa / İstanbul
Tel: 0212 289 24 24 Faks: 0212 289 07 87
Sertifika No: 12049

İçerik Hazırlama
Bilgece Eğitim Danışmanlık

Yapım Editörü
Ekrem Kızıldağ

Yönetim Yeri
Saray Mahallesi Dr. Adnan
Büyükdenez Caddesi No: 6
34768 Ümraniye / İSTANBUL
Tel: 0216 666 01 01

e-mail

bereketdergisi@albarakaturk.com.tr
kurumsaliletisim@albarakaturk.com.tr
www.albarakaturk.com.tr
Üç ayda bir yayınlanır. Yerel, Süreli Dergi

12

Ayhan Keser ile sukuk üzerine

16

"Britanya'da bir çok üniversitede İslami finans eğitimi var!"

24

Hasta Avrupa'yı kurtarmak için IMF'ye yardım!

26

Albaraka, Simurg Projesi ile geleceğe kanat açtı

27

Türkiye Katılım Bankaları Birliği 11. Olağan Genel Kurulu yapıldı

32

Binlerce yılın birikimi: Adiyaman

36

Bosna gezisi

46

Mozart'ı bilen çocuklarımız İttri'yi ve Dede Efendi'yi de öğrenmeli!..

50

Her nimetin bir külfeti vardır...

52

Yaz geldi, haydi yüzmeye!..

54

"Gücümüzü kaybedince merhametimizi de kaybettik"

62

Kaynana sancısı...

Fahrettin YAŞI
Genel Müdür

Albaraka'da değişim rüzgarları esiyor...

İçinde bulunduğumuz zamanın en etkili şekillen-diricisi olan teknoloji, tüm yaşam ve iş süreçleri-nin de hızla yenilenecek değişmesine neden olu-yor. Gerek bireysel gerekse kurumsal olarak, başarıyı sürdürmenin birinci kuralı rekabetçi bir ortamda verimli çalışmak. Bunun vazgeçilemez kuralı ise yenilikçilik anlayışı.

Rakiplerin gerisinde kalmamak için, yönetimde ve üretim süreçlerinde yeni yöntemleri hızla devreye sok-mak gerekiyor. Ayrıca dış koşulların dayattığı yenilik-leri hayata geçirirken de erken davranmak gerekiyor.

Albaraka olarak, bu anlayışla uzun bir sürece yayılacak olan yeni bir döneme adım attık. Neredeyse tüm Albaraka ailesinin katıldığı muh-teşem bir organizasyonla Simurg Projemize start verdik. Katılım bankacılığı sektöründe yalnızca Türkiye'de değil, dünyaya örnek olan çalışma sis-temimizi bu şekilde daha güçlendirmek ve ileriye taşımak hedefindeyiz. Lider yapımızın getirdiği vizyoner bakışımızı ve yenilikçilik anlayışımızı bu projeye ortaya koyacağımızdan hiç şüphem yok.

Yeni dönemdeki bir diğer adımımız ise Erbil Şubemizin açılışı oldu. Albaraka Türk Erbil Şubesi, aynı zamanda Albaraka'nın yurt dışındaki ilk şubesi olarak, gelişme ve kalkınma sürecindeki bölgeye gerekse ürün ve hizmetleri, gerekse kurumsal deneyimi ile finansal katkı sağlamayı hedefliyor.

Diğer yandan sukuk hayatımıza girmiş durumda. Türkiye gibi büyüme hızı yüksek fakat genç bir nüfusa sahip olmasının da etkisiyle tasarruf oranlarının %10'lar gibi düşük seviyelerde olduğu gelişmekte olan bir ülke için büyüme ve cari açığın finansmanı

en öncelikli konu olarak karşımıza çıkıyor. Bu bakımdan, kira sertifikası ihracı sayesinde elde edilecek fon kaynağı büyümenin finansmanı ve cari açığın kaliteli finansmanı için son derece önem arz etmektedir.

Bu gelişmeler yaşanırken, faizsiz bankacılık ilkelerine bağlı, yüksek aktif kalitesi, sürdürülebilir büyüme, karlılık ve müşteri odaklı hizmet anlayışı ile çalışmalarını sürdüren yapımız ve lider kimliğimizle bu dönemde de hizmetlerimiz ve ürünlerimizle sektöre yön vermeye devam edeceğiz.

Orta ve uzun vadeli faizsiz finansman temini yanında gelecekte belki sıcak paraya bile çare olabilecek bir sistem...

Türkiye ekonomisi için yeni bir kaynak: Sukuk!..

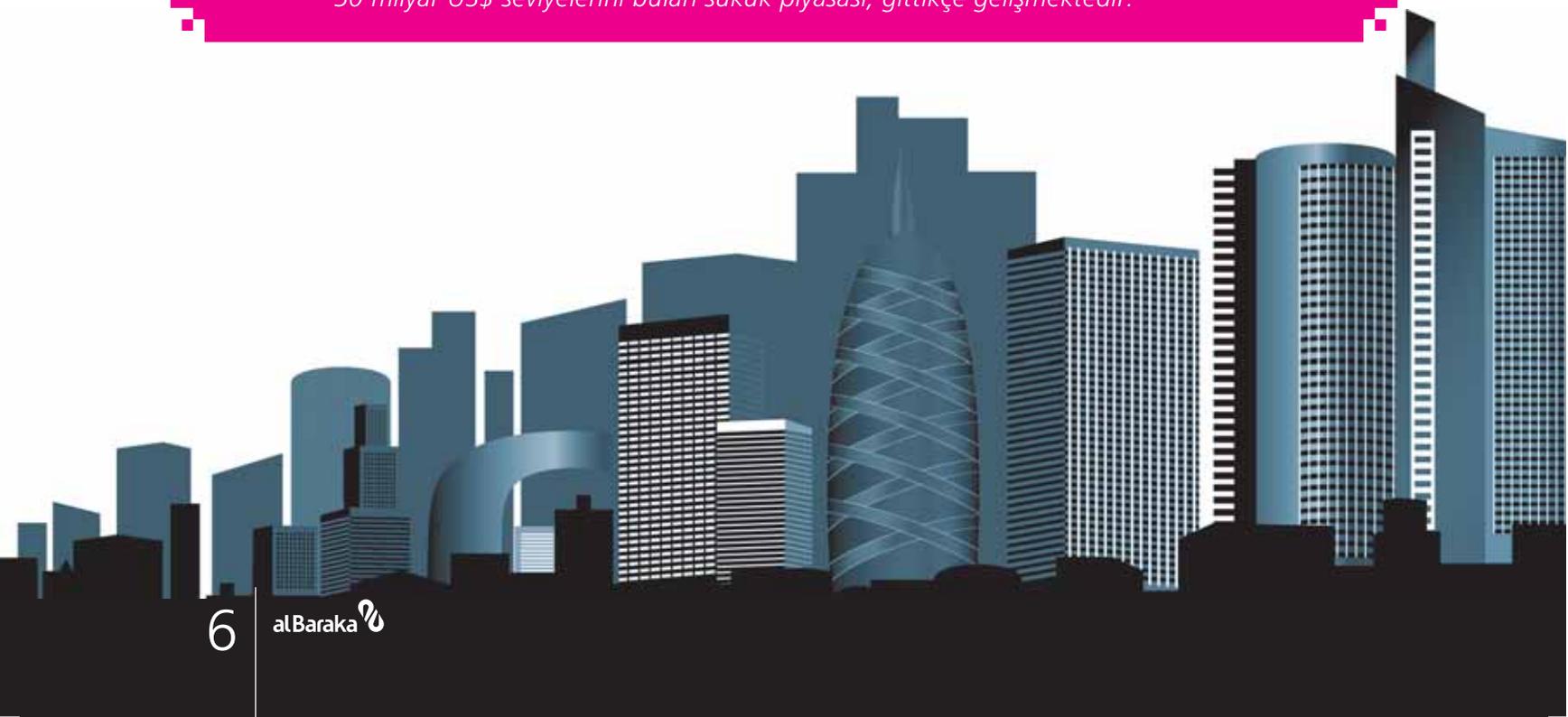
Uzunca bir süredir ülkemiz ekonomi çevrelerinin gündeminde olan sukuk, yapılan son düzenlemelerden sonra artık çok daha fazla konuşulacak bir konu haline gelecek gibi gözüküyor. Faizsiz bir finansman modeli olan sukukun ülkemiz açısından esas önemi ise, Körfez sermayesinin özellikle faizsiz enstrümanlara yatırımı arzu eden kesiminin ilgisini çekecek olmasında.

Türkiye'deki faizsiz finans alanlarının kısıtlı olması nedeniyle batılı ülkelerin bu sahada oluşturduğu saha-

lara kayan Körfez sermayesinin ülkemize yönelecek olması, hem ülkemiz ekonomisi ve hem de bu sahanın başlıca girişimcisi olması beklenen katılım bankaları açısından oldukça önemli bir konu.

Sukukla sağlanabilecek faizsiz finans imkanlarının, özellikle reel ekonomiye kaynak teşkil edecek oluşu da işin bir başka güzel yanı.

"Dünya genelinde 2003 yılında 8 milyar US\$'dan az iken 2007 yılı ortalarında 50 milyar US\$ seviyelerini bulan sukuk piyasası, gittikçe gelişmektedir."

Sukuk: Çek, senet, bono...

Ülkemizdeki mevzuatta 'Kira Sertifikası' olarak tanımlanan sukuk; kelime olarak, Farsça'da çek, Arapçada ise karne, istihkak senedi, bonoya benzer borç senedi anlamlarına gelen sakk'ın çoğuludur. Asya ve Körfez ülkelerinin para piyasalarında bono ve tahviller için Senet kelimesi kullanılmakta, İslami finansman kaynaklı bonolara ise sukuk denilmektedir. Batı ülkelerinde de 'sukuk' kavramı kullanılmaktadır.

Türkiye'de önceden beri devlet tarafından çıkarılmakta olan varlığa dayalı menkul değerler ve gelir ortaklığı senetleri (GES), sukuk sistemine benzemekte ise de, bu tür yatırım araçlarında mevcut olan ve devletçe

verilen enflasyonun üzerinde gelir sağlama taahhüdü, sukukta yoktur.

Sabit getiri ya da faiz içeren bonolara İslami kurallar izin vermediğinden, bir varlığa sahip olma ve onun gelirlerinden (kira) yararlanma hakkı olarak sistemleştirilen sukuk; değeriyle orantılı olarak çıkarılan sertifikalar aracılığıyla varlığın mülkiyet olarak yatırımcı kitlesine transfer edildiği bir süreç olan 'sekürütizasyon'a benzemekte ve bu yönüyle geleneksel bonolardan ayrılmaktadır.

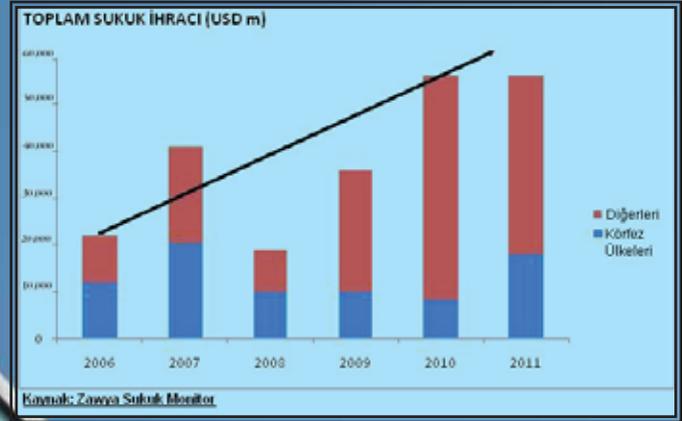
"En yaygın kullanıldığı ülke Malezya olsa da, başta İngiltere ve Almanya olmak üzere, bu kaynağı çok önceden fark eden batı ülkeleri de, sukuk sistemini kullanıyorlar. Son senelerde ABD'de de benzer girişimler olduğu bilinmektedir."

Borca değil varlığa dayalı sertifika

Bilindiği gibi geleneksel bonolar, faiz içeren menkul kıymetlerden oluşur. Sukuk ise varlık sepetinde sahiplik hakkını temel alan yatırım sertifikasıdır. Tarihte İslam ülkelerinde uygulanan ve ticari faaliyetlerle ilgili finansal sorumlulukları gösteren senetler sukuk olarak anılıyor olsa da, günümüzdeki sukuk bundan farklıdır.

Varlık senedi veya menkul kıymetleştirilmiş varlık şeklinde de isimlendirilebilecek sukuk, borca dayalı diğer senetlerden farklı olarak varlığa dayanmak zorundadır.

Faizsiz finans sisteminin temel özelliği gereği, var olan bir değere istinat edilen sukukta temel esaslardan birisi de, sürecin uluslararası derecelendirme kuruluşları tarafından değerlendirme ve derecelendirmeye tabi tutulması mecburiyettir.

Bu haliyle faizsiz bankacılık ilkelerine uygun önemli finansal araçlardan birisi olan sukuk, uluslararası sermaye piyasalarında özel şirketler, devlet şirketleri ve finansal kurumlar tarafından, finansmanı arttırmak için yaygın olarak kullanılmaktadır.

Uluslararası para piyasalarında giderek büyüyen faizsiz bankacılık için önemli bir gelir kaynağı durumundaki sukukun en yaygın kullanıldığı ülke Malezya olsa da, başta İngiltere ve Almanya olmak üzere, bu kaynağı çok önceden fark eden batı ülkeleri de, sukuk sistemini kullanıyorlar. Son senelerde ABD’de de benzer girişimler olduğu bilinmektedir.

2007’de 50 milyar dolarlık sukuk...

Dünya genelinde 2003 yılında 8 milyar US\$’dan az iken 2007 yılı ortalarında 50 milyar US\$ seviyelerini bulan sukuk piyasası, gittikçe yayılmakta ve miktar da buna göre yükselmektedir.

2007 yılındaki dağılım oranlarına bakıldığında, sukuk işlemlerinin yüzde 57’sinin sistemin başlatıcısı olan Malezya’da, yüzde 23’ünün Birleşik Arap Emirlikleri’nde, yüzde 12’sinin Suudi Arabistan’da yapıldığı gözükmektedir. Pakistan ve Bahreyn’in yüzde ikiye yakın payına karşılık, batılı ülkelerin de bulunduğu diğer ülkelerin payı ise yüzde 4 civarındaydı.

“Katılım bankalarının daha çok ilgi gösterdiği sukuk ihraçları, diğer bankalar ve gerekli şartları yerine getirebilen şirketler tarafından da yapılabileceği düşünüldüğünde, Türkiye ekonomisinin orta ve uzun vadeli faizsiz finans temini açısından, sukuk iyi bir kaynak teşkil edecektir.”

Türkiye'deki mevzuat daha çok kira sertifikası temelinde oluşturulmuş olsa da, finans dünyası açısından yeni bir uygulama olup halen geliştirilme aşamasında olan sukukun, başka çeşitleri de vardır.

Sukuk çeşitleri...

Türkiye'de kira sertifikası olarak tanımlanan sukuk sistemi, İcara Sukuku olarak bilinir. Sahibine, çoğunlukla gayrimenkul olan bir varlığın kira geliri veya kullanım hakkını veren İcara Sukuku'nda sertifika sahibi mülkün eşit ortağıdır ve kullanımından ortaya çıkan gelirden faydalanır. Kiralama Endeksli Sukuk olarak da adlandırılan bu usulde, sertifikaların ikincil piyasalarda alım ve satımı yapılabilir ve dolayısıyla haklar devredilmiş olur. Mudaraba Sukuku ise, yatırım amaçlı ve risk sermayesi yöntemi ile yapılan büyük projelerde yatırıma katılım sağlanması amacıyla başvurulan bir yoldur. Bu usulde sertifikaları ihraç eden kurum, sertifikaların alıcısına söz konusu girişimin sermayesinden hisse vermiş olur. Risk

Sermayesi Endeksli Sukuk olarak da anılmaktadır.

Muşaraka Sukuku da mudaraba sukukuna benzer bir sistem olup, yeni bir projenin kurulması, var olan bir projenin geliştirilmesi veya herhangi bir ortaklık sözleşmesini temel alan bir faaliyetin finansmanında kullanılır. Kar-Zarar Ortaklığı Yatırımına Endeksli Sukuk olarak anılan bu sistemde sertifika sahipleri, mevcut yatırım projesine hisseleri oranında katılmış olurlar.

Salam (selem) Sukuk ise ölçü, tartı, çeşit gibi bütün nitelikleri hiçbir meçhul yön kalmayacak şekilde belirlenmiş, teslim edileceği vade de bilinen bir malın peşin parayla satışı manasına gelen selem işleminin sukuka uyarlanmış halidir. İleri Vadede Teslim Sözleşmesine Endeksli Sukuk olarak da tanımlanmaktadır..

Bunlardan başka konut, köprü, baraj ve benzeri büyük altyapı projelerine finans sağlamak için ihraç edilen İstisna' Sukuk ve bütün sukuk usullerinin bir araya toplanmış hali olarak tanımlanabilecek Hibrid (karma) Sukuk da, uygulanmakta olan sukuk çeşitlerindedir.

Orta ve uzun vadeli yatırımlar için...

Henüz olgunlaşma aşamasında olmasına rağmen, gerek ihraç ediciler gerekse yatırımcılar tarafından her geçen gün daha fazla ilgi görmekte olan sukuk, özellikle orta ve uzun vadeli tasarruflar için alternatif bir yatırım aracı olarak geçerliliğini kabul ettirmiş durumdadır.

Yapılan son düzenlemelerle vergi problemleri de halledildiği için, yurtdışına yönelik sukuk ihraçlarının daha da artması beklenmektedir. Katılım bankalarının daha çok ilgi gösterdiği sukuk ihraçları, diğer bankalar ve gerekli şartları yerine getirebilen şirketler tarafından da yapılabileceği düşünüldüğünde, Türkiye ekonomisinin orta ve uzun vadeli faizsiz finans temini açısından iyi bir kaynak teşkil edecektir.

İç piyasaya yönelik sukuk ihraçları içinse çalışmaların sürdürülmekte olduğu bilinmektedir. TL cinsinden ihraçların önünün açılması ve sukuka yatırım yapanların vadesi gelmeden yatırımlarını değerlendirebilmeleri için ikinci el piyasanın devreye girmesi yönünde yapılan çalışmaların bitirilmesi ile, iç piyasada da orta ve uzun vadeli faizsiz kaynak temini açısından yeni ve güçlü bir alternatif devreye alınmış olacaktır.

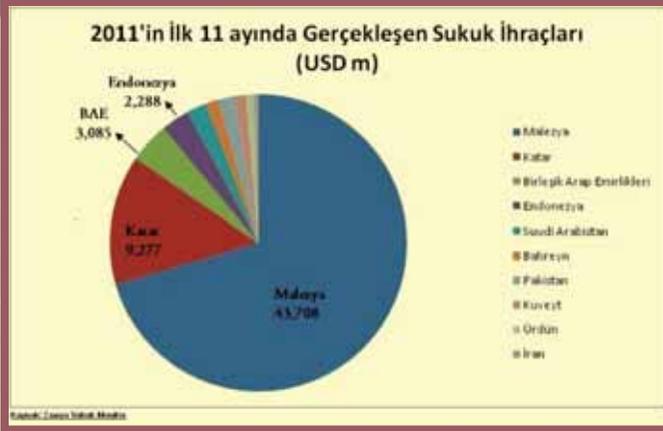
Sıcak parayı soğutmak!

Sukukun ülkemiz için birçok açıdan önem teşkil ettiği bilinmektedir. Bunlardan birisi ve belki de en önemlisi, sukuk ihraçlarının Türkiye'nin sıcak döviz meselesinde sağlayabileceği katkıdır. Orta ve uzun vadeli sukuk ihraçları arttıkça, bunun sıcak parayı soğutabilecek bir tedbire dönüşebilmesi mümkün olabilir.

İç piyasaya sukuk ihraçlarının başlayıp bunun gelişmesinin, şu anda iç yatırım vadelerinin oldukça kısa olduğu Türkiye'de, orta ve uzun vadeli yatırımlara daha çok kaynak aktarılması gibi bir sonuç doğuracağı da söylenebilir.

Sukukun gelen olarak var olan ya da yeni girişilecek yatırımlar için kullanılacak olması ve bunun gerek üretim ve gerekse istihdam açısından sağlayacağı faydalar da keza.

Netice olarak, dünyada 50 milyar dolar sınırını aşan ve ülkemizde henüz 1 milyar dolar rakamlarına yaklaşan sukuk ihraçları, şimdinin ve geleceğin önemli bir faizsiz yatırım aracı olarak hayatımıza girmiş durumda. Bundan sonrası, uygulayıcılar ve mevzuat geliştiriciler eliyle bu imkanın Türkiye açısından mümkün olduğu kadar sağlıklı neticeler alınabilecek bir şekilde kullanılması...

SUKUK ÜZERİNE

Efendim, 'sukuk' konusu ile ilgili olarak konuşacağımıza ve bu, nispeten yeni bir konu olduğuna göre, şu soruyla başlayalım: 'Sukuk' nedir?

Kısaca 'kira sertifikası' veya faizsiz bono demek olan 'sukuk', kelime olarak Arapça olsa da, uluslararası finans piyasasında yaygın olarak kullanılan bir kavram. Sermaye Piyasası Kurulu kelimenin Türkçe karşılığı olarak 'kira sertifikası' nı mevzuata yerleştirdi. Ancak genelde 'sukuk' kullanılıyor. Şurasını da belirtmekte fayda var, kira sertifikası tanımı 'sukuk' u tam olarak ifade etmiyor. Kira sertifikası dediğimiz zaman 'sukuk' un sadece 'sukuk-u icara' dediğimiz bir kısmını ifade etmiş oluyoruz. Yani 'sukuk' kavramı olarak çok daha geniş anlamlar ifade ediyor. Sermaye Piyasası Kurulu'nun düzenlemeleri şimdilik sadece kira sertifikası bölümünü kapsadığı için sanırım böyle bir tanım getirildi ancak konu henüz olgunlaşma safhasında ve yakında 'sukuk' un diğer türlerinin de gündeme gelmesi söz konusu.

'Sukuk' un özü şu: Kira getirisi olan bir varlığın gelirlerini, menkul kıymet sertifikası oluşturarak, yatırımcıyla paylaşmak. Pratik olarak şöyle izah edebiliriz: Kira geliri sağlayan bir varlığınız var. Bunun yanında yeni yatırımlar için de finansmana ihtiyacınız var. Kira getiren varlığınızın belirli bir dönem, diyelim ki beş yıllık gelirlerini oluşturulan bir sertifika ile yatırımcıya devrediyor ve gelen parayla yatırımlarınızı finanse ediyorsunuz. Sizin varlığınız üzerinden çıkarılan sertifikalara sahip olanlar, kiralardan paylarını alıyorlar.

Uygulamalı olarak anlatmamız gerekirse nasıl anlatabiliriz?

Diyelim ki 100 milyon liralık bir binamız var ve bundan da kira geliri sağlıyoruz. Yeni yatırım yapmak istiyoruz ama binanın kira gelirleri ile bu iş uzun sürecek. Bunun üzerine 'sukuk' işlemine başvuruyoruz. Gerekli işlemleri yapıp, mülkümüzü geçici olarak, mesela 5 yıllığına bir aracı kuruluşa teslim ediyoruz. O kurum bizim mülkümüze istinaden oluşturduğu sertifikaları yatırımcılara satıyor. Yatırımcılar da bu sertifikaların her ay kira gelirini aldıktan sonra, süre bittiğinde de sertifikayı iade edip, ana paralarını geri alıyorlar. Mülk sahibi olarak biz de, bu süre içerisinde alacağımız kiralardan vazgeçmek suretiyle, yeni yatırımımızı gerçekleştirmiş oluyoruz. Sonunda da ana parayı ödeyip, mülkümüzü geri alıyoruz.

Bu süreçte söz konusu mülk, kira sertifikası sahipleri adına bir tür garanti olarak, işlem bitene kadar aracı özel şirketin uhdesinde kalıyor, başka bir amaçla kullanılamıyor.

Konvansiyonel bankacılık sisteminin 'sukuk' a ilgisi var mı? Yoksa sadece faizsiz finans kuruluşları mı bu enstrümanı kullanıyor?

Türkiye'de yeni konuşulan bir sistem 'sukuk'. Ancak dünya çapında yaygın uygulamaları var. Aslında bakarsanız faizsiz olan bu yolla borç vermek isteyenler olduğu için, bu kaynaklara ulaşabilmek isteyen batılı ülkelerdeki konvansiyonel bankalar ve faizle çalışan finans kuruluşları da 'sukuk' çıkarıyorlar. Düşünün İngiltere Hükümeti bile faizli sistemle çalışmak istemeyen piyasalardan borç

temin edebilmek için 'sukuk' ihraç etmeyi düşünebiliyor. Uluslar arası bankalardan mesela HSBC bu konuda çok aktif. CİTİ ve başka bazı bankalar da öyle. Açtıkları islami bankacılık pencereleri vasıtasıyla bu işleri yapıyorlar.

İngiltere'nin faizsiz sistemle ilgili enstrümanlar konusunda Türkiye'den daha ilerde olması ilgi çekici. Bunun sebebi nedir?

Biliyorsunuz Londra dünyanın finans merkezi. Finans söz konusu olunca onlar için herhangi bir sıkıntı yok, çok liberaller. Belirtmemiz gerekir ki, ideolojik önyargıları da yok İngilizlerin. Onun için sermayeyi memleketlerine çekebilecek her türlü enstrümanı kullanıyorlar ve bu konuda tahmin edilemeyecek kadar esnekler.

'Sukuk' ya da kira sertifikası ihracını konvansiyonel bankaların bono ihraçlarından ayıran temel farklar nelerdir?

Temel fark; 'sukuk'un yani kira sertifikası sisteminin faizsiz olması, reel bir getiriye dayanmasıdır. Kira sertifikası ya da 'sukuk'un diğer türleri temel olarak reel getirilere dayanır. Konvansiyonel bono ihracı, paradan para kazanma ile alakalıdır ve temeli faizdir. Oysa 'sukuk', yani kira sertifikası paradan para kazanmak değil sertifika ile kirasına ortak olunan reel bir varlığın getirisinden payını almaktır.

'Sukuk'ta spekülasyon bir şey yapmanız mümkün değil. Şimdi Albaraka olarak mesela biz 'sukuk' ihraç edeceğiz. Elimizde gayri menkulümüz veya bir leasing varlığımız varsa yapabiliyoruz. Onun dışında böyle sınırsız borçlanma şansımız yok. Ama banka bonusu, bankanın herhangi bir varlığına dayanmadığı için sınırsız borçlanma şansı var. Dolayısıyla spekülasyon. Konvansiyonel sistemle bir sermaye ile 30 kat iş yapmak mümkün. Ama 'sukuk'ta elinizdeki varlığınıza istinaden ancak o varlığınızla mütenasip bir iş yapabiliyorsunuz.

Uluslar arası finans sisteminin sık sık krizlerle karşılaşılıyor olmasının temel sebebi de bu galiba.

Kesinlikle. Batılı finans sistemi, spekülasyon çalışmaları tarzı ile varlıklarının kat kat üzerinde iş yapma şeklinde çalışır. Türev enstrümanlar, finansal matematik... Bir varlığın üzerine çok çeşitli borçlanma mekanizmaları bina ederek iş hacimlerini reel bir işleme dayanmadan artırıyorlar. Krizlere sebep olan da bu türev enstrümanlar. Bizdeki faizsiz bankacılık reel bir bankacılıktır. Gerçek işleme dayanan, gerçek ticareti finanse eden, borçlanma anlamında da gerçek bir varlık üzerine bina edilen ve dolayısıyla da spekülasyon belirsizliğe kesinlikle yer vermeyen bir sistem.

2008'deki küresel krizin, ABD'deki mortgage kredileri sebebiyle çıktığı söylenmişti. Oysa bunlar ev sahibi olmak isteyenlerin aldıkları kredilerdi. Aksayan ne oldu?

Olan şu idi; konut kredileri alacağı olan banka, o alacağını başka bir yatırım bankasına satıyor; o banka bir takım formüllerle onun üzerinde yeni bir sözleşme türü geliştirip başkasına satıyor. Yani bir konut kredisinden bir sürü matematiksel işlemler yaparak 40 tane borçlanma işlemi çıkarıyorlar. Sonra en uçtaki konut kredisi battığı zaman ona dayanarak çıkarılan 10 kademe ilerideki sertifikanın gerçekte değer ifade edip etmediğini bilemiyoruz. Çünkü

araya kaç tane kademe girmiş. Biliyorsunuz o krizde bunlar konuşuldu uzun süre. Adamın elinde kağıt olarak bir borçlanma enstrümanı var ve reyting firmaları da buna (A) dereceli reytingler falan vermişler. Ama gerçekte bir anlam ifade ediyor mu, etmiyor mu meçhul. Çünkü nihai işleme ulaşmak zorlaşmış.

Diğer taraftan da türev ürünlerin dayandığı konut kredilerinin gerçekte kredibilitesi olmayan kişilere verilmiş olması sebebiyle problemlili hale gelmesi zincirleme olarak tüm işlemleri problemlili hale getirmiş oluyor.

Reyting firmaları da krizin önemli sebeplerinden birisi demek ki!

Reyting firmalarının işleyiş mekanizmasını tam olarak bilmiyorum. Ama bize gelince çok doğrucu kesildiklerini biliyorum. Türkiye söz konusu olunca, hem devlete reyting verirken hem de bize reyting verirken çok doğrucu kesiliyorlar. Yani açıkçası negatif ayrımcılık yapıyorlar. Spekülasyon yapmak doğru değil ama sonuçtan bakıldığında iyi bir inceleme yapmadıkları ya da oralarda pozitif bir ön yargıyla yaklaştıkları belli. Yani Amerika'nın (X) şirketi bu işi yapıyorsa bunlar doğru yapıyordur, bunların beyanları muteberdir gibisinden yerleşmiş bir algı var. Batıda beyana göre işler yapıldığı için pozitif ayrımcılıkla onlara bakmış, detayları da sorgulamamışlar, öyle görünüyor.

Borçlanma enstrümanları domino etkisiyle dünyanın her yerine dağılmış, Amerika'daki insanların aldıkları konut kredileri temel alınarak oluşturulan tahviller Almanya'da, İngiltere'de ve hatta belki Türkiye'deki bankaların borçlanmasına enstrüman oluşturmuş. Allah'tan Türkiye'de BDDK işi sıkı tuttuğu için kayıp fazla olmadı.

Dünyadaki 'sukuk' uygulamaları hakkında bilgi verebilir misiniz?

Şimdi dünyadaki 'sukuk' ihraçları 10 yılı aşkın bir zamandır gündemde. Yani nispeten yeni sayılır. Aslına bakarsanız faizsiz bankacılık da yenidir. Tarihi 1970'lere falan gidiyor. Mısır'da 60'larda yapılan uygulamalardan bahsediliyor ama asıl, İslam Kalkınma Bankası'nın 1975'te kuruluşu ile bu işin kurumsallaşması mümkün oldu. İslam Kalkınma Bankası faizsiz katılım bankalarının kuruluşunu sağlamayı misyon edinip, en azından İslam ülkelerinde faizsiz bankaların gelişmesine, bizzat ortak olarak ya da fon sağlayarak destek veriyor. Türkiye'ye baktığımızda Kuveyt Türk'le ve Albaraka'yla ortaklığı olduğunu görüyoruz. Faizsiz finans kuruluşla-

rının yeni kurulacağı yerlerde, dünyanın neresinde olursa olsun, desteklemek için ortak oluyor.

'Sukuk' uygulaması 2000'li yılların başında duyulmaya başlandı. Bu işe Malezyalılar öncülük ettiler. Bilindiği gibi Malezyalılar, faizsiz bankacılık ve özellikle de yeni ürün geliştirme yani inovasyon konusunda oldukça iyiler. Bildiğim kadarıyla, 4 mezhebin verdiği ruhsatları kullanıp, biraz cesur yorumlar yaparak, oldukça inovatif ürünler geliştiriyorlar. Faizsiz tabii ama bizim bazı hocalarımızın onay vermediği işlemler Malezya'da yapılabiliyor. Bu Malezyalılar caiz olmayan iş yapıyorlar demek değil tabii ki. Bu işin öncülüğünü Malezyalılar yaptı ve halen bu konuda en aktif olanlar da onlar. Mesela Petronas, devletin petrol şirkettir ve ciddi şekilde 'sukuk' ihraç eder. Dolayısıyla Malezya 'sukuk'un merkezi oldu dense yeridir. Şu anda dünya üzerindeki 'sukuk' işlemlerinin yüzde 50'si hatta 60'ı Malezya tarafından yapılıyor. Ve ilgi çekici olan bu işi kendi paraları olan ringgit üzerinden yapıyor olmaları. Malezya'yı Körfez'de Dubai, Katar gibi ülkeler izliyor. 2008 Krizi bu işi bir ölçüde sekteye uğratmış olsa da, sonrasında hacimler artmaya devam etti ve bu iş büyüdü.

Türkiye'de 'sukuk' ne zamandır gündemde ve şu anda bu konuyla alakalı durum nedir?

Türkiye'de bu iş uzun zamandır, belki 5-6 yıldır konuşuluyordu ama yapılmasının önünde engeller vardı. Bir kere bizim Sermaye Piyasası Kurulu'nun bu konuyla ilgili düzenlemesi yoktu ve en önemlisi de vergiyle ilgili engeller vardı. Yurt içinde 'sukuk' ihraç edilebilmesi için SPK'nın düzenleme yapması gerekiyordu. Yurt dışına ihraç etmek için izin gerekmiyor olsa da, vergi düzenlemesi gerekiyordu. Şimdi bahsettiğim modelde, ben bir varlığımı bir emanetçi şirkete devrederken bir vergi çıkacak. Tapu harcından tutun gelir vergisine kadar bir sürü vergi türü. İşlemin süresi dolduğunda geri alırken tekrar vergi. Aslında geçici bir işlem ama devlet bunun üzerinden iki kere vergi alıyordu. 2011'in başında kira sertifikalarıyla ilgili vergilere istisna getiren düzenlemeler yapıldı. 2010'da Sermaye Piyasası Kurulu da bir düzenleme yapmıştı. Ve bu iki düzenleme Türkiye'de 'sukuk' ihracının önünü açmış oldu. Biz Albaraka olarak her türlü hazırlıklarımızı yaptık ve her an ihraç etme durumuna geldik. Şu anda yapısı bu duruma müsait olan her kurum 'sukuk' ihracı yapabilir hale geldi.

Bundan sonra 'sukuk' uygulamalarının önü açık olduğuna göre, uygulamada neler olabileceğini bekliyorsunuz?

Evet, 'sukuk' uygulamalarının önü açılmış durumda. Yalnız Türkiye'de alışkanlıklarla ilgili bir sıkıntı var. Bunun aşılması gerekiyor önce. Sıkıntı mevduat toplamadaki vade ile alakalı. Vatandaşlarımız bize olsun konvansiyonel bankalara olsun para yatırırken, 3 ya da 6 ay

vadeyi tercih ediyor. Oysa fon kullanmak isteyen müşterinin talebi en azından birkaç yıllık olur. 'Sukuk' ise daha uzun vadeler isteyen bir işlem. Yani bir 'sukuk' ihracında 3 hatta 5 yıldan bahsetmek gerek. Bu işle alakalı sertifika çıkarmak için işlem yapacak varlık sahibi ve aracı kuruluşların kısa vadeli olarak bununla uğraşma şansları yok. Dolayısıyla 'sukuk' ihracı belki daha çok dışarıyı düşünerek yapılabilecek bir faaliyet. 'Sukuk' işlemlerinin içeride de yaygınlaşması, halkımızın bunu anlaması ve buna yönelmesi ile mümkün.

Konvansiyonel bankaların 'sukuk' sahasına girme ihtimali var mı yoksa bu uygulamayı sadece faizsiz finans kuruluşları mı yapabilecek?

Bu mümkün. Hatta sadece bankalar değil şirketlerin de bunu uygulayabilmesi mümkün. Elinde gayri menkul varlığı olan bir şirket de bir emanetçi varlık şirketi kurup, Sermaye Piyasası Kurulu'ndan izin almak için gerekli prosedürleri yerine getirerek, vatandaşı bilgilendirip yapabilir. Herkese açık yani. Mesela yurt dışındaki yatırımcılar böyle bir durumda uluslararası hukuk bürolarından reytingini ve denetimini istiyor. Gerçekten böyle bir varlık var mı, arkasındaki yatırımcının mali durumu nedir gibisinden. O prosedürleri yerine getiren herkes bunu yapabilir.

Faizsiz finans kuruluşlarının 'sukuk' ihracı konusunda imkanlarının daha fazla olduğunu söyleyebilir miyiz?

Tabii temel olarak faizsiz bankalar veya İslami bankalar yapıyor. Diğerleri bu prosedürlerle uğraşmadan da zaten normal yollarla bono ihraç ediyorlar. Ama faizsiz borçlanmayı tercih edenler açısından 'sukuk' yani kira sertifikası çok iyi bir imkan.

Yurt içinde Türk Lirası cinsinden kira sertifikası ihracına yatırımcının tepkisi nasıl olabilir?

Milletimiz bu işe ilgi duyar diye düşünüyoruz. Ama bu konudaki en ciddi handikap, ülkemizdeki vadelerin hayli kısa olması. Oysa 'sukuk' zahmetli bir işlem ve biraz daha uzun vadeli yatırım gerektiriyor.

O zaman akla ihraç edilen kira sertifikalarının gerektiğinde elden çıkarılabileceği imkanı geliyor.

Tabii ki kira sertifikası da devredilebilir bir şey. Bu biraz da Türkiye'de bu işin 2. el piyasasının oluşmasıyla alakalı. Dolar üzerinden sertifika ihraç ettiğinizde bunu dolar borsasına tescil ettiriyorsunuz ve 2. el alım-satımı Londra borsasından yapılabiliyor. Türkiye'de hazine de 'sukuk' çıkartırsa bizim 2. el alım-satımı yapabileceğimiz bir borsa oluşturulacaktır. Maliye Bakanı Sayın Ali Babacan'ın İMKB bünyesinde gerek devletin gerekse faizsiz bankaların çıkarttığı 'sukuk'un alınıp satılacağı bir borsa oluşturulacağı yönünde açıklamaları vardı. Bu ger-

çekleştiği takdirde vatandaşımızın ilgisi daha iyi olur. Çünkü o zaman uzun vadeler sıkıntı meydana getirmez. Bu tabii insanımızın yatırım alışkanlıkları ile ilgili.

Son zamanlarda bireysel emeklilikle ilgili gelişmeler 'sukuk' konusunda yeni gelişmeler olabileceğini düşündürüyor. Çünkü Albaraka'nın da uyguladığı bireysel emeklilik sistemi oldukça gelişmiş durumda ve portföy tercihlerinde faizsiz alanları tercih eden yatırımcıların sayısı da çok. Mesela Albaraka'nın bireysel emeklilik sistemine girenlerin tamamının talebi bu yönde. Ancak bireysel emeklilik şirketlerinin yatırım yapabilecekleri faizsiz alanlar kısıtlı. Kira sertifikası ihracı, faizsiz yatırım alanı arayan şirketler için uygun bir zemin olacak. Faizsiz olması kaydıyla bireysel emeklilik sistemine giren yatırımcılar ve kira sertifikasına yatırım yapanlar böylelikle uygun bir zeminde buluşmuş olacaklar. Devletin bireysel emeklilik sistemini geliştirmek için sağladığı bazı katkılar, özellikle bu günlerde bu sistemi daha da cazip hale getirmiş durumda.

'Sukuk' ve kâr payı hesabı, ikisi de faizsiz. Yatırımcı açısından hangisi daha cazip olabilir?

Kâr payı hesabına nazaran 'sukuk'un daha avantajlı olduğunu söyleyebiliriz. Tabii vadesinin uzun olduğunu da hatırlatmak gerekiyor. İkinci el borsanın oluşması durumunda, sertifikaların vade sonunun beklemeden oluşturduğu değer üzerinden satışı mümkün olabileceği için vadenin uzun olması ile ilgili problem de ortadan kalkabilir ve o zaman 'sukuk' tam olarak avantajlı hale gelir diyebiliriz.

'Sukuk' daha fazla gelişirse, sıcak dövize karşı daha avantajlı bir borçlanma yolu olabilir mi?

Evet bu mümkün. Türkiye şu anda özellikle Körfez bölgesinden akabilecek finans imkanları açısından henüz yeteri kadar cazip bir ülke değil. Bu paralar bilindiği gibi Londra ya da New York borsalarında oluşturulan uygun fonlarda değerlendirilmeye çalışılıyor. Ülkemizde 'sukuk'un geliştirilmesiyle buralardan daha fazla ser-

maye akışının sağlanabilmesi ve bu yolla sıcak paranın olumsuz etkilerinin azaltılabilmesi mümkün. Türkiye'de devlet ve özel şirketler 'sukuk' ihracına yönelirlerse özellikle faizsiz enstrümanlara yatırım yapmak isteyen Körfez sermayesinden ciddi bir akış olur. Ve böylelikle uzun vadeli borçlanma ihtiyacının önemlice bir bölümü, ülkemizi rahatlatacak bir şekilde karşılanır.

Kira Sertifikası ('sukuk') ihracının Katılım Bankacılığı sektörüne ne gibi katkılar yapmasını bekliyorsunuz?

Katılım bankacılığının Türkiye finans sistemindeki payı istikrarlı bir şekilde geliyor. Şu anda % 5 civarında. Bu kuruluşların özellikle fon kullandırma açısından herhangi bir sıkıntıları yok. Daha fazla gelişebilmeleri için, kaynak bulmaya ihtiyaçları var. Büyümenin anahtarı kaynak bulmakla alakalı yani. Bu açıdan 'sukuk' işlemleri özellikle katılım bankaları açısından oldukça uygun bir kaynak oluşturabilir. Malezya örneğine baktığımızda, bu ülkede faizsiz bankacılığın yapının % 20 civarında olduğunu görüyoruz. Türkiye'de de katılım bankacılığının gelişmesi açısından 'sukuk' uygun bir mekanizma oluşturabilir.

Albaraka'nın geçtiğimiz yıl ertelemiş olduğu 'sukuk' ihracı ile ilgili bu yılki stratejisi ne olacaktır?

Geçen senenin sonuna doğru biz hazırlıklarımızı tamamlamıştık. Yunanistan'daki kriz sebebiyle uluslararası piyasaların çok dalgalı olduğu bir dönemdi ve 'sukuk' ihracı açısından da maliyetler çok yüksekti. Biz o yüksek maliyetlerle bu işi yapmayı düşünmediğimiz için ertelemeyi tercih ettik. Bu yıl içerisinde yapma düşüncemiz var ve bu açıdan piyasaları takip ediyoruz. Beklentimiz uluslararası piyasalardaki maliyetlerin bizim düşündüğümüz seviyelere gelmesi. Şu anda bazı düzeltmeler müşahade ediliyor. Bütün hazırlıklarımızı yapmış, gereken altyapıyı hazırlamış olduğumuz için, yılın ikinci yarısında her an gündeme gelebilir.

“Britanya’da birçok üniversitede İslami finans eğitimi var!”

Türkiye’deki iktisat fakülteleri faizsiz sistem konusunda hâlâ sessiz.

Dr. Mehmet ASUTAY

Faizsiz finans kuruluşlarının oldukça aktif olduğunu söyleyebileceğimiz Türkiye’de akademik bazda çalışmalar neredeyse yok denecek kadar azken, İngiltere’de bir üniversitenin bu hususta bir bölümü olmasını nasıl izah etmek gerek?

Bu konuda verebileceğim cevaba, ironik bir yaklaşımla başlamalıyım diye düşünüyorum: Gelenek olduğu üzere, bilimin önce Batı’da yapılması gerekiyor ki, Türkiye gibi ülkelerde takip edebilsinler. Bu bağlamda Türkiye’nin modernleşmesinde model olarak yakından takip ettiği Fransa’da üç üniversitede İslami finans ile ilgili mastır ve doktora çalışmaları başladığı zaman, bunun Türkiye’ye de örnek olabileceğini düşünerek oldukça sevinmiştim. Ama Strasbourg Üniversitesi’ndeki program üçüncü yılını geride bırakırken Sorbonne’da

bile İslami finans kürsüsü kurulurken, Türkiye’de iktisat fakülteleri ne yazık ki bu konuda hâlâ sessizler. Üstelik, ömrünün önemli kısmını İslam ekonomisi için harcamış Sabahattin Zaim adına kurulan üniversitede bile böyle bir programın başlatılmamış olmasını, vizyon eksikliğine mi bağlamak gerekiyor yoksa ‘fincancı katırlarını ürkütmemek geleneğini’ artık bir hayat tarzı yapmış olan muhafazakârlığa mı, çok emin değilim ama bir yerlerde bir şeylerin eksik olduğu kesin.

Britanya, ne Türkiye ve ne de Fransa gibi kamusal alanı tanımlayıp, “kimleri dışarıda bırakabilirim?” hesabı yapmadığı için akademik hayatta da aynı rahatlıkla davranabilmektedir. Her şeyin mutlaka ideolojik bir süzgeçten geçirilmesi gerektiğini düşünen bir anlayışa sahip olmayan Britanya’da akademik olarak anlamlı

olan her şey araştırma ve program konusu olabilmektedir. Dolayısıyla, akademik hayatta da yenilikler, gelişmenin temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, İslami finans çalışmaları akademik hayatın gelişmesi ve genişlemesi anlamına geldiği için Britanya'da ideolojik bir gözlükle bakılmaksızın anlamlı bulunan bu konuda da ciddi çalışmalar yapılmaktadır. Türkiye'de ise, akademik hayatta da anlamlılık ve değerler ideolojik olarak tanımlandığı için, ne yazık ki, hâlâ İslami finans ile ilgili çalışmalar yapılmamaktadır.

Bu tür programların oluşmasında politik tavır da önemlidir. Britanya örneğinde, özellikle İşçi Partisi'nin 1997'de iktidara gelmesiyle, kendi dinsel kimliklerinin etkisinin yanında, elbette Arap sermayesini çekmek gibi pragmatik bir anlayışla da İslami finansın Britanya ekonomisi için önemli bir kaynak olduğu konusunda ciddi vurgular yapılmıştır. Bu bağlamda, özellikle Gordon Brown'ın önce Hazine Bakanlığı sonra Başbakanlığı zamanında ekonomik kalkınmanın toplumsal dinamiklerini hareket geçirmede finansal dışlanışlığı önleme bağlamında İslami finans önemli bir yapıtaş olarak düşünülmüştür. Bu siyasi desteği Türkiye'de ne yazık ki, hâlâ görebilmek mümkün değildir.

Britanya'da akademik hürriyetin ve bağımsızlığın verdiği rahat ortam içinde akademisyen arkadaşlar –ki, bunların önde gelenleri, yakın zamana kadar İngiliz akademisyenler olmuşlardır– kendi çalışma alanlarını İslam ekonomisi ve finansı olarak belirleme ve daha sonra bunları program olarak geliştirme konusunda bölümlerinin ve üniversitelerinin desteğine sahip olmuşlardır. Bu tür girişimler, üniversitelerde birer yenilik olarak görülüp değerlendirilmiştir. İşte bu sebeptendir ki, örneğin Durham Üniversitesi, genel başarısı yüzünden Ekonomik ve Sosyal Araştırma Komitesi tarafından üç 'doktora eğitim merkezi' ile taltif edilmiştir. Üniversite, araştırma ve eğitim konusunda İslami finans programının şimdiye kadar gösterdiği başarıdan hareketle, ileriye yönelik araştırmaları desteklemek amacıyla bu üç 'doktora eğitim merkezi'nden birisini bizim programa vermiş ve böylece Durham Centre for Islamic Economics and Finance (Durham İslami Ekonomi ve Finans Merkezi) kurulmuştur. Britanya'da akademideki ve siyasi ortamdaki bu pozitif tavır sebebiyledir ki, birçok üniversite, İslami finans ile ilgili programlar kurmuşlar, kuruyorlar ya da bir şekilde İslami finans eğitimini normal eğitimleri arasına alıyorlar.

Türkiye'de ise, akademik ve siyasi çekinceler yüzünden akademi hâlâ ciddi bir bürokrasi kaskacı içinde çalışmakta ve akademik öncelikler yerine siyasi bürokrasinin önceliklerine cevap vermek durumunda kalmaktadır. Diğer bir deyişle, akademik özgürlük sınırlı olduğu ve 'anlamlılık' ve 'değeri' ideolojik olarak ölçtüğümüz için, son on yıldaki hızlı gelişmelere rağmen, İslami finans konusunda genel olarak çok yavaş bir ilerleme olmaktadır. Konuyla ilgili eğitim/öğretim alanı ise, sadece ilahiyatçıların alanına indirgenmiş gibi gözükmektedir

ve 'bizim mahalleden olan' akademisyen arkadaşların üniversitelerde artık karar verme pozisyonlarında olmalarına rağmen bu arkadaşların çoğunun da İslami finansın iktisat ve işletme programları arasında olması konusunda hâlâ ikna olmamış olduklarını görüyoruz

Bunlara ilaveten, içsel bir sebep olarak da, bu yavaş gelişmede özellikle Türkiye'de kaygıyla izlediğimiz 'dünyevileşme' ve bu bağlamda Kalvenizm olarak tanımlayabileceğimiz davranış tarzının da etkisi olduğunu düşünüyorum. Başka bir ifadeyle, kendilerini 'muhafazakâr' olarak tanımlayan kitlelerin 'Wall Street' ya da 'Londra St. Paul Katedrali' önünde aylardır finansal sistem konusundaki rahatsızlıklarını protestoları ile ifade edenlerin aynı endişeleri 'dini temellere' rağmen öncelememelerinin de önemli bir etkisi olduğu kanısındayım. Eğer bu endişeler 'hitap ettiğimiz kitlelerde' de olmuş olsaydı, eminim genel olarak İslami finans ve özel de İslami finansla ilgili eğitim de çok başka seviyelerde olurdu Türkiye'de.

Bir ekonomist olarak faizsiz sistemin geleceğini nasıl görüyorsunuz? Gelecekte daha fazla bir kapasiteye ulaşabilmesi mümkün mü yoksa bir sınıra geldi mi?

Faizsiz sistem olarak ifade ettiğimiz İslami finansın hem finansal olarak ve hem de bir moral değer olarak oldukça büyük bir potansiyele sahip olduğunu ve günümüzde bunun, sahip olduğu bu potansiyelin hâlâ çok altında olduğunu düşünüyorum. Her ne kadar çıkışında petrol dolarlarının pragmatist eğilimleri etkili olmuşsa da, artık dünyada kendini ciddi şekilde hissettiren bir sektör olarak algılanmaktadır. Global finans içindeki yeri hâlâ çok küçük olsa da (\$1,2 trilyon varlık yapısı 2011), bugüne kadar gösterdiği gelişme trendi, gelecek için oldukça pozitif şeyler söylemektedir.

İslami finansın bugüne kadarki gelişme trendi, hiç de 'dostane' davranmayan ulusal hükümetlerin tavırları da göz önüne alınarak değerlendirildiğinde, çok daha anlamlı olacaktır. Yakın zamana kadar dünyanın en büyük Müslüman ekonomisi olan Türkiye'de ve Arap dünyasının en büyük ekonomisi olan Suudi Arabistan'da İslami finansın gelişmesi için ciddi bir çaba gösterilmiştir. Bu konuda Suudi Arabistan'ın Merkez Bankası durumunda olan Monetary Agency'yi ikna etmek oldukça zor bir süreci gerektirmiştir. Bu tür politik tavırlarda göz önüne alındığında, şimdiye kadarki sınırlı

büyümenin aslında çok anlamlı olduğunu göreceğiz.

Söz konusu negatif politik tavırların artık son yıllarda pozitif enerji haline dönmüş olduğunu görmek, önümüzdeki yıllarda da ciddi büyümeler kat edileceğini göstermektedir. Mısır'ın da dahil olduğu Kuzey Afrika'da, İslami finans, demokratikleşmenin de bir parçası olarak tezahür etmiş, halkların özgürleşme taleplerinin bir cüz'ü olmuştur. Arap Baharı'nın etkisiyle, Libya ve Umman'da çok yakın zamanlara kadar İslami finans ile ilgili hiç bir şey yokken, şimdi ciddi bir hareketlilik gözlenmektedir. Özellikle Libya, 'dual bankacılık sistemi' olarak tanımladığımız ve konvansiyonel ve İslami bankaların yan yana işlediği sistem yerine finansal sistemini tamamen 'İslamileştirme' gibi eğilimler göstermektedir. Bunun ne kadar anlamlı olacağını bir tarafa bıraksak bile, ciddi gelişmelerden bahsetmemiz mümkün.

Global finansal krizin İslami finansı etkilediği inkar edilemez ancak etkilenme, yüksek büyümenin, yerini muhafazakar bir büyümeye bırakması şeklinde olmuş ve ciddi hasarlar görülmeden kurtulmak mümkün olmuştur. Başka bir ifadeyle, yüzde 15'ler civarında olan büyüme, yüzde 8 ve 9'lara gerilemiş ama Afrika, Orta Asya ve Güneydoğu Asya'da her şeye rağmen ciddi büyüme olmuştur.

Müslüman ekonomilerdeki bu gelişmelerin yanı sıra, gayrimüslim ülkelerde de ciddi gelişmeler olmaktadır. Britanya, Fransa, Lüksemburg, İtalya, Hong-Kong, Çin ve diğer birçok ülkede ciddi kurumsallaşmalar gerçekleşmektedir.

Bu bağlamda, İslami finans büyümeye ve gelişmeye devam edecektir. Yapılan projeksiyonlar, 2025'e kadar Körfez ülkeleri ve Malezya gibi ülkelerde İslami finansın

ciddi büyüme göstererek temel finansal yöntem olacağını, buna karşılık konvansiyonel finansın ciddi ölçüde küçüleceğini göstermektedir.

Buna bir de İslami finanstan uzak duran ama değerler yapısı bağlamında İslami finansı kullanması gerektiğini düşündüğümüz iş ve insan kitlelerini eklersek, oldukça iyimser olabileceğimizi düşünüyorum. Yükselen 'helal' endüstri de İslami finansa dahil olduğunda, İslami finans sektörünün ayrı bir ivme kazanaçağını söyleyebiliriz.

Her ne kadar çıkışı tamamen petrol dolarları ile mümkün olmuşsa da, artık ciddi bir İslami finans önerisinden söz edebiliriz; kendi finansal dinamikleri üzerine oturan bir yapı ve finansal kriz zamanında testi başarı ile geçmiş bir finansal alternatiften bahsediyoruz artık.

Bunun yanında İslami finansın içerik olarak da gelişmesi ve moral ekonomi ile ifade edilmesi durumunda dinsel kimliği yüzünden dışlandığı 'etik yatırım ve yatırımcı' çevrelerinde de ciddi şekilde talep bulacağını tahmin edebiliriz. Britanya'da 2 milyon 'etik yatırımcı' olduğunu düşünürsek; moral ve etik olarak ifade edilebilecek İslami finansın bu kitleleri de kendisine çekebileceğini düşünüyorum. Wall Street'de kapitalizmi protesto ederken, elinde 'Neden Müslümanlar gibi bankacılık yapmıyoruz?' diye poster gezdiren bayan gibi etik yatırımcılar için İslami finans, alternatifi ifade ediyor. Ama bizim de ciddi şekilde içerik konusuna önem vermemiz gerekiyor ki, bu kitleleri çekebilelim.

Bu bağlamda, önümüzdeki en büyük problem şudur: Ticari İslami bankacılığa devam edip, var olan bankacılık sisteminin İslamisini fıkıh süreci ile mi yapacağız, yoksa geniş kitlelerin taleplerine cevap verebilecek ve

etik finans olarak kendini ifade eden sosyal konuları da içselleştiren ve kalkınma amacına yönelik bir bankacılık modeli ile mi devam edeceğiz? Ancak ikinci alternatifle, daha geniş kitlelere ulaşıp dinamik ve katma değere yönelik bir bankacılık yapmamız halinde, gelecek vaat eden ve beklentilere cevap veren bir İslami bankacılık yapabilmiş olacağız görüşündeyim.

Spekülatif olması dolayısıyla aşırı riskli ve krizlere müsaait bir temele dayalı klasik faizli sistemin, gelecekte dönüşmesi ihtimali var mıdır ve bu dönüşümde faizsiz sistemin katkısı ne olabilir?

Biz İslami finansı, kapitalist sistemin 'negatif fazlalıklarını' yontabilecek, 'eksikliklerini' giderebilecek ve bu bağlamda kapitalist sisteme 'moral pusula' olacak şekilde işleyen alternatif bir banka sistemi olarak tanımlıyoruz. Bu çerçevede, 'yaklaşımın' ya da 'dönüşümün' konvansiyonel finanstan İslami finansın etik tarafına doğru olacağını varsayıyorduk ve böylece kapitalist sistemin sapmalarının kontrol altına alınabileceğini düşünüyorduk. Ancak Müslüman dünyada var olan bilgi geliştirme konusundaki zayıflık ve inovasyon konusundaki yetersizlik, İslami finansı da ciddi şekilde etkilemiştir. Bu bağlamda, İslami finans konvansiyonel finansın çeşitli ürünlerini fıkıh süreci ile İslamileştirme gibi bir yöntemi tercih eder olmuştur. Böylece 'yaklaşım' ya da 'dönüşüm', İslami finanstan konvansiyonel finansa doğru olmuş ve ne yazık ki, bu süreçte konvansiyonel finansın zararlı enstrümanları da yavaş yavaş İslami finansa entegre edilmiştir. Böylece aşırı borçlanma, artan risk ve reel ekonomiden bağımsız olarak 'finansallaşan' bir İslami finanstan bahsederek olduk. Oysa İslami finans 'finansman' olarak, başka bir ifadeyle, reel ekonomiyi finans etme prensibi üzerine kurulmuştur. Finansallaşma, bildiğimiz gibi konvansiyonel finansal sistemin en büyük çıkmazlarından birisidir. Bu süreçte, İslami finans kendi 'içsel sahil'liğini yavaşça bırakmış ve sahilliği sadece finansal sözleşmelerin ve enstrümanların 'fıkhi olarak helal' olması ile açıklamaya başlar olmuştur. İşte bu yüzden ki, yakın zamanlarda 'şekil' ve 'içerik' ya da 'İslam'a uygun finans' ile 'İslam'a dayalı finans' tartışması uluslararası konferansların en önemli konusu olmuştur. Özellikle global finansal kriz ile bu tartışma çok daha ciddi boyutlara ulaşmıştır.

Kimi çevrelerde, global finansal kriz karşısında göreceli olarak iyi bir performans gösteren İslami finansın ciddi şekilde finansal risklerden uzak olduğu gibi bir algı gelişmiştir. Böylece İslami finansın 'dayanıklılığından' bahsedilir olmuştur ve bunun da adeta 'Allah'ın bir lütfu' olduğu vurgusu yapılır olmuştur. Oysa İslami finans 'Allah'ın bir lütfu' olmaktan çok, bizim Allah'ın kuralları çevresinde kendi algılarımız ile kurduğumuz bir yapı olup bu bağlamda 'düşmez' değildir. İkincisi, kritik bir yaklaşım tarzı ile bakarsak, İslami finansın göreceli başarısı, yaygın olduğu ülkelerdeki ekonomik konjonktür ile doğrudan ilişkilidir. Bu yüzden ki, Dubai'deki likit problemi İslami

finansı zorlamıştır; 'sukuk default'ü olmuştur vs. Amaörneğin Malezya'da ekonomik konjonktür global krizden ciddi şekilde etkilenmediği için İslami finans böyle bir sıkıntı ile karşılaşmamıştır.

Bizim umudumuz, İslami finansın, fıkha indirgenmiş anlayışın dışında İslam'ın kendi sahil değerlerine ilişkin moral temeline vurgu yaparak, konvansiyonel finasta yavaş ve küçük de olsa 'moral' bir dönüş yapma ve sağlama konusunda örnek olmasıdır. Hatırlanacağı gibi, global finansal kriz ortaya çıktığında, birçok çevre finansal sistemin 'moral yetkinliğindeki eksikliğinden' bahsetmişti. İslami finans bu modeli içselleştireceğine, kendi moral değerleri üzerinden alternatif finansman kaynağı olma yolunu seçmelidir.

Daha önce de belirttiğim gibi, finansal sistem içindeki etik yatırımcılar ve yatırım kurumları, İslam'ın sahil değerlerini ön plana çıkararak yatırım tercihlerinde bulunuyorlar ve bu bağlamda, ne yazık ki, İslami finanstan daha fazla moral değerlere sahipleniyorlar. Sayıları az da olsa, çevre, insani gelişmişlik, ekonomik kalkınma, sosyal sorumluluk ve iş etiği bağlamında çok ciddi davranan bu kurumlardan İslami bankacılık ve finansmanın zamanımızdaki uygulamaları bağlamında sahil değerlerimize rağmen operasyonel bağlamda öğreneceğimiz çok şey var aslında.

Umarım, İslami finans bu yeni dönemdeki gelişmesini, gittikçe 'finansallaşmak' yerine ve daha 'spekülatif' ve İslami moral anlayışına sığmayan enstrümanların (örneğin tawarruq) yerine kendi sahil değerleri ve prensipleri ile toplumların ihtiyacı olan finansman seçeneğine doğru bir eğilim çizer ve böylece hep krizler üreten konvansiyonel finansa ciddi bir örneklik teşkil eder.

Biyografi / Dr. Mehmet Asutay

İngiltere Durham Üniversitesi Siyasal Bilimler ve Uluslararası İlişkiler Okulu 'Orta Doğu ve İslam Ekonomi Politikası ve Finansı' öğretim üyesi. Durham İslam Ekonomisi ve Finansı Merkezi'nin de kurucu direktörü olan Dr Asutay, Durham İslami Finans Yaz Okulu ile Durham İşletme Okulu'nun İslami finans master ve doktora programının direktörlüğünü yürütmekte ve İslam ekonomisi, bankacılık ve finans; Ortadoğu ve Müslüman ülkelerinin ekonomi politikası; ekonomi politik ve kalkınma konularında araştırmalar yapıp dersler vermektedir.

OSMAN AKYÜZ / TÜRKİYE KATILIM BANKALARI BİRLİĞİ
GENEL SEKRETERİ - ALBARAKA YÖNETİM KURULU ÜYESİ

Katılım bankalarında müşteri ortağımız gibidir!

Katılım bankacılığı, spekülasyona açık ürünler değil, reel ürünler üretir!..

Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) hakkında kısa bir bilgi verebilir misiniz?

TKBB, 2001 yılındaki krizden sonra Bankacılık Kanununda yapılan değişikliklerin ardından 2002 yılında kuruldu. O zamanki adı Özel Finans Kurumları Birliği idi. 2005 yılında yeni bir kanun değişikliğiyle, finans kurumlarının adları "katılım bankaları" oldu. Bununla beraber Özel Finans Kurumları Birliği de, Türkiye Katılım Bankaları Birliği adını aldı. Genel sekreter olarak, bu birliğin kuruluşunu ve örgütlenmesini ben üstlendim. Birliğin hukuki yapısı Türkiye Bankalar Birliği ile eşit. Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılmış bir statüsü de var. O statü çerçevesinde faaliyet gösteriyor. Özet olarak

birliğin amacı; sektörde faaliyet gösteren bankalara, üst birlik imkanı sağlıyor. Mesleğin gelişmesine, bu alanda araştırma yapılmasına, eğitim çalışmalarının koordine edilmesine, faizsiz bankacılığın kamuoyunda temsil edilmesine, hükümetle ve kamu otoriteleriyle gerekli ilişkinin sağlanmasına, ürünlerin ve hizmet çeşitlerinin arttırılmasına, bankalar arasındaki haksız rekabetin giderilmesine yönelik faaliyet göstermekte. Yönetim Kurulunu, her katılım bankasının genel müdürleri oluşturuyor. Bankacılık otoritesi olan BDKK ile de yakın ilişkisi bulunuyor Birliğimizin. Aynı şekilde TBB ile de işbirliği içerisindeyiz. Mevzuatlar her iki Birliği de ilgilendirdiği için ortak çalışmalar yapıyoruz.

1985'te 2 banka ve 2 şube ile başlayan Katılım Bankalarının geldiği nokta; 4 banka, 700 kadar şube, on beş bin civarında personel ve bankacılık sektöründe yüzde 5 pay... Siz bu kuruluşların tümünü temsil ettiğinize göre, geleceğe yönelik olarak neler söyleyebilirsiniz?

Şimdi, ben katılım bankacılığı sektöründe, işin en başından beri varım. Bu işin hemen hemen her biriminde görev aldım. 10 yıldır da Yönetim Kurulu Üyeliği yapıyorum. Sektörün çatı örgütü olan Birlik'te de Genel Sekreterlik yapıyorum. Ürün ve hizmet çeşitliliğinin artırılmasında çalışmalar sürdürüyoruz. Şu an gelinen nokta, müspet bir nokta. Bildiğiniz gibi 27 yıl öncesine kadar katılım bankacılığı, faizsiz bankacılık bu ülkede yoktu. Bu güne gelinmesinde, 4 bankanın ve çalışanların gerek profesyonel gerek amatör katkılarının önemi büyüktür. Bu 27 yılda biz bir oluşum süreci yaşadık. Dünyada ise bu işin 35 yıllık bir geçmişi var. Biz, Türkiye'de Körfez Bölgesi'nden girişimcilerle başladık. Yabancı girişimciler gerek sermaye ile gerekse emekleriyle bize destek oldular. Türkiye'de bu girişim, bugün de tespit ettiğimiz gibi başarılı oldu. Bu sektörün bundan sonra önü daha da açık. Çünkü Türkiye bu bankacılığı kabul etti ve bu bankacılıktan ekonomik manada istifade ediyor. Her yıl 80 ila 100 civarında yeni şubesiyle bu bankalar Türkiye'de hizmet ağını genişletiyor. Bugün itibarıyla, 56 milyar liralık aktif büyüklüğe geldi bu bankalar. Bu aktif büyüklük Türkiye ekonomisinin emrinde kullanılıyor. Türkiye'de bankacılık sektörünün de ayrılmaz bir parçası haline geldi bu oluşum. Önümüzdeki yıllarda katılım bankacılığının daha da büyüyeceğini, daha önemli bir rol oynayacağını düşünüyoruz.

Türkiye'de en azından potansiyel müşteri olabileceklerin, katılım bankacılığı açısından bilgi eksikliği var mıdır acaba?

Bizim bu konuda bazı eksiklerimiz olduğunu, Türkiye için bu sistemin yeni olduğunu söyleyebiliriz.

Türkiye'deki her halk katmanına, her türlü tasarrufçuya ve girişimciye ulaştığımızı söyleyemeyiz. Çünkü Türkiye'de 100 yıllık bir bankacılık sistemi var. Türkiye'de bankacılık sistemi büyük ölçüde benimsenmiş ve kullanılabilir bir durumda. Bir de çok yaygın şube ağı var. Bu yüzden bizim daha gidecek çok yolumuz var. Bu amaçla birçok çalışmada bulunuyoruz. Katılım bankalarının bilinirliği her geçen gün artıyor. Hatta müşteriler bile bu işin tanıtımında rol üstleniyor.

Faizsiz Finans kuruluşlarının başlangıçta kullandıkları enstrümanlara göre, şu anki durum nedir? Çeşitlilik arttı mı ve bundan sonra yeni enstrümanlar da gündemde mi?

Faizsiz bankacılık, dünyada yeni bir sistem. Hala oluşum halini tamamlayabilmiş değil. Dönüşüme, değişime ve gelişime ihtiyacı var. Sektör ve model, hem Türkiye'de hem dünyada yeni. Bu sektör geliştirilirken öncelik, bir talebin karşılığı olması ve faizsiz bankacılık prensiplerine uygunluk esastır. Başlangıç noktasından çok ilerde olduğumuzu ve yine kat edilecek çok fazla yolumuzun olduğunu söyleyebiliriz. Klasik bankaların sunduğu finansal hizmetlerin tamamına yakını mümkün olduğunca sunmak istiyoruz. Bireysel kredi anlamında, kredi kartı anlamında, bireysel emeklilik anlamında, borsa ve hisse senedi anlamında hizmet vermeye çalışıyoruz. Çünkü müşteri bu hizmetleri hem arıyor hem bekliyor. Siz de bir şekilde bunları sunmak durumundasınız. Bir kısım ürünler hala oluşum evresinde tabii ki. Yakın zamanda İMKB'de katılım endeksine dayalı borsa yatırım fonu oluşturduk. Borsa fonuna yatırım yapmak isteyen müşteriler rahatlıkla yatırım yapabilsinler diye. Şu sıralar kira sertifikası olarak adlandırılan, dünyada "Sukuk" adıyla bilinen menkul kıymet üzerinde çalışmalar sürdürüyoruz. Bu sektör, son 10 yılda çok büyük boyutlara ulaştı. Özellikle Uzakdoğu'da, Malezya'da çok ciddi bir sektör haline geldi. Malezya İslam Bankaları Birliği ile faizsiz bankacı-

lık alanında bir "Memorandum of Understanding" anlaşması imzaladık. O çerçevede elde edindiğimiz bilgilere göre, dünyadaki Sukuk ihracının yüzde 60'ı Malezya'da. Malezya'da hükümet artık tahvil ihraç etmiyor. Onun yerine hükümet, devlet kurumlarına, Sukuk ihracına yönelen talimatlar veriyor. Bildiğiniz gibi Türkiye'de de özel şirketlerde Sukuk ihracı başladı. Sermaye Piyasası Kurulu yapılabilecek düzenlemeyi yaptı. Kuveyt Türk, Albaraka Türk, Bank Asya ve Türkiye Finans bu konuda çalışmalarını sürdürüyorlar.

Yeni enstrümanları devreye alabilmek, katılım bankacılığı açısından uzun bir süreç midir?

Kesinlikle. Katılım Endeksini iki yılda oluşturabildik. İki yıl bunun üzerinde çalışıldı. İlk önce teknik bir çalışma yapıyorsunuz, sonra dünyadaki uygulamaları gözden geçiriyorsunuz.

Katılım bankaları faizsiz sistemi temel alarak çalışıyor. Bu kuruluşların her birinin ayrı bir danışma (fetva) kurulu mu var yoksa hepsine tek bir merkezden mi hizmet sunuluyor?

Her bankanın bir Danışma Kurulu veya Danışmanı vardır. Eskiden bu Danışmanlar banka bazında birer kişiydi. Şimdi bunlar Kurul haline getirilmeye çalışılıyor. İş ve işlemlerin faizsizlik prensibine göre yürütülüp yürütülmediğini denetleyen ve o konuda kendisinin görüşlerine başvurulmuş Danışmanlar Heyeti var. Ama Birlik bazında resmi bir düzenleme, resmi bir oluşum söz konusu değil. Birlik bünyesinde bir Danışma Kurulu oluşturduk. Bu komitede ortak meseleler istişare edilecek, kararlar bağlayıcı olmayan istişari mahiyette olacak.

Katılım Bankacılığının yeni enstrümanlarından birisi olan Sukuk'la alakalı olarak, TKBB üyesi kuruluşların durumları nedir? Bu sahada dışa yönelik ihraçlardan sonra içe yönelik Kira Sertifikası çalışmalarına hepsinin girmesi ihtimali var mı?

Tabii ki. Biliyorsunuz ki borsada devletin çıkardığı sabit gelirli enstrümanlar var. Bu enstrümanları elinde bulunduranlar istediği zaman bunu nakde dönüştürebiliyor. Ama uygulama Kira Sertifikası için yok. Eğer Hazine Kira Sertifikası ihraç eder ise, özel sektör de kira sertifikası ihraç eder ise, onu getirip İMKB de kota edecek. Orada pazara arz edecek. Satmak isteyen satacak, almak isteyen alacak. O pazar da oluşturuluyor. İç piyasadan bir banka, ikincil piyasadan Sukuk almak istiyorsa, İMKB'den gidip alabilecek.

Türkiye'de faaliyet gösteren TKBB üyelerinin bazılarının yurt dışında çeşitli ülkelerde şubeleri var. Bu durum bundan sonra devam edecek ve bağlı kuruluşlar dış ülkelerde faaliyetlerini artıracaklar mı?

-Şu anda tabii ki ilk adımlar atılıyor. Bankaların yurtdışında şubelerinin olması, yurtdışıyla irtibatın olması, Türkiye'nin de oralara ulaşması anlamına geliyor. O ülkelerle ticaret yapan iş adamları ve tüccarlar için de çok büyük bir kolaylık aynı zamanda. Mesela, Albaraka yurtdışındaki ilk şubelerini Erbil'de açtı. Kuzey Irak'ta iş yapacak iş adamları için büyük bir imkan. Hem Kuzey Irak'taki tüccarlara, iş adamlarına hizmet götürüyorsunuz, hem de o bölgede iş yapan, o bölgeye mal satan Türklerin para hareketini güvenli bir şekilde sağlıyorsunuz. Katılım bankalarının bu konuda yurtdışına bakma, imkan araştırma ihtiyacı var zaten. Mesela bizim üyelerimizden Bank Asya, Afrika'da İslam Kalkınma Bankası ile birlikte bir bankacılık faaliyeti yürütüyor. Aynı şekilde, Kuveyt Türk'ün Bahreyn'de şubesi var. Sanıyorum şimdi Kuveyt'te de bir şube açıyor. Albaraka Türk'ün de Bahreyn'de, Katar'da şube açma planları var.

Katılım bankacılığının dünya üzerindeki durumunu ve buna göre Türkiye'deki durumu mukayese edebilir misiniz?

Türkiye olarak bu işin başında sayılırız. Katılım bankacılığı olarak geldiğimiz seviye 35 milyar dolar civarında. Bu hakikaten yadsınacak bir rakam değil. Türkiye'de 27 yılda süren oluşum sürecimiz, bir manada kendimizi ispat sürecimizdi. Son 10 yıl hariç, ciddi sıkıntılar yaşayarak bu noktalara geldik. Kamu otoriteleri tarafından kabul edilme sıkıntısı yaşadık. Bu işte nerede olduğumuzu tayin etmekte sıkıntılar yaşadık. Bu da bizim için zor oldu. Dalgalanmalara yol açtı. Ama bildiğiniz gibi her yeniye karşı bir mukavemet vardır. Uzun yıllar teminat mektuplarımızı, gerek kamuya, gerek özel sektöre olsun, kabul ettirmek için çok çaba gösterdik.

Üniversitelerin katılım bankacılığı konusuna ilgisi nasıl?

Katılım bankalarında şu anda 14 bin insan çalışıyor.

Yarın bu rakam 44 bin olacak, 144 bin olacak inşallah. Bizim yapmamız gereken şey, bunların yetiştirilmesi, bunların geliştirilmesi ve donanımlarının artırılması. Üniversitelerimiz bu konuyla ciddi şekilde ilgili. Birkaç üniversite ile yakın işbirliği içerisindeyiz. Fatih Üniversitesi, lisans programlarına seçmeli olarak Katılım Bankacılığı dersi koydu. Zaten son 5- 6 yıldır bizimle işbirliği içerisinde yüksek lisans programları düzenliyorlardı. Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde de önümüzdeki dönem bir yüksek lisans programı başlıyor. Bu konuya üniversitelerin ilgisi var. Bizim, bunun dışında bir de Katılım Bankacılığı Araştırma Merkezi projemiz bulunuyor. Bunu gerçekleştirebilirsek, üniversitelerle olan münasebetlerimiz daha da gelişerek, sağlam bir zemine oturacak. TKBB olarak biz de eğitim çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Bu çalışmalarda hem bankalarımızda çalışanlar birbirleriyle tanışıyor, hem de bilgilerini güncelliyorlar.

Dünya bankacılık sisteminde halihazırdaki aktif büyüklüğü 1.1 trilyon dolar olan katılım bankacılığının daha da yaygınlaşmasının ne gibi faydaları olabilir? Bu yönde bir eğilim var mı?

Öncelikle bu sistemin bu kadar büyümesi, katılım bankacılığının ne kadar güvenilir bir sistem olduğunu gösteriyor. Katılım bankacılığı, Spekülasyona açık ürünler değil de, reel ürünler üretiyor. Mesela oluşturduğumuz finansmanlar projeye dayalı oluyor. Kağıda dayalı finansman söz konusu değil. Sukuk da bir kağıt, ama arkasında bir varlık var. Kısacası varlıktan arındırılmış bir faaliyetimiz yok. Müşteri, müşteriden ziyade ortak olduğu için, sürekli bir bağlantı söz konusu. Katılım bankaları finansmanın hangi işte ve yatırımda kullanıldığını bilmek ve izlemek durumundadırlar.

Geçtiğimiz günlerde katılım bankacılığı faaliyetleri arasında olan Gelire Endeksli Senetler (GES) konusunda tartışmalar çıktı ve medyada sizin yalanlamak zorunda kaldığınız haberler yayınlandı. Bu haberler bilgisizlikle mi yoksa kasıtlı mı yayınlanmıştı?

O haberlerde öncelikle bilgisizlik vardı. Basın da dikkat çekmek istiyordu biraz. Maalesef, söylemediğim şeyleri söylemiş gibi göstermeye çalıştılar. Orada haberi kurgulayanlar ve gazetenin yöneticileri ne istiyorlarsa o başlığı atmışlar.

Peki efendim; 30 yılı aşkın bir zamandır finans sektörü içerisinde olup, halen TKBB Genel sekreterliğini, Albaraka Türk Yönetim Kurulu Üyeliğini ve başka finansal görevleri de sürdüren Osman Akyüz, Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomik açıdan geleceği hakkında neler düşünüyor?

Ben üniversiteden mezun olalı, aşağı yukarı 35 sene oldu. 35 senedir, Türkiye'nin gelişmesini, kalkınmasını, var olma mücadelesini hem izliyorum hem de kendi çapımda buna katkı sağlamaya gayret ediyorum. 2002

yılında aktif görevi bıraktım ama bu hizmeti bıraktığımız anlamına gelmiyor tabii ki. Yöneticilik, genel sekreterlik ve sermaye piyasasındaki görevimle hizmet etmeye devam ediyorum. Türkiye, 80'den sonra ekonomik olarak bir dönüşüm sürecine girdi. Bu dönüşümde her ne kadar krizler yaşamış olsak da, Türkiye'nin ekonomisi hep ileriye doğru yol aldı. Özellikle, 2002 yılında tek başına iktidar dönemi başladıktan sonra, siyasi istikrar, ekonomik istikrarı da beraberinde getirdi ve Türkiye bu konjonktürden çok iyi yararlandı. Çünkü dünyadaki genel konjonktür, Türkiye'nin lehineydi ve Türkiye son 10 yılda çok ciddi sıçrama yaptı. Hem tek başına iktidarın olması, siyasi istikrarın oluşması, beraberinde ekonominin iyi yönetimi ve koordinasyonunu getirdi. Bununla beraber, çok ciddi yabancı sermaye yatırımlarını çekti. Hem direkt yatırım anlamında hem de portföy yatırımı anlamında Türkiye'ye bir teveccüh oldu. Bu teveccüh de, Türkiye'nin bu bölgedeki siyasi potansiyelinin gelişmesine paralel hale geldi. Türkiye de bu durumdan istifade etti. Kişi başı 3 bin dolar civarında olan milli geliri, 11 bin dolar civarına çıkardı. Eskiden iki yakasını bir araya getiremiyordu Türkiye, çok ciddi bütçe açıkları vardı, ekonominin finansmanında çok zorlanıyorduk, çok yüksek enflasyon oranları vardı ve

ekonomik dengelerde kırılıyordu. Hatırladığım kadarıyla bütçe açığı, GSMH'nin yüzde 14'üne kadar çıkmıştı. Şimdi ise yüzde 1'in altında. Cari açık olabilecek bir şey. Ama Türkiye'nin sürdürülebilir cari açığa dikkat etmesi gerekir. Türkiye gelişen bir ülke, sermaye birikimi çok fazla olan bir ülke değil. Tasarruf hacmi de düşük. Bunlara ihtiyacımız var ve akıllı bir şekilde kullanmamız lazım. Genel olarak, ben Türkiye'nin geleceğini parlak görüyorum. Tek bir şart var; o da siyasi istikrarın muhafaza edilmesi ve iç huzurun sağlanması.

Hasta Avrupa'yı kurtarmak için IMF'ye yardım!

IMMF

Şu habere bakar mısınız: "Türkiye Haziran'da Meksika'da toplanan G-20 zirvesinde, krizdeki Avrupa'ya yardım edebilsin diye, uluslararası rezervleri arasında sayılmak kaydıyla IMF'ye 5 milyar dolarlık bir kaynak aktaracak. Söz konusu kaynak Merkez Bankası döviz rezervinden IMF nezdinde oluşturulacak havuza iletilecek ve ihtiyaç duyulması halinde de geri alınacak."

Bizler tam iki asırdır bu haberi bekliyorduk. Bunun ne anlama geldiğini anlayabilmek için kimin hangi ufka baktığı önemli. Örneğin "ufku ayak bağına öteye geçmeyen" bir kişi için konu hemen kapatılmalıdır. Zira bu kesim 'ayranı yok içmeye...' diye devam eden tekerlemeye sarılacak, 'memuruna vermiyor, asgari ücretliye gelince cimri, neden IMF'ye veriyor' diyecek.

Ben ise başka yerlere bakıyorum. Nasıl ki Kıbrıs çıkartması Karlofça anlaşmasından

sonra Türkiye'nin ilk reel toprak kazanımı olarak tarihe geçti ve sembolik olarak "dağılma süreci" bitti ise, IMF'ye yardım etmek de iki asırlık mali çöküş hikâyesinin bittiğini gösteriyor.

Ağanın eli sıkılmaz. Kanuni zamanında Osmanlı gerçek bir cihan devleti idi. Osmanlı Barışı (Pax-Ottomanica), devletin elini birçok kesime uzatmasını gerektiriyordu. Osmanlı güçlü iken verilen kapitülasyonlar, maalesef zayıflayınca kaldırılmadı. Her mağlubiyette başkalarına da verildi. Nihayet dağılma döneminde, 19. yüzyılın ikinci yarısında da o zamanın IMF'si olan Duyun-ı Umumiye İdaresi (DUI)'nin tümüyle eline düştü. Bu, egemenliğin kısmen devri anlamına geliyordu. Zira DUI Türkiye'ye verdiği borçları tahsil etmek için tütün gibi en kârlı ve en kritik sektöre doğrudan el koyarak alacağını bizzat ve kaynağında tahsil etti.

Albaraka, Simurg Projesi ile geleceğe kanat açtı

Dünyanın en iyi katılım bankası olma hedefinde hızla ilerleyen Albaraka, bu hedefi doğrultusunda Simurg Dönüşüm Projesine de start verdi. Proje, 7 Nisan 2012 Cumartesi günü Haliç Kongre Merkezinde düzenlenen özel bir davetle Albaraka ailesine tanıtıldı.

Kurumsal İletişim Yönetmeni Ekrem Şahin moderatörlüğünde yürütülen organizasyonda çalışanlarımıza hitab eden Albaraka Genel Müdürü Fahrettin Yahşi, "İki yıl önce dünyanın en iyi katılım bankası olmak vizyonunu ilk defa ortaya koyduğumuzda çevremizden bunu yadırgayanlar oldu. Dünyanın en iyi katılım bankası olmak iddiası, her şeyden önce, bir yola çıkma cesaretidir. Biz bu cesareti gösterdik ve yola koyulduk" diyerek, bu çerçevede 40'a varan proje geliştirildiğini söyledi. Fahrettin Yahşi'nin ardından söz alan Albaraka Türk Genel Müdür Yardımcısı Melikşah Utku ve Dönüşüm Yönetim Ofisi Müdürü Hasan Altundağ proje ayrıntılarını davetlilerle paylaştı.

Mahşer-i Cümbüş'ten muhteşem final

Simurg lansmanının ardından başlayan kutlama programı ile davetliler keyifli dakikalar geçirdi. İki yıl önce Albaraka çalışanları tarafından kurulan Albaraka Müzik Grubu'nun da sahne aldığı buluşmanın finalini Türkiye'de Modern Doğaçlama Tiyatro'nun öncüsü olan Mahşer-i Cümbüş yaptı. Tiyatro ekibinin modernize ettikleri Orta Oyunu tekniği ile sahneledikleri gösteri, toplantıya katılan yaklaşık 2.600 katılımcı tarafından büyük ilgiyle izlendi.

Türkiye Katılım Bankaları Birliği 11. Olağan Genel Kurulu yapıldı

Katılım bankaları 2011'de yüzde 29 büyüdü!

Türkiye Katılım Bankaları Birliği 11. Olağan Genel Kurulu, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ali Babacan, Merkez Bankası Başkanı Erdem Başçı, BDDK Kurul Üyeleri ve Başkan Yardımcılarının yanı sıra finans sektörünün en üst düzey temsilcilerinin de katılımıyla 25 Mayıs 2012 Cuma günü Çırağan Sarayı'nda yapıldı.

Albaraka Genel Müdürü ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Fahrettin Yahşi, Kuveyt Türk Genel Müdürü Ufuk Uyan, Bank Asya Genel Müdürü Abdullah Çelik, Türkiye Finans Genel Müdürü Derya Güreker, Birlik Genel Sekreteri Osman Akyüz'ün hazır bulunduğu Kurul'u, katılım bankaları üst düzey yöneticileri ile çok sayıda sektör temsilcisi de izledi.

Albaraka Genel Müdürü ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Fahrettin Yahşi Genel Kurulun açılışında yaptığı konuşmada, Avro bölgesi 2011 yılını ekonomik ve sosyal sorunlar ve borç sarmalı içinde geçirirken, Türkiye'nin iyi bir performans göstererek ve % 8,5 büyüme hızı ile Çin'den sonra en hızlı büyüyen ülke olduğuna değindi.

2001 krizinin ardından yaşadığı yasal ve yapısal değişikliklerle örnek bir vaka olarak gösterilen Türk banka-

cılık sektörünün 2011 yılında da sağlam duruşunu sürdürmeyi başardığını ifade eden Yahşi: **"Biz önümüzdeki dönemde çıkabilecek çalkantılara bankalarımızın hazır olduğuna inanıyoruz. Gelişmelere duyarlı, dikkatli, yapıcı ve ilkelerinden ödün vermeyen bankacılık otoritemizin önümüzdeki süreçte sektöre güçlü bir destek sağlayacağından da eminiz"** dedi.

Konuşmasında, 2011 yılının katılım bankaları için de oldukça verimli geçtiğini belirten Yahşi, katılım bankalarının aktiflerinin bir önceki yıla göre % 29 artış sağlayarak 56,1 milyar TL'ye ve toplanan fonlarda da % 18'lik bir büyüme sergileyerek, 39,9 milyar TL'lik fon hacmine ulaştığını açıkladı.

Babacan: "Katılım bankaları ilave katkı sağlıyor"

Genel kurulda oldukça kapsamlı bir konuşma yapan Başbakan Yardımcısı Ali Babacan, katılım bankalarının kırılma noktaları azaltıcı ve sektörü büyüten özelliklerinin altını çizdi. TKBB Yönetim Kurulu Başkanı Fahrettin Yahşi'nin, "Hazine'nin çıkartacağı kira sertifikası TL cinsinden olsun" önerisine de değinen Babacan şunları söyledi:

"Fahrettin Bey'in "TL olsun" tespiti vardı. Hazine'nin kira sertifikalarında iç piyasa kuşkusuz TL olacak, ancak aynı Eurobond'lar gibi tamamen yabancı yatırımcılara yönelik ama Türklerin de ilgi gösterip alabilecekleri bir döviz bazında ve dışarıya yönelik de olacak. Kuşkusuz iç piyasamızda, bunun piyasa-

sının oluşması için de ciddi rakamlarda likiditesi olan bir Türk Lirası boyutu da olacak. Şu anda baktığımızda özellikle dışarıdan talepler ciddi miktarda gözüküyor. İçeride de zaten piyasasının oldukça iyi ve hazır olduğunu düşünüyoruz. Dolayısıyla her iki kolda da bunların çalışması olacak."

TKBB Başkanlığı'na Ufuk Uyan seçildi

Genel kurulun 2. bölümü ise basına kapalı olarak sürdürüldü. 2011 yılı genel değerlendirmesi ve yeni dönem programının belirlendiği toplantı sonrası, yeni dönemde görev yapacak yönetim kurulunun seçimi yapıldı. İki sene arayla değişen birlik yönetim kurulu başkanlığına bu dönem Kuveyt Türk Genel Müdürü Ufuk Uyan'ın seçildiği açıklandı.

"Katılım bankacılığı 2011 yılında bir çok ilke imza attı"

Genel Kurul'un ardından bir açıklama yapan TKBB Genel Sekreteri Osman Akyüz, 2011' in katılım bankacılığı için çok verimli geçtiğini ve önümüzdeki dönemde de aynı başarı çizgisinin sürdürüleceğini ifade etti.

Albaraka İnsan Kaynakları Müdürlüğü ödüle doymuyor!

Daha önce Kariyer.net tarafından ödüllendirilen bankamızın İnsan Kaynakları birimi, bu kez de Türkiye'nin en büyük özel üniversitelerinden biri olan Fatih Üniversitesi tarafından iki ayrı ödüle layık görüldü.

Global CV ana sponsorluğunda 12 Nisan tarihinde WOW Convention Center'da düzenlenen 2012 İnsan Kaynakları Zirvesi, Albaraka Türk'e iki ödül getirdi. Fatih Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi tarafından İnsan Kaynakları alanındaki başarılı çalışmaları teşvik etmek amacıyla bu yıl ikincisi düzenlenen ödül töreninde, Büyük Ölçekli Kurumlar Kategorisi'nde değerlendirilen bankamız, "İnsan Kaynakları Planlama" ve "Eğitim-Geliştirme" kategorilerinde ödül aldı.

Ödüllerimizi bankamız adına İnsan Kaynakları Müdürü Ercan Albay ve Eğitim ve Organizasyon Müdürü Ahmet Erkoç aldı.

Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan bankamıza "Teşekkür Belgesi"

Bankamız, SGK 2011 yılı primlerini düzenli olarak ödediği, çalışanlarının haklarının korunması konusundaki titizliği ve söz konusu çalışmaların zamanında ve hatasız yapılması konusundaki üstün başarılarından dolayı, Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan "Teşekkür Belgesi" aldı.

Bankamızın kamu kurumları nezdindeki olumlu imajının belgelenmesi anlamına da gelen Teşekkür Belgesi, aynı zamanda mevzuatın gerektirdiği tüm teşvik indirimlerinden yararlanmamızı sağlayarak, 2011 yılı içerisinde yaklaşık 4,5 milyon TL bir indirim hakkı sağlamış oldu.

Teşekkür Belgesi, Sosyal Güvenlik Haftası çerçevesinde bankamızı ziyaret eden Ümraniye Sosyal Güvenlik Merkezi

Müdürü Coşkun Bilgin tarafından bizzat takdim edildi; belgeyi bankamız adına İnsan Kaynakları Müdürü Ercan Albay aldı.

Akyazı Sultanpınar Yaylası, Albaraka çalışanlarını konuk etti!

Albaraka'nın ilk kurum içi kulüplerinden olan Doğa Kulübü, 19 Mayıs tarihinde Sakarya ilinin doğal güzellikleriyle ünlü Akyazı ilçesi Sultanpınar Yaylası'na trekking gezisi düzenledi. Çalışanlar arasındaki arkadaşlık bağını güçlendirmek, birlikte çalışmanın uyumunu kurum dışı etkinliklerde de sağlamak amaçlarıyla düzenlenen gezi, çalışanlarımız tarafından yoğun ilgiyle karşılandı.

2006 yılında doğa dostlarının bir araya gelmesiyle oluşturulan ve bu tarihten itibaren Mudurnu Sülüklü Göl, İzmit Menekşe Yaylası, Yalova Sudüşen Şelalesi, Bolu Yedigöller, Yuvacık Serindere, Akyazı Kerem Ali Yaylası, Maşukiye

karatepe, Göynük Çubuk Gölü'ne trekking gezileri düzenleyen Doğa Kulübü böylelikle listesine Akyazı Sultanpınar Yaylası'nı da dahil etmiş oldu.

Doğa Kulübü organizasyon ekibinden başkan Recep Öztürk, başkan yardımcıları Turgay Çelik ve Saim Şamlı'nın özverili çalışmaları sayesinde gerçekleştirilen trekking gezisi, çalışanlarımız tarafından da beğeniyle karşılandı ve geziye katılanlar, böylesine yararlı ve güzel etkinlikleri hazırlayan Doğa Kulübü organizasyon ekibine teşekkür ederek yeni geziler beklediklerini bildirdiler..

2012 hedefi 27 yeni şube!..

Albaraka Türk yeni şubelerle büyümeye devam ediyor.

Albaraka Türk, şube ağını genişletmeye devam ediyor. Mart ayında açtığı yedi şubeye ek olarak Nisan ayında da beş şube açarak çalışan sayısını 2.756'ya, şube sayısını ise 129'a çıkarıyor.

2011 net kârı yüzde 19,5 artışla 160.2 milyon TL olarak açıklanan Albaraka Türk, istihdama ve büyümeye devam ederek, şube sayısını arttırıyor. Mart ayı içerisinde açtığı yedi şubenin verdiği enerjiyle çalışmalarına devam eden Albaraka, Diyarbakır, Adıyaman, Gaziantep, Karaman ve Ankara Keçiören'de beş şube daha açarak Nisan ayında da şubeleriyle büyümeye devam etti. Türkiye'nin ilk katılım bankası bu büyüme hamlesiyle birlikte, şubelerde çalışan sayısını da 2.756'ya çıkarırken, şube sayısını da 129'a yükseltti. Albaraka Türk Genel Müdürü Fahrettin Yahşi, şube açılışlarıyla ilgili yaptığı değerlendirmede, "Türkiye'de katılım bankacılığının öncüsü olan Albaraka Türk, başarılarla dolu 27 yılı geride bırakırken; yeni şubeleri, güçlü katılım bankacılığı prensipleri ve müşteri odaklı hizmetleriyle daha büyük hedeflere doğru ilerliyor"

dedi. Albaraka'nın yeni şubeleriyle, şube sayısını 129'a çıkarttığını belirten Yahşi, sağlıklı büyüme stratejisi çerçevesinde 2012 yılında toplamda 27 yeni şube açılacağını da vurguladı.

Türkiye geneline yayılmış şubeleriyle katılım bankacılığının öncülüğünü üstlenen Albaraka Türk, güçlü yapısıyla Türk ekonomisinin ve reel ekonominin başarısının desteklenmesini önemsiyor. Reel kesimin finansman ihtiyaçlarının temini ve halkımızın tasarruflarını değerlendirmesi için yeni şubelerle müşterilerine ulaşmayı amaçlıyor.

Genel Müdürümüz Fahrettin Yahşi "Girişimcilikte Fark Yaratanlar" Konferansı'nda konuştu

Boğaziçi Üniversiteler "Gülümse İstanbul" Platformu tarafından organize edilen "Girişimcilikte Fark Yaratanlar" temalı konferansta konuşan Albaraka Genel Müdürü Fahrettin Yahşi, izleyicilere tecrübelerini aktardı.

Çeşitli kurum ve kuruluşlardan gençlere tecrübelerini aktarmak üzere gelen yöneticilerin katılımıyla, 19 Nisan Perşembe günü Boğaziçi Üniversitesi'nde düzenlenen ve Albaraka'nın sponsor olduğu konferans sırasında, İnsan Kaynakları Müdürlüğümüz de bir stand açarak öğrencilerle bir araya gelme imkanı bulmuş oldu.

Albaraka Türk Erbil'de

Albaraka Türk Erbil Şubesi resmen faaliyette

Erbil Şubesi'nin açılışında konuşan Albaraka Genel Müdürü Fahrettin Yahşi: "Hedefimiz dünyanın en iyi katılım bankası olmak!"

Dünyanın 12 ülkesinde 12 ayrı bankayla faaliyet gösteren Albaraka Bankacılık Grubu'na bağlı olarak 1985 yılında kurulan Albaraka Türk Katılım Bankası, gruptan bağımsız ilk yurt dışı şubesini Erbil'de açtı. Açılışta konuşan Albaraka Türk Genel Müdürü Fahrettin Yahşi, Türk katılım bankacılığı sisteminin kalkınma dönemindeki Irak için çok yararlı olacağına dikkat çekti.

Türkiye katılım bankacılığı sektörünün öncüsü Albaraka Türk'ün, yurt dışındaki ilk şubesinin açılış Kuzey Irak Sanayi ve Ticaret Bakanı Sinan Çelebi, Türkiye Cumhuriyeti Erbil Başkonsolosu Mehmet Aydın Selcen ve Erbil Valisi Nevzat Hadi'nin katılımıyla gerçekleştirildi.

Açılış töreninde konuşan Albaraka Türk Genel Müdürü Fahrettin Yahşi, Irak'ta yer alan Türk firmalarının bölgedeki iş ilişkilerini daha fazla arttırmak, bölgenin kalkınma sürecine destek vermek, müreffeh ve modern bir Ortadoğu'ya katkıda bulunmak için Kuzey Irak'ta olduklarını belirtti. Fahrettin Yahşi, "Albaraka olarak belirlediğimiz bir hedefimiz var: Dünyanın en iyi katılım bankası olmak. Bu hedef çerçevesinde her gün bir adım daha ileriye gitmek için çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Bu yönde

Albaraka'nın yurt dışındaki ilk şubesini Erbil'de açmaktan büyük mutluluk duyuyoruz. Sahip olduğumuz birikimi Erbil'in yeni gelişim sürecine entegre ederek kalkınmasına destek vermek amacındayız. Bilindiği gibi, 1980'lerin başında dış kaynak açığını kapatmak ve ekonomiyi yeniden işler hale getirmek hedefiyle yastık altı birikimlerin de ekonomiye katılması gerekiyordu. Bunun için başlatılan çalışmaların bir sonucu olarak ülkemizde geliştirilen katılım bankacılığının ilk örneği Albaraka Türk oldu. Ekonominin gerektiği gibi işleminde bir denge unsuru oldu. Önemli bir açığı kapatarak, yastık altı birikimleri ekonomiye kazandırdı. Bugün Erbil zor bir dönemi geride bırakma sürecinde, Irak'ın gelişime en açık bölgesi olarak

Albaraka Türk Erbil şubesi personeli Genel Müdürümüz'le birlikte.

öne çıkıyor. Dört bir yanda devam eden imar faaliyetleri ile şehir yeniden doğmanın eşiğinde. Albaraka olarak, geleceğin Dubai'si olma hedefindeki bir kente destek için buradayız" dedi.

Yahşi, son yıllarda yaşanan olayların ardından Irak'ta da bir yastık altı birikimin söz konusu olduğunu belirterek: "insanların geleceğe güvenle ve umutla bakmalarına yardımcı olacak kurumlara ihtiyacı var. Biz Albaraka Türk olarak 30 yıla yaklaşan güvenilir yapımızla buradayız, insanların birikimlerini korumak ve onlara en iyi imkânlarla yön vererek doğru yatırımlar yaptırmak için çalışacağız" dedi.

Irak, Türkiye'nin en değerli ticari ortaklarından

Savaş öncesi dönemde Irak'ın Türkiye'nin en önemli ticaret ortaklarından olduğuna değinen Yahşi: "Dünyanın en önemli petrol üreticilerinden Irak'ın yeniden istikrarı yakalamaya çalıştığı şu dönemde, bölgesel bir güç olarak Türkiye önemli bir rol oynayacaktır. Önümüzdeki dönemde, Türkiye'nin gerek bölgesel yönetim gerekse merkezi hükümetle siyasi ve ekonomik ilişkilerinin daha gelişeceği kanaatindeyiz. Ülkenin yeniden imarında Türk firmaları ve onlarla işbirliğinde Türk bankaları önemli rol oynayacak" yorumunda bulundu.

Beş Iraklı, dört Türk personel

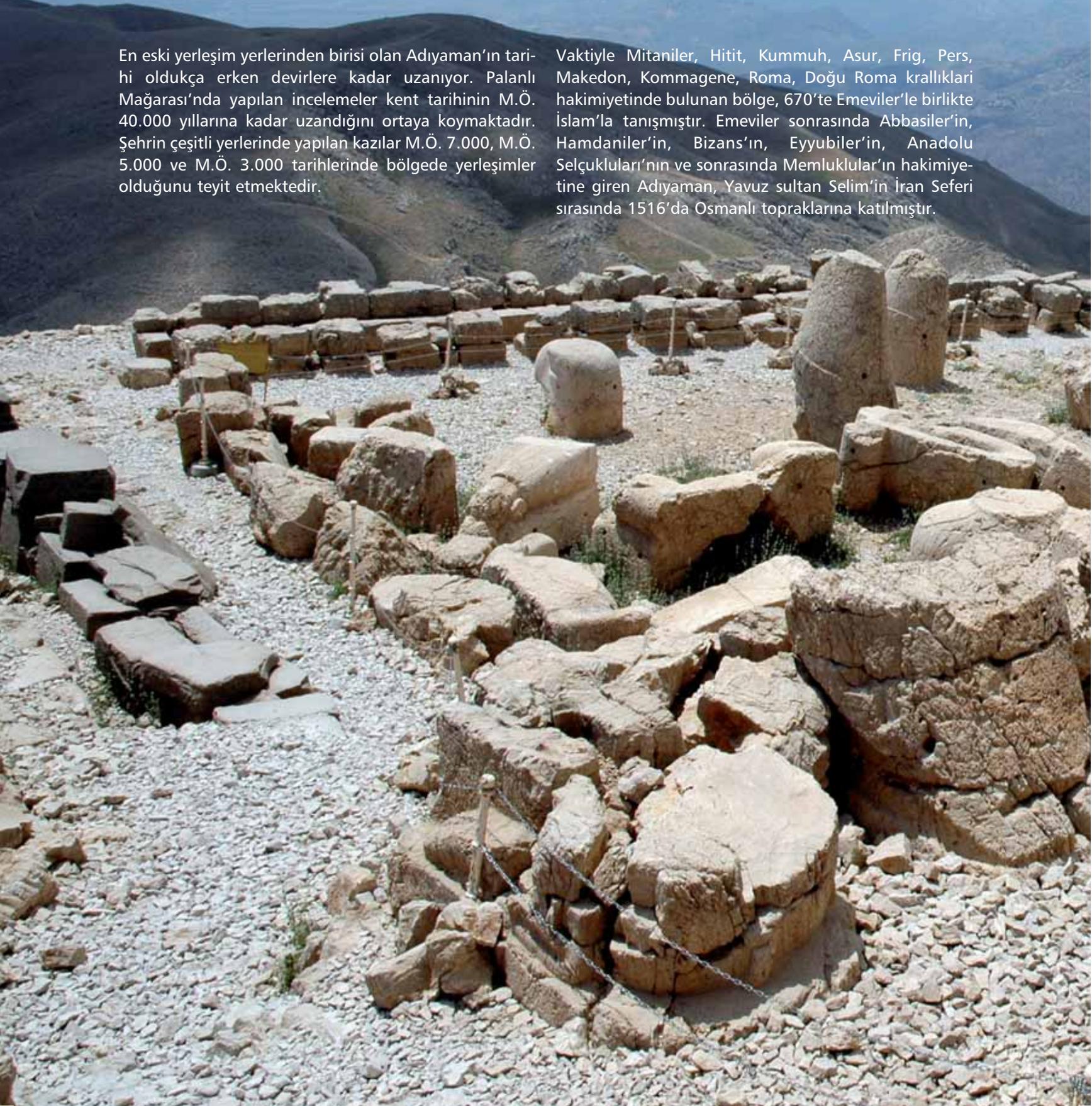
Erbil Şubesinin tam hizmet şubesi olacağını söyleyen Fahrettin Yahşi: "Türkiye'deki şubelerimizin verdiği tüm bireysel ve kurumsal bankacılık hizmetlerini zaman içinde Erbil Şubemizde de vereceğiz. Şu anda beş Iraklı ve dört Türk personel hizmet veriyor. İhtiyaca göre bu sayı ile birlikte ürün ve hizmet çeşitliliği de artacak. Amacımız, burada yüksek performans alarak, istikrar sağlandığında diğer bölgelere de hizmetlerimizi ulaştırmak" dedi.

BİNLERCE YILIN BİRİKİMİ ADİYAMAN

En eski yerleşim yerlerinden birisi olan Adıyaman'ın tarihi oldukça erken devirlere kadar uzanıyor. Palanlı Mağarası'nda yapılan incelemeler kent tarihinin M.Ö. 40.000 yıllarına kadar uzandığını ortaya koymaktadır. Şehrin çeşitli yerlerinde yapılan kazılar M.Ö. 7.000, M.Ö. 5.000 ve M.Ö. 3.000 tarihlerinde bölgede yerleşimler olduğunu teyit etmektedir.

Vaktiyle Mitaniler, Hitit, Kummuh, Asur, Frig, Pers, Makedon, Kommagene, Roma, Doğu Roma krallıkları hakimiyetinde bulunan bölge, 670'te Emeviler'le birlikte İslam'la tanışmıştır. Emeviler sonrasında Abbasiler'in, Hamdaniler'in, Bizans'ın, Eyyubiler'in, Anadolu Selçuklularının ve sonrasında Memlûklular'ın hakimiyetine giren Adıyaman, Yavuz sultan Selim'in İran Seferi sırasında 1516'da Osmanlı topraklarına katılmıştır.

Güneyde Arap Yarımadası'ndan, Kuzeyde Toros sıradağlarına doğru uzanan Arap çöllerinin sona erdiği yerde, Toros sıra dağlarının eteklerinde verimli topraklar yer almaktadır. Arap çöllerini kuzeyden bir ay gibi saran ve bölgedeki eski uygarlıkların doğduğu ve yaşandığı yer olarak bilinen bu topraklara, Verimli Hilal (Bereketli, Münbit, İng. Fertile Crescent) adı verilmiştir. Tarih boyunca Verimli Hilal bölgesi ana ticaret yollarının kavşak noktalarında, büyük ticaret ve sanayi şehirleri doğmuş, büyümüş, yıkılmış ve yerlerine yenileri kurulmuştur. Verimli Ay (Hilal) bölgesinin bir parçası sayılan Orta Fırat Bölümünün illerinden olan Adıyaman, bu bölgenin en üst sınırını oluşturmaktadır. Adıyaman ili uygun coğrafi özellikleri

dolayısıyla ile tarihin her döneminde insanların yaşamayı tercih ettikleri bir yerleşim bölgesi olmuştur.

Osmanlı döneminde önce merkezi Samsat olan bir Sancak olarak Maraş Beylerbeyliği'ne, Tanzimat'tan sonra ise kaza olarak Malatya'ya bağlanan Adıyaman, Cumhuriyet sonrası 1 Aralık 1954 tarihinde müstakil bir il haline gelmiştir.

Dicle ve Fırat nehirleri arasında kurulu bulunan Adıyaman'ın şehir merkezi nüfusu 350 bin olup, bağlı 9 ilçesi ile birlikte toplam olarak yaklaşık 600 bin nüfusu barındırır. Tarihin her döneminde uygarlıklara sahne olan Adıyaman, çok sayıda doğal, tarihi ve kültürel değerleri bünyesinde barındıran bir ildir.

Bu ilimizin sınırlarında bulunan ve Dünyanın 8. Harikası olarak da adlandırılan Nemrut Dağı, gerek 2.150 metre yüksekliğindeki zirvesi ve gerekse de devasa büyüklükteki (bazıları 10 metre boyundadır) taş heykelleri, metrelerce uzunluktaki kitabeleri ve ilginç yapısıyla, ülkemizin en çok turist çeken yerlerinden birisidir. UNESCO tarafından Dünya Mirası olarak ilan edilen Nemrut Dağı'nda Gündoğumu ve günbatımının ayrı bir güzellik taşıdığını ve her yıl binlerce turist için bu olayı seyretmek için bölgeye geldiklerini de, unutmamak gerek. Yöre, bu haliyle ülkemizin en önemli Milli Parklarından birisidir.

Kommagene Krallığı dönemi eserleri ile dikkat çeken Nemrut Dağı'nın yanı sıra tarihin bilinen en eski köprülerinden birisi kabul edilen Cendere Köprüsü, Arsemia (Eski Kale). Karakuş (Tepesi) Höyüğü ve başka birçok eser, yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çeken yerlerdendir.

Peygamber Efendimiz (SAV)'in: "Ben onun hakkında yalnızca hayır biliyorum" dediği sahabe Hz. Safvan Bin Muattal (R.A.)'ın türbesi de Samsat İlçesi'ndedir.

Ülkemizin tarihi ve turistik açıdan en önemli illerinden birisi olan Adıyaman'ın bir başka önemi de Türkiye'de çıkarılan ham petrolün yüzde 60'ının bu ilimizdeki kuyulardan elde edilmesidir. Devlet ve özel sektör tarafından üretilen ham petrolün yanında, şimdilik şehrin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde doğal gaz üretimi de yapılmaktadır.

Madenler açısından da zengin bir ilimiz olan Adıyaman'da ticaret ağırlıklı olarak tarıma dayalıdır ve mevcut sanayi yapısı da tarımsal kaynakla bağlantılıdır. Yöresel ihtiyaçların da bir sonucu olarak, tarıma dayalı un ve tekstil fabrikalarının sayısı hızla artış göstermiştir. 1. Sınıf tarım arazilerinin büyük bir çoğunluğu, Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamında inşa edilen Atatürk Barajı Göl Sahası altında kalan Adıyaman'da geçmiş dönemde tütün yetiştiriciliği il

ekonomisinde çok büyük bir yer tutmakta iken TEKEL fabrikalarının özelleşmesi ile birlikte tütün yetiştiriciliği eski önemini yitirmiş olup; arpa, buğday, nohut, mercimek, pamuk, tütün, fıstık ve üzüm gibi ürünlere yönelme olmuştur.

Adıyaman'da el sanatları olarak kilim, savan ve el dokuma halı üretimi de yapılmaktadır.

Hayvancılık son yıllarda devlet tarafından verilen teşvikler ile yaygınlaşmaya ve gelişmeye başlamıştır. Bölgede büyükbaş hayvan besicilikleri ile süt üretimi yapan çiftliklerin sayısı artmıştır. Adıyaman'ın dağ köylerinde küçükbaş hayvancılık, özellikle de keçi yetiştiriciliği yaygındır.

Baraj gölleri, doğal göller, akarsular ve kaynak suları ile çok büyük bir su potansiyeline sahip olan il sınırlarında, yüzer ağ kafeslerde alabalık yetiştiriciliği de yapılmaktadır.

Şu anda yeterli seviyede olmadığı söylenecek ticaretin, özellikle son zamanlarda atılan adımlar ve yeni teşvik yasası sayesinde, gelecekte daha ileri seviyelere taşınabileceği ve Adıyaman'daki ticari hayatı olumlu yönde etkileyeceği ümit edilmektedir.

Albaraka Adıyaman Şubesi

Albaraka Adıyaman Şubesi faaliyetlerine 2012 Ocak Ayı'nda başladı. Açılışından itibaren hızlı bir tempo ile çalışmaya başlayan Albaraka Adıyaman Şubesi Müdürü ve personeli, petrolü başta olmak üzere dünyanın hemen her tarafından turist çeken tarihi yerleri, tütün, tarım ve hayvancılığı ile tanınan bu güzel şehrin sanayicisi, esnafı ve halkı ile uyumlu bir çalışma yürütüyorlar.

Tarım ve hayvancılığın ekonomisinde önemli bir yer tuttuğu Adıyaman'da sanayi de genellikle tarıma dayalı işletmelerden oluşmakta. Un, yem, yağ, çırçır, fabrikalarının yaygın olduğu Adıyaman'da özellikle tarım ve hayvancılıkla ilgili yeni yatırımlar sürdürülmektedir.

Son zamanlarda seracılık faaliyetleri de yaygınlaşmaya başlamış olup, besi ve süt hayvancılığı da gelişme gösteren başka bir sektördür.

Adıyaman'da son yıllarda yapılan araştırmalar sonucu yeni mermer kaynakları bulunması neticesinde, bölgede

madencilik ile ilgili yatırımlar da artmaya başlamıştır. Hükümetin son olarak açıkladığı teşvik paketi ile birlikte Adıyaman'da madencilik ve tarım konusunda yatırımların daha da hızlanacağı bekleniyor.

Daha ziyade küçük ve orta büyüklükteki kuruluşların yoğun olduğu Adıyaman'da bulunan işletmelerin ticari faaliyetlerinde aracılık etmek, onlara elden geldiğince destek olmak ve ildeki tasarruf sahiplerinin Albaraka'nın bereketli faizsiz kazancı ile buluşmalarını sağlamak kararlılığı ile çalışan Adıyaman Şubesi, faaliyetlerine başlayalı çok uzun bir süre olmamasına rağmen, sahasında ciddi mesafeler almış durumdadır.

Şube Müdürü Abdul Selami Aka, genç ve deneyimli personeli ile beraber, Adıyamanlıları Albaraka'nın hizmetlerinden haberdar etmek ve faydalandırmak için yoğun bir şekilde çalıştıklarını belirtiyor.

ADİYAMAN ŞUBE MÜDÜRÜMÜZ ABDUL SELAMİ AKA

1979 Şanlıurfa doğumlu olan Abdul Selami AKA, İlk ve Orta öğretimini Adana'da, Lise öğrenimini Gaziantep'te tamamladı. 2001 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun olan Aka, bankacılığa 2004 yılında Albaraka Gaziantep Şubesi'nde başladı.

2010-2011 yıllarında Albaraka Şanlıurfa Şubesinde görev yapan Abdul Selami Aka, 2012 Ocak Ayı'nda Adıyaman Albaraka Şubesi'nin açılması ile birlikte Şube Müdürlüğü görevine getirildi. Aka, evli ve bir çocuk babasıdır.

Bosna'ya gitmek gezi olmanın yanında belki de bir görevdir de...

“Bosna'yı unutmayın ve buraya sürekli olarak gelin!”

BOSNA GEZİSİ...

Yakın tarihin belki de en acı olaylarına sahne olan Bosna Hersek'in başkenti Saraybosna'da (Sarajevo), toparlanma yönündeki faaliyetler ara vermeden sürüyor olmalı. Çünkü 1992'de başlayıp 1995 Aralık Ayı'nda sona eren çatışmaların izleri nerdeyse tamamen kaybolmuş durumda. Şimdi ar-tık nerdeyse tamamen yenilenmiş, gelişmiş ve 500 binden fazla insanın yaşadığı bir şehir Saraybosna.

THY ya da Air Bosna uçaklarıyla bir buçuk ya da iki saatte varabileceğiniz Saraybosna; 1463'te başlayıp 1800'lerin sonunda kesintiye uğrayan, oldukça uzun bir beraberliğin hatıralarını taşımakta olduğu için olsa gerek, Türkiye'den gelenlerin kendilerini en fazla evlerinde hissettikleri şehirlerden birisidir. Hemen hatırlatalım, Bosna Hersek Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına vize uygulamıyor.

Etrafını çepeçevre saran tepelerin arasındaki Saraybosna; Başçarşı'sı, Morıça Han'ı, Kapalı Çarşı'sı, Sebil'i, Saat Kulesi ve hepsi de birbirinden güzel camileri ile gelenleri büyüler adeta. Doğru bir tespitle, Osmanlı dönemi eserlerin en güzel şekilde korunduğu şehirlerin başında gelir Saraybosna.

Şehrin eski bölgesi Osmanlı, Avusturya-Macaristan ve komünist dönem mimarilerinin ağırlığının hissedildiği üç farklı bölgeden oluşur. Başçarşı ve civarı Osmanlı dönemi havasını yansıtırken, Saraybosna'nın içinden geçen Miljacka (Milyatska) Nehri ya da diğer ismiyle Saraybosna Irmağı'nın kenarında odaklanan yapılar, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu döneminde yapılan binalardan ve bunların dışındakiler de, Komünist

dönemin çok katlı sosyal konutlarından oluşur.

Saraybosna'yı gezmeye Merhum Aliya İzzetbegoviç'in kabrinin de bulunduğu Kovaçi Şehitliği'ni ziyaret ederek başlar birçok misafir. Mezarlıkta ilk dikkatinizi çekecek şeylerden birisi, mezarların çoğundaki vefat tarihlerinin 1992-1995 arasındaki bir zamanı gösteriyor olduğudur.

Ve Aliya İzzetbegoviç'in kabri... Aslında sıradan bir kabir olarak düşünülse de, Bosnalılar Bilge Kral'ın kabri diğerlerine göre farklılaştırmışlardır biraz. Kabrin çevresindeki sütunların üzerinde oluşan şekil, yukardan bakıldığında bir yıldız andırır. Kabrin hemen kenarında ki havuz ise hilal şeklidir.

Aliya'nın, askerlerin elleriyle kazdıkları rivayet edilen kabrine konulan toprakların bir kısmı da, Fatih Sultan Mehmed Han'ın türbesinden getirilmiş. Bilge Kral'ın mezar taşında Cumhurbaşkanı ya da başka bir unvan yoktur; Abdullah (Allah'ın kulu) yazılıdır sadece...

Aliya'yı ve şehitleri ziyaret vazifenizi yerine getirdikten sonra zaten hemen yakınında olan Başçarşı'ya doğru uzanabilirsiniz artık. Sebil'in orada durup, gerektiğinde yemlerini avuçlarınızdan yiyebilecek kadar pervasız güvercinleri besleyebilirsiniz önce. Morıça Han ya da uygun bir başka yerde yorgunluğunuza iyi gelecek bir kahve (tabii ki Boşnak Kahvesi) içtikten sonra, Gazi Hüsrev Bey (Begova) Camii'ni, yine aynı isimle anılan Kapalı Çarşı'yı, Saat Kulesi'ni ve hemen yakınlarda bulunan diğer camileri gezebilirsiniz.

Gazi Hüsrev bey Camii'nin dışında bulunan iki musluklu

çeşmeye dikkatinizi çekmek gerek. Rivayetlere göre bu musluklardan birisinden su içen, evlenip Saraybosna'ya yerleşirken; diğerinden içen Saraybosna'ya mutlaka bir kez daha gelmiş. Hangi musluğun hangisine sebep olduğu biraz karışık olsa da, bu çeşmeden su içenlerin tekrar geldiğini söyleyenler çok.

Alışveriş yaparken, dolaşırken karşılaştıklarınıza ve nerdeyse hiç dil problemi de yaşamadığınıza da bakarak, İstanbul Eyüp Sultan'da; Bursa, İnegöl, ya da benzer başka bir yerde miyim acaba sorusu arada bir aklınıza gelse de, aldirmayın; Saraybosna'dasınız.

Biraz yürümeyi göze alarak Avusturya-Macaristan İmparatorluğu döneminde yapılan binaların arasından Miljacka Nehri'ne doğru yürüyerek, 1. Dünya

Savaşı'nı başlatan suikastın yapıldığı köşeyi; ırmak boyunca biraz daha yürürseniz, İnat Kuça'yı yani İnat Evi'ni görebilirsiniz.

İnat Kuça'nın ilgi çekici hikayesi şöyle: 1892-1894 yılları arasında, Saraybosna'yı işgal eden Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Miljacka Nehri'nin kıyısında belediye binası yapmaya karar verir. Binanın yapılabileceği en uygun arazide, semt eşrafından bir Boşnağın evi vardır. Değerinin çok üstünde para teklif edilse de adam evini satmak istemez. Uzunca bir süre direnir ve ısrarlar üzerine nehrin diğer yakasındaki geniş araziye, otur-

MOSTAR...

130 bin nüfuslu Mostar, özellikle de köprüsü ile hemen herkes tarafından bilinen bir şehirdir. Bosna Savaşı sırasında Hırvatlar tarafından bombalanarak yıkılan köprü, savaştan sonra Türkiye'nin katkılarıyla ve mümkün olduğunca orijinal taşları bulunarak yeniden inşa edilmiş.

Köprü'nün her iki tarafında bulunan tarihi camilerin her biri, muhteşem birer abidedir. Mostar, ziyaret edenler adeta tarihi soluduğunuz şehirlerden birisi. Çünkü özellikle de köprüye yakın mekanların hemen tamamı tarihi eserlerden oluşuyor.

Orijinal haliyle yeniden inşa edilen köprü üzerinden geçişiniz yaz aylarında ise, buradan oldukça tehlikeli atlayışlar yapıldığını görürsünüz. Bu köprüden atlamak Mostarlılar için önemli bir olaydır, çünkü evlenmek isteyen gençlerin bunu mutlaka yapmaları gerektiği söylenir. Söylentilere bakılırsa, atlayış tehlikeli olduğu için; evlenmek isteyenler kendileri atlamayıp, bu işi iyi bilen kişilere ücret mukabili yaptırıyorlarmış şimdilerde.

Evet Bosna, hemen her yöresinde kendinizi yabancı hissetmeden gezebileceğiniz ve orada bulunduğunuz sürece etrafınızda bulunan Boşnakların varlığından memnuniyet duyduklarını hissedebileceğiniz bir yer.

Sözün özü: Bosna gidilmesi ve görülmesi gereken yerlerden birisi ve imkanı olanlar açısından bu, sadece bir gezi olmanın ötesinde, aynı zamanda bir görev de...

duđu evin tař tař, tuğla tuğla, tđm ahşap malzemesi ile taşınıp aynı şekilde inşaa edilmesi şartıyla kabul eder. Avusturya yđnetimi kabul eder ve ev istediği yere istediği gibi inřa edilir. Eh tđm bu yaşananlardan sonra da, o ev 'inat kuća' (inat evi) ismi ile anılmaya başlanır.

Acıktığınızı hissediyorsanız, Başarşı tarafına dđnerek, cevabi (kebab-kđfte), kıymalı, kuşbaşılı bđrek (bđrek) ya da peynirli, patatesli, pırasalı ya da en iyisi karışık bđrek (pita) yiyerek ağlığınızı bastırabilirsiniz.

Trafiğe kapalı Ferhadija Caddesi'ne doğru uzanıp, bazı tanınmış markaların mağazalarından alışve-riş yapabilir ve bu arada Avusturyalıların yaptırdığı katedrali gđrebilirsiniz.

Saraybosna'nın ilgi çekici yđnlerinden birisi de tramvayıdır. Başarşı ile Ilıca arasındaki bir hat üzerinde çalışan tramvaylar, işgal sırasında Avusturyalılar tarafından getirilmiş ve 120 se-nedir hizmet vermekteler. Saraybosnalılar, eskilikleri dolayısıyla şikayetçi olsalar da, Viya-na'dan önce şehirlerinde kurulan taşıtlarından memnundur.

TĐNEL

1992'deki Sırp saldırıları başladıktan bir sđre sonra açılmaya başlanan ve 4 ay 4 gđnde tamamlanan 800 metre uzunluğundaki tđnelin şu anda bđyđk bđlđmđ okme sebebiyle kapalı. Ancak Havaalanının Gđney tarafındaki giriş kısmında, o zamanı hatırlatacak 25 metrelik bir kısım ziyarete açık. Tđnelin tamamen açılması için sđrdđrđlen çalışmaların ne zaman biteceği belirsiz olsa da, var olan kısım ve etrafta bulunan fotoğraflar, tđneli anlamak için kafi.

Tđnel, özellikle de Sırp farkına varana kadar, tabir caizse nefes borusu gđrevini gđrmuřtđ Boşnak Mđslđmanlar için. Gıda, ilaç gibi zaruri ihtiyaçlarını ve çoğu hafif silahlarının cephanelerini genişliği 1, yđkseklidi 1.5 metre olan bu tđnel sayesinde aktarabilmişlerdi, kuşatma altındaki Saraybosna'ya. Ve Saraybosna'dan dışarı çıkarılması gereken hemen her şey için de tđneli kullanmışlardı. Aynı anda giden ve gelenler olduğu zamanlarda karşılıklı geçişlerin zor olduğu tđnelin bir başka problemlili yanı da, gerektiğinde kullanılmak üzere bir dekovil hattının da bulunduğu zemininin, hemen her zaman sularla kaplı olmasıydı.

Tđnel ziyaretinizde duyabileceğiniz en ilgi çekici şeylerden birisi de, o dđnemlerde Saraybosna'dan dışarı çıkarılan başlıca malzemenin sigara olduğu hususudur herhalde. şehirde bulunan fabrikada üretilen sigaralar tđnelden dışarı çıkarılıp, malzeme temin edilebilmesinde takas malı olarak kullanılmıştı.

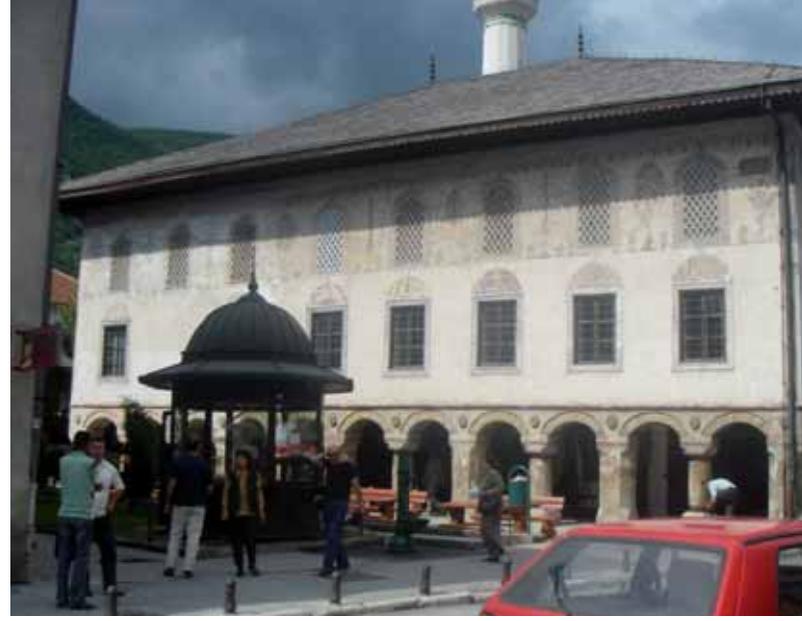
Tđnel'den dđnüşđ Ilıca tarafından yapıp, Bosna Irmağı'nın doğduğu yer olan Vrelo Bosna'yı ziyaret edebilirsiniz. Bđyđke bir park olan Vrelo Bosna'da Bosna Irmağı'nın başlangıcını teşkil eden 8 adet kaynak var. Yđrđmek istemiyorsanız, faytonla gidebilme imkanı da bulabilirsiniz.

VEZİRLER ŞEHİRİ: TRAVNIK

Saraybosna'dan sonra Vezirler Şehri olarak ta anılan Travnik'e geçebilir ve bu şehrin kalesi ve camilerini gezdikten sonra Kurulduğu 1705 yılından bu yana ilim merkezi olarak hizmet veren İbrahim Paşa Medresesini ziyaret edebilirsiniz.

Bosna-Hersek Federasyonu'nun oniki kantonundan biri olan Travnik, Merkez Bosna Kantonu'nun başkenti. Osmanlı Devleti'nin hüküm sürdüğü yıllarda da Bosna Eyaleti'nin merkezi olan Travnik'te, çok sayıda vezir ve devlet adamı yetiştiği için, "Vezirler Şehri" olarak da anılıyor. 1961 yılında Drina Köprüsü isimli romanı ile Nobel Edebiyat Ödülü alan İvo Andriç de Travnikli.

Süleymaniye Camii, Rumeli'ye has "alaca" diye adlandırılan bezemeli bir camii. Bu tür camilerin en bilinen örneklerinden birisi olan Makedonya'nın Kalkandelen (Tetova) şehrindeki Alaca Camii ile benzer özellikleri oldukça fazla olan eseri, 1816'da Süleyman Paşa yaptırmış. Caminin hemen yakınında bulunan Lavsa Nehri üzerinde bulunan ve 1590'da inşaa edilmiş köprü de halen kullanılıyor.

BLAGAY TEKKESİ...

Bosna denilince mutlaka görülmesi gereken yerlerden birisi de herhalde Mostar'dır. Saraybosna'nın güneyindeki bu şehre giderken, belki oradaki muhteşem köprüye bir ön hazırlık olmak üzere, yol üzerindeki Konjiç'i ziyaret ederek, TİKA tarafından aslına uygun bir şekilde yeniden inşa edilen konjiç Köprüsünü de görebilirsiniz.

Mostar'a vardıktan sonra ya da belki varmadan önce Poçiteli'ye ve tabii ki Blagay Tekkesi'ne uğramak gerek. Blagay Tekkesi, muhteşem bir kayalığın içinden kaynayan bir suyun hemen kenarındadır ve güzelliği ile sizi büyüler adeta. Buna Nehri'nin kaynağı olan suyun saniyedeki akış hızı 43 bin litredir ve bu haliyle Avrupa'daki benzer kaynakların en büyüklerinden birisidir.

Kuruluşu 550 yıl öncesine dayanan Blagay Tekkesi, Bosna'ya da gelen ve Balkanların değişik yerlerinde

mezarı ya da makamı bulunduğu kabul edilen Horasan Erenleri'nden Sarı Saltuk'a izafe edilen mekanlardan birisi olma özelliğini taşıyor. Buna nehrinin kaynağının çıktığı yerin kenarındaki tek-keyi Evliya Çelebi'nin de ziyaret ettiği biliniyor. Sarı Saltuk ve tekkenin uzun süre şeyhliğini yapmış Aşık Paşa'nın sandukaları Tekkeye bitişik türbede bulunuyor.

Neretva Nehri'nin hemen kenarındaki Poçiteli, tırmanmak isterseniz sizi biraz yoracak ama muhteşem bir manzaraya şahitlik etmenizi sağlayacak kalesi, camii, saat kulesi ve hamamı ile sizi bekliyor.

Zamanında Osmanlı'nın vergi toplama memurları olan dizdarların kullandığı söylenen Poçiteli Kale-si'nin hemen yanında vaktiyle ağırlıklı olarak Türklerin yaşadığı Osmanlı Köyü de görülmeye değer.

KISA BOSNA TARİHİ

Bilinen tarihi Roma İmparatorluğu'na dayanan Bosna, 1200'lü yıllarda bağımsızlığını elde edene kadar çeşitli kereler el değiştirmiştir. Çoğu teslisi reddeden bir inanışa sahip Bogomil Mezhebi mensubu olup, bu sebeple Katolikler ve Ortodokslarla anlaşamayan Boşnaklar, 1463 yılında Osmanlı idaresi altına geçince Müslümanlığı da benimsemiştir. Hatta Osmanlı idaresi altına girmeden önce de dervişler yoluyla Müslümanlığı kabul eden birçok Boşnak bulunduğu ve Saraybosna'daki ilk caminin (Saraybosna Camii) Osmanlı'dan önce yapıldığı bilinmektedir.

Osmanlı idaresi altındaki dönemde pek çok Boşnak Osmanlı idaresinde, devlet yönetiminde önemli görevlere getirilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflaması sebebiyle, anlaşma yoluyla 1878 yılında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun kontrolüne geçmiştir.

1918 yılına kadar sürecek olan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu idaresi altındaki dönemde Müslüman nüfusun Osmanlı idaresi altındaki diğer topraklara göçü ve onların terk ettiği yerlere Sırpların yerleşmesiyle etnik yapı değişmesi yaşanmıştır. 1918 - 1941 yılları arasındaki dönem Yugoslavya'nın iç karışıklıkları ve savaşla geçmiştir.

1945 - 1990 yılları arasında Bosna - Hersek'in sınırları 1918 öncesine döndü ve Boşnak'lar kültürel kimliklerine yeniden kavuştular.

1986 - 1992 yılları arasında yaşanan kanlı iç savaşların sonrasında Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti parçalandı. Şubat 1992'de bağımsızlığını ilan eden Bosna - Hersek 7 Nisan 1992'de ABD ve diğer batılı ülkelerce tanındı ve 22 Mayıs 1992'de Birleşmiş Milletler'e yaptığı üyelik başvurusu kabul edildi.

Bosna'daki savaş 1992 yılının ilkbaharında başladı. Bosna'nın kuzeyini hedef alan saldırıların amacı bu bölgelerden Boşnak ve Hırvatları uzaklaştırarak Sırp devletini kurmaktı.

Mayıs 1995'te Sırp Saraybosna'daki kuşatmayı şiddetlendirdi ve Nato Sırp'lara karşı hava saldırısı düzenlendi. Temmuz 1995'te general Ratko Mladić komuta-

sındaki Sırp güçleri Srebrenizka'daki Hol-landalı Birleşmiş Milletler güçlerini etkisiz hale getirerek şehri hedef aldı. Sırp'lar bölgedeki Boşnakları tahliye etmeye başladığında Hollandalı birlikler müdahale bulunmadı, organizasyonda yardımcı bile oldu. Kadın ve çocuklar ayrıldıktan sonra askerlik çağına gelmiş olan erkekler otobüslere bindirildikten sonra kampın yakınında kurşuna dizilerek öldürüldü. II. Dünya Savaşı'ndan sonraki bu en büyük soykırımında 10 - 15 bin Boşnak'ın katledildiği düşünülmektedir.

Srebrenica'da (Srebrenitz) Sırp'ların Hollandalı barış gücü askerlerinin göz yumması sonucu gerçekleştirdikleri katliamın ardından o güne kadar olaylara kayıtsız kalan batı kamuoyunda Sırp'lara karşı baskılar arttı ve 1995 yılı sonlarında savaş son buldu.

Bosna Hersek, 14 Aralık'ta ABD'de imzalanan "Dayton Barış Antlaşması" ile oluşturulan ve Sırp, Hırvat ve Boşnakların ortaklaşa sürdürdükleri karmaşık bir sistemle yönetilmektedir.

Kitâbe cihetinden İstanbul bir hazînedir

Nasıl ki lâleyi bir gül gibi koklamaya kalkışmıyorsak, bir hattı da önce seyredip, nihayetinde okumaya çalışmalıyız.

Prof. M. UĞUR DERMAN

Hocam, öncelikle şunu sormak istiyorum: Esas tahsiliniz eczacılık, ama hayatınızın bir döneminde mesleğinizi bırakıyor ve vakıf işleriyle uğraşmaya başlıyorsunuz. Eczacılığı bırakma kararınızda vakfa geçişiniz mi, yoksa artık gelenekli sanatlarımıza yönelik çalışmalarınıza daha fazla vakit ayırma ihtiyacınız mı etkili olmuştu?

Âilemizdeki iki eczacı büyüğümden (dedem, dayım) sonra, çocukluğumun bittiği yıllarda bu mesleğe karşı bende de bir yakınlık uyanmıştı. Üniversiteye dâhil olduğum 1953 senesinde ilk önce Tıp Fakültesi'ni kazanmış ve ertesi yılki imtihanında Eczacı Mektebi'ne girmiştım. Askerliğimi müteakip Taksim'in Gümüşsuyu semtinde 1963'den 1978'e kadar onbeş yıl serbest eczacılık yap-

tımsa da, mesleğimden zevk aldığımı söyleyemem. Sıhhati için gelenlerden, ilâç satarak para almak bana daima ters geldi, ama başka türlü de olamazdı.

Eczacıktan vaz geçişim ise, pek sevdiğim ve saydığım Fethi Gemuhluoğlu'nun (1922-1977) yönetici olarak bulunduğu Türkp petrol Vakfı'nı vefatına yakın günlerde –bir vasiyet gibi- nâçiz şahsıma bırakmak isteyişinden kaynaklanmıştır. Bu vakfın kurucuları arasında Aydın Bolak (1925-2004) gibi müstesna bir şahsiyetin bulunması, Vakf'a bağlandığım 1977 yılından sonrası için gelenekli sanatlarımıza dâir çalışmalara daha geniş zaman ayırmama vesîle olmuştur.

Hat, ebru gibi gelenekli sanatlarımıza yönelmeniz, küçüklüğünüzden itibaren kararlaştırılmış bir husus muydu,

yoksa belli bir dönemden sonra oluşan bir karar mı?

1928'e kadar asırlardır kullandığımız kadîm yazımızı – devir iktizâsı- çocukluk çağında öğrenerek tanıma imkânım olamamakla beraber, o devrin gazetelerinde hat sanatına dâir nadiren neşredilen makaleleri kesip saklamam, şuurlu davranışlarımın buna hazırlık içinde olduğunun işâretidir. Sonrasını kuvveden fiile çıkarmam ise, 18 yaşımdan itibaren merhum Mâhir İz (1895-1974) hocamın yönlendirmesiyle vuku bulmuştur.

Gelenekli sanatlarımızın neredeyse yok olmaya yüz tuttuğu bir zaman diliminde ona sahip çıkmaya çalışan bir avuç insanın arasına katılmış bir isimdiniz. Başlangıç dönemlerinizde bu sanatlarımızla ilgilenme arzusunda olanlar açısından imkânlar ve şartlar nasıldı?

Hüsn-i hattın bir sanat olarak farkına varıp da Hezarfen Üstâd Necmeddin Okyay'ın (1883-1976) evine devama başladığım zamanlarda (1955 yılı), hat meşkı için gelen benden yaşlı üç kişi ancak vardı. Yine aynı senelerde Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde hat muallimliğinde bulunan Halim Özyazıcı'ya (1898-1964) ise üç-beş misafir talebe geliyordu. Kendilerine yetiştiğim Abdülkadir Saynaç (1881-1967), Kâmil Ülgen (1886-1958) ve Kemal Batanay (1892-1981) merhumların da hat meşketikleri bir kimse bulunmuyordu. O devrin üstâdlarından Mâcid Ayrıl (1891-1961) hat hocalığı için çağırıldığı Bağdad'a gitmişti. Hâmid Aytaç'ın (1891-1982) da, hiç talebesi yoktu.

Türk tezyînî sanatlarının öğretildiği yegâne kuruluş olan Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde, anılan derslerin değerli hocaları Rikkat Kunt (1903-1986) ve Muhsin Demironat (1907-1983), bu dalı ancak "yardımcı ders" olarak seçen talebeye öğretebiliyorlardı. Sacid Okyay'ın (1914-1999) ise klasik cild bölümünde tek aslı talebesi vardı. Dr.Süheyl Ünver (1898-1986) ise Topkapı Sarayı Nakışhanesi'nde sınırlı sayıda kimseye, tezhib ve minyatür sanatlarını sevdirip öğretmeye çalışıyordu.

Gelenekli sanatlarla ilgilendiğimi duyan eski nesilden tanıdıklarım, bana –teşvik yerine- resim, müzik gibi daha asrî sanat dallarını seçmemi tavsiye ediyorlardı! Bu anlatıklarım, o yılların hâl-i pür-melâlini ve insanların hâlet-i rûhiyesini yeterince gözler önüne seriyor, zannederim.

Gelenekli sanatlarımızdan hangileri ile fiilen ilgileniyorsunuz?

Şu anda bu sanatların tedkik ve tahkikine mesâi harcıyorum.

Ömrümün Bereketi isimli kitabınızdan hareketle, sizin İstanbul'daki bütün cami, çeşme ve tarihî yapılardaki Osmanlıca kitabelerin kim tarafından yazıldığını bildiğinizi düşünüyör insan. Bu hususta ne dersiniz?

Kitâbelerin bir kısmı, zâten sanat değeri olmayan alelâde yazılardır. Bir kısmının da –mükemmel olmalarına rağmen- imza konulmadığı için kime ait olduklarını anlayamıyoruz. Ancak bazıları için tahmin yürütebiliyoruz. İmzalı kitâbelerin pekçoğunu yerinde görmüş olmakla, onları mahfuzâtıma yerleştirmişimdir. Yine de ilk defa görüp işittiklerim hâlâ

M. Uğur Derman, Hattat Halim Özyazıcı ile. (1960)

çıkıyor. Yani, bütün tahribâta rağmen, kitâbe cihetinden İstanbul bir hazîne olmayı sürdürmektedir.

Kadiasker Mustafa İzzet Efendi'nin (1801-1876): "Hüsn-i hattı okumak, lâleyi kok(la)mak gibidir" sözünü nasıl yorumlarsınız?

Hüsn-i hat bir çizgiler saltanatıdır. Bu harflerin vazifesi önce okumayı sağlamaktır. Amma, bu imkânı elde edemeyenler hiç olmazsa zevkle seyretmeyi bilmelidirler. Nasıl ki bakmaya doyulmayan lâleyi bir gül gibi rayhası için koklamaya kalkışmıyorsak, sanat ile tertiplenmiş istifli bir hattı da her şeyden önce seyredip, nihayetinde okumaya çalışmalıyız. Sizin de sualinizde işâret ettiğiniz gibi, Türkçenin gereği, burada "koklamak" demeliyiz. Fakat mısraın aruzla okunuşunda "kokmak" denilmesi iktizâ eder.

Hat, ebru, tezhip gibi sanatlarla alâkalı olarak günümüzdeki durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Şimdiki nesillerin bu sahaya ilgisi sizce yeterli bir düzeyde mi?

Milletimiz, her ne hikmetse, birçok hususlarda ifrat veya tefrit hududundan ayrılamıyor. Elli yıl önce kimsenin bu sanatlarla ilgilenmediğinden yakınırdık; gerçekten de öyleydi. Şimdi ise her adım başında öğreten veya öğrettiğini sanan kurslar ve orada yetiştiğinden emin olarak dolaşan birçok genç... Biz de, şâirimizin:

*"Diyorlar: Kül olmaz ateş yanmadan,
Denizler durulmaz dalgalanmadan"*

beytini tekrarlayarak, bu gibi faaliyetlerin keyfiyet (nitelik) ve kemiyet (nicelik) bakımından muvâzeneye erişeceği günleri sabırla bekliyoruz.

M. Uğur Derman, Mahir İz, Necmeddin Okyay ve Süheyl Ünver'le. (1963)

Siz, Osmanlı döneminde yetişmiş ve her halleriyle bunu belirten bir nesille haşır neşir olmuş bir isimsiniz. Onların temsil ettiği medeniyet ve bizim halimiz arasındaki farkı nasıl yorumluyorsunuz? Onlar gibi olamasak da, benzeyebilme şansı var mıdır bundan sonra?

Osmanlı Türkleri, son iki yüzyılında çok cihetten sıkıntılara dâcâr olmakla beraber, her hâl ü kârda vakarını muhafaza edebilmiş bir millettir; bastığı toprağın feyzini kendisinde tutabilmişti. Vaktâki her bakımdan Batı'ya teslim olmaya başladı; işte ondan sonra da iflâha kavuşmadı. Cumhuriyet devri ise zâten mevcudiyetini bu kavram üzerine binâ etmiş olduğundan, teslimiyetimiz hâlâ sürüp gidiyor. Hâsılı, ecdadımızın münevver zümresi gibi olmamız da, onlara benzeyebilmemiz de bence muhaldir, imkânsızdır.

Üstelik yeni nesillerde Osmanlı'nın İslâmî zarâfetinden sapmalar görülüyor. Burada, süratle yayılan bir örneği, üzülerken zikretmeliyim: Medîne hurmasının çekirdeğini, onun yetiştiği topraklarda Resûlullah medfun olduğu için çöpe atmamak inceliğini gösteren ecdadımız, çocuklarına –kendilerinden hasbe'l-beşer hatâ sâdir olacağı endişesiyle- Muhammed adını koymaz; Mehmed veya Mehmed telaffuzu ile iktifâ ederlerdi. Oysa şimdi Osmanlı'nın cehâletini(!) gidermek için zemâne müslümanları oğullarına bu mübârek ismi koymakta beis görmüyorlar.

Gelenekli sanatlarımıza yönelik ilginin çeşitli meslek dallarındaki kişilerin hobileri düzeyinde kalması ile tam olarak birer meslek seçilmesi arasında ciddi bir fark var mıdır?

Şimdilerde "hobi" adını verdikleri –bir maddî karşılık beklenmeden- sanata kendini vermek, bir gönül işi olduğu için kanaatimce makbul sayılır. Lâkin meslek

edinilmeyen sanatlar belirli bir seviyede kalmak durumdadır. Asıl gereken, hayatın sanatla beraberliğidir; onunla yatıp onunla kalkmaktır. Ancak, bu da her davranışın paraya tahvili gibi idrâk ediliyorsa, bunun çok tehlikeli dönemeçlerle dolu bir yol olduğunu ve hayırla bitmeyeceğini düşünmekteyim.

Gelenekli sanatların Osmanlı döneminde zirvede olduğunu varsayabilir miyiz? Eğer öyle ise, bunlarla ilgili gelişmelerin medeniyetimizin yeniden inşasında ciddi şekilde önemli olduğunu söylemek mümkün mü?

Gelenekli sanatlar İstanbul'un fethinden bir nesil sonra (Sultan II. Bayezid devri, 1481-1512) yükselmeye başlayıp, Batı tesirine girdiğimiz onsekizinci asrın ortalarına kadar bu seyrini –arada bazı inişler olsa bile- sürdürübilmiştir. İstisnâ olarak, hat sanatı 1928'deki harf değişimine kadar günü gününden âlâ mertebeye devam etmiş; Batı'da bir karşılığı bulunmadığı için boyun eğmeden yirminci asra erişebilmiştir.

Medeniyetin yeniden inşasında bu gelişimin elbet büyük rolü olabilir ama, yine şâirin buyurduğu gibi:

*"Hak'dan göreceğ göz iste, aklın varsa
Her şey görene, a nûr-ı dîdem, köre ne?"*

Buradan hareketle, öncelik hangisindedir? Sanat mı önde gelir, yoksa ekonomik ve sosyal gelişmeler mi? Ya da bunlar birlikte mi yükselirler?

Yükselirken, ikisi de birbirine muhtaçtır, diye düşünüyorum.

Türkp petrol Vakfı deyince, ikisi de merhum olan Aydın Bolak ve Fethi Gemuhluoğlu aklımıza geliyor. Yıllarca beraber bulduğunuz bu iki isimle alakalı, özellikle gençlerin tanınmaları açısından neler söylemek istersiniz?

Medenî kanunun yok saydığı, Osmanlı medeniyetinin ise "Devlet" kavramıyla eşdeğer gördüğü "Vakıf" müessesesinin Cumhuriyet devrindeki yokluğundan teessür duyan rahmetli Aydın Bolak, bu kanunu TBMM'den çıkarmayı gâye edinerek 1961'de milletvekili olmuş, bu imkân kendisine verilmediği için, ancak bir sonraki devrede dışardan tâkip yoluyla bunu başarmıştır. İşte bu 903 sayılı kanun muvacehesinde 1969'dan itibaren yeni vakıflar kurulmaya başlandı.

Ancak "Belirli bir mal varlığının, belirlenmiş bir gâye için tahsîsi" demek olan ve tescîli yapıldıktan sonra Cenâb-ı Hakk'ın malı sayılan vakıfların yeniden kurulmasında, mülk tahsisi olmadan başış toplamaya dayanan bazı vakıflar, yukarıda yer alan anlayışa leke sürmektedirler. Rahmetli Aydın Bey de bundan müşteki idi. Kendisi şahsı, âile efrâdı ve şirketinin iştirâkiyle Türkp petrol Vakfı'nı kurdu. Ayrıca birçok başka vakıfta da kurucu ve müteveli olarak yer aldı.

TPV'nın kuruluşundan itibaren Fethi Gemuhluoğlu da bu vakfın yönetimini üstlendi. Her iki merhum da

M. Uğur Derman Necmeddin Okyay'la. (1961)

Türkiye'nin en büyük eksiği olan "insan" kaynağının çoğaltılması için büyük mücadele verdiler. Fethi ağabeyin "insan" tanımakta eşi, benzeri yokdu, desem yeridir. Bugün Türkiye'nin her sahadaki birçok muteber şahsiyeti onun rahle-i tadrîsinden geçmiştir.

Uğur Derman, hepimiz ve özellikle de genç nesiller için bir tecrübeler deryası... Yeni nesillere başarılı olabilmeleri, belki de daha önemlisi mutlu bir hayat yaşayabilmeleri için neler tavsiye edersiniz?..

Estağfurullah... Kim neye ilgi duyuyorsa, önce Yaradan'ın bir lufu olan kabiliyetin kendisinde bulunup bulunmadığını bilmeli; sonra da öğrenmekte sabırsız olmamalı. Nihâî tavsiyem de çalışmalarında müdâvemet göstermeleridir. Yani öğrenimini kesmeden sürdürmek gerekir. Âkif (1873-1936) merhumun dediği gibi:

*"Allaha dayan, sa'ye sarıl, hükmüne râm ol.
Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol!"*

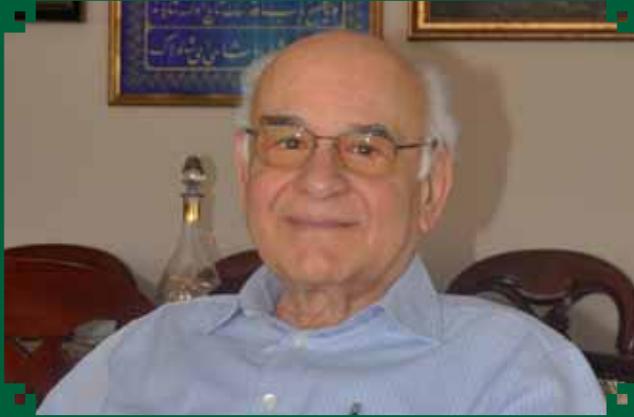
Son olarak Ömrümün Bereketi kitabınızın ikincisi yolda mı?

Bir mâni zuhur etmezse, gönlüm inşaallah bu yılın sonuna toparlamayı istiyor.

Her şey için çok teşekkürler.

Ben de teşekkür ederim.

Ekrem Kızıtaş

Uğur Derman

1935'de Bandırma'da doğdu, Üsküdar'da büyüdü. Haydarpaşa Lisesi'nden sonra İ.Ü. Eczacılık Fakültesi'ni 1960'da bitirdi. 15 yıl serbest eczacılık devresinden sonra, 1977-2006 yılları arasında Türkp petrol Vakfı yöneticiliğinde bulundu.

1955 yılından itibaren Üstad Necmeddin Okyay'ın Osmanlı kitap sanatları konusunda talebesi oldu, 1960'da icâzet aldı. Ayrıca Süheyl Ünver, Mâcîd Ayrıl, Halim Özyazıcı, Nihad Çetin gibi hocalardan da çok istifade etti. 1961'den bu yana hat ve sâir kitap sanatları üzerine kitap, makale, ansiklopedi maddesi ve tebliğ olarak 500'e erişen yayını vardır. 2008 yılına kadar Marmara ve Mimar Sinan üniversitelerinde lisans, lisansüstü ve doktora derslerini sürdürmüş olup, kendisine Mimar Sinan Üniversitesi

Senatosu tarafından 1997'de fahrî profesör (Prof.h.c.) unvânı verilmiştir. 2009 yılında Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü'ne, 2010'da ise UNESCO Yaşıyan Kültür Hazînesi ödülüne layık görülmüştür. Prof. Dr. Çiçek Derman ile evli olup üç oğlu ve üç torunu vardır.

Eserleri

Türk Sanatında Ebru, İstanbul 1977

Türk Hat Sanatının Şâheserleri, İstanbul 1982

Mine't-Türâsi'l-İslâmî Fennü'l-Hat (1.kısım: Nihad M.Çetin), İstanbul 1990

İslâm Kültür Mirasında Hat Sanatı (1.kısım: Nihad M.Çetin), İstanbul 1992

İslam Shodo Geijutsu Taykan (1.part: Nihad M. Çetin),Tokyo 1996

The Art of Calligraphy in the Islamic Heritage (1.part: Nihad M.Çetin), İstanbul 1998

Letters in Gold, New York 1998

Seni Khat Warisan Islam, (1. part: Nihad M.Çetin), Kuala Lumpur 2000

Calligraphies Ottomanes, Paris 2000

Siegel des Sultans, Berlin 2001

SSM Hat Koleksiyonundan Seçmeler, İstanbul 2002

Eternal Letters, Sharjah 2009

Murakka'-ı Has, İstanbul 2009

Emin Barın Hat Koleksiyonu, İstanbul 2010

Doksandokuz İstanbul Mushafı, İstanbul 2010

Ömrümün Bereketi: 1, İstanbul 2011

Yeni Cami Çeşme ve Sebîlinin Kitabesi, İstanbul 2011

Murat Aydemir'le İncesaz, Ahenk, Neva, Trio, Taksim-Taksim ve esas olarak Türk Sanat Müziği üzerine...

Mozart'ı bilen çocuklarımız İtzi'yi ve Dede Ffendi'yi de öğrenmeli!..

Biz bu müziği icra ederken çok mesut oluyoruz ve kendimizi en iyi bu müzikle ifade ediyoruz. Neden Türk müziği sorusunun tam olarak cevabı şu: İçimizden böyle geliyor.

Öncelikle şunu soralım; müzik sizce nedir, nelere karşılık gelir?

Müzik benim hayat tarzım. Müzik benim hem mesleğim, hem hobim aslında. Dışarıdan hayatımı idame ettirmek için müzik yapıyor gibi görünsem de, aslında müziği çok severek yaptığım için hayatım idame ediyor. Arasındaki fark bence şu: Müziği ancak çok severek yapınca ortaya güzellikler çıkıyor, diğeri ticarettten başka bir şey değil.

1971'de Almanya Hannover doğumlu Murat Aydemir'i popüler müzik yapmak yerine, zor bir işe soyunup, Klasik Türk Müziği'ni popüler hale getirmek için uğraştıran sebep nedir acaba?.. Ya da soruyu şöyle de sorabiliriz: Neden başka müzik değil de Klasik Türk Müziği ile uğraşıyorsunuz?

Ben Konservatuarda 10 sene Klasik Türk Müziği eğitimi aldım. 12 yaşından beri Tanbur çalıyorum. Sonuçta çocuk denecek yaştan beri eğitimini aldığım müziğe gönül vermem çok doğal değil mi? İncesaz, Murat Aydemir Trio, Taksim&Taksim gibi daha modern çalışmaların yanı sıra, Derya Türkan'la Ahenk; Salih Bilgin'le Neva gibi ticari hiç bir beklentisi olmayan çalışmalarımız yıllardır gerçekten büyük özveriyle devam etti. Bizimki bir misyonu devam ettirmek ya da saz müziği kültürünü yaşatmak arzusu değil. Biz bu müziği icra ederken çok mesut oluyoruz ve kendimizi en iyi bu müzikle ifade ediyoruz. Neden Türk müziği sorusunun tam olarak cevabı su; içimizden böyle geliyor.

İncesaz, Ahenk, Neva ve isminizle anılan Trio. Bunların tamamı da şu anda faaliyetlerine devam ediyorlar mı? Ediyorlarsa, sorulması gereken galiba şu, sizin açınızdan yorucu olmuyor mu?

Evet ediyor. Bu projelere bu günlerde Osmanlı saray dansları üzerine bir çalışma olan Taksim&Taksim de eklendi. Maalesef özellikle Ahenk ve Neva projelerimin çok yoğun konser trafiği yok. Yorucu olduğu anlar var ama hiç şikayetçi değilim, yeter ki kıymet verilip istensin severek yorulmaya hazırım.

Yaptığınız iş, konuyu bilenler açısından oldukça önemli bir şey. Kaliteli bir izleyici kitleniz olduğu da malum, başladığınız zamana göre albümlerin yaygınlığı, konserler hususundaki durum nedir?

İncesaz 1996 yılında kuruldu ve bugüne geldiğimizde 7 albüm, TV dizileri ve belgesel müzikleri yapmış son dönemde de iyice popüler olmuş bir grup. Konser sayısı her geçen yıl artarak çoğalıyor. Grup tanındıkça sevildi, sevildikçe daha çok konser verir oldu. Diğer projelerin konserleri de İncesaz kadar çok olmamakla beraber istikrarlı bir şekilde sürüyor. Burada her zaman söylediğim bir hususu paylaşmak istiyorum. Zannediyorum yukarıdaki sorulara da karşılık olacak.

İncesaz aslında günümüz Türkiye'sinin popüler müziği olmalıydı. Türkiye'de popüler kültürün ürettiği müzikleri ve bir de İncesaz'ın müziğini düşünelim. Naif bir müzik. Şarkılarının sözleri mana yüklü ki bu başarı usta besteci Cengiz Onural'ındır. İçinde bizden makamlar barındıran bir repertuar ve bizim sazlarımızın ön planda olduğu bir sound. Duru ve temiz üslubuyla şarkılara ruh katan Dilek Türkan ve Kemeçe ustası Derya Türkan. İncesaz'ın bu kadar sevilmesi bence samimiyetinden kaynaklanıyor. İstanbul müziği diye nitelediğimiz bu müziği dinlemek isteyen, zevk etmek isteyen ne çok insan varmış? Ahenk tabii ki daha klasik bir müzik, ama günümüz şartlarında İncesaz da klasik müzik kadar değerli. Benimki bir temenni, düşünün Türkiye'de İncesaz ve İncesaz çizgisinde müziklerle büyüyen bir nesil, ilerde ne güzel Ahenk dinler. Bu yüzden İncesaz Türkiye'nin pop müziği olmalıydı diyorum.

Gelecek gençlerin olduğuna ve siz de çalışmalarınızda onlara bir şeyler aktarmayı hedeflediğinize göre; gençlerimizin Klasik Türk Müziği'ne ilgisi nasıl, ümit verici mi?

Aslında bu sorunun cevabını da verdim dolaylı olarak. Gençlere ne veriyorsak tabii dönüşü de o olacak. Hala ilkokul müfredatlarına bizim kültürümüzün sazları, bestecileri ve onların müzikleri giremedi. Çocuklar Mozart'ı biliyor bilsin de. Ya İtri, Dede Efendi, Tanburi Cemil Bey?.. Kemani, piyanoyu hepsi biliyor; öz be öz Türk sazı olan Tanbur'u kaç çocuk biliyor? Bu zihniyetle gidersek hiç bir zaman da bilemeyecekler. Düşünün Hindistan'da Sitar sazını bilmeyen bir kişi bile yok. Kültürümüz adeta öğretilmesin diye mi uğraşıyorlar? Bu şartlarda ümit nasıl olsun ki?

Bir dönem adeta yok sayılan Klasik Türk Müziği ile ilgili olarak yaşanan, tabir caizse, fetret devri'nin olumsuz etkilerini hissediyor musunuz?.. Böyle bir dönem olmuş olsaydı işler daha farklı olur muydu?

Elbette, o dönem de bir kopukluk olmuş zaten. Yasaklar sadece müzikte değil Türk kültürünün bütün unsurlarında bir kopukluk yaratmış. Hat, minyatür, tezhip, ebru vs... Hepsi son yıllarda gündeme gelen değerlerimiz. Müzik bundan daha çok nasibini almış. Çünkü yerine alternatifler konmuş, bazıları da kendiliğinden türemiş. Ağır ve köklü bir sanatın yerine hafif bir şey koyarsanız,

İncesaz'ın bu kadar sevilmesi bence samimiyetinden kaynaklanıyor. İstanbul müziği diye nitelediğimiz bu müziği dinlemek isteyen, zevk etmek isteyen ne çok insan varmış? Ahenk tabii ki daha klasik bir müzik, ama günümüz şartlarında İncesaz da klasik müzik kadar değerli. Benimki bir temenni, düşünün Türkiye'de İncesaz ve İncesaz çizgisinde müziklerle büyüyen bir nesil, ilerde ne güzel Ahenk dinler. Bu yüzden İncesaz Türkiye'nin pop müziği olmalıydı diyorum.

Çocuklar Mozart'ı biliyor, bilsin de. Ya İtri, Dede Efendi, Tanburi Cemil Bey?.. Kemarı, piyanoyu hepsi biliyor; öz be öz Türk sazı olan tanburu kaç çocuk biliyor? Bu zihniyetle gidersek hiç bir zaman bilemeyecekler..

sonra ağırlığı olan sanatı nasıl topluma kabul ettireceksiniz? Toplum unutmuş, uzaklaşmış, kulağı yabancılaşmış ve duyarsızlaşmış. Toplum ancak çocuk yaştan eğitilirse tekrar bu müziğin dilinden anlar, zevk alabilir.

Yakın geçmişte oldukça tutulan bazı TV dizilerinin müziklerine imza attınız. Dizilerin tutulmasında müziklerin de bir payı olduğunu söyleyebilir miyiz?

Elbette. Gerçi ikisi paralel yürüyor. Bazen dizi tutmadığı için boşa giden müziklerimiz de oldu. Dizi tuttuğu için çok sevilen müziklerimiz de oldu. İkisi bütün, ayrı düşünmemek lazım. Yani müzikleri güzel diye hiç bir dizi tutmaz. Tamamen para ile ilgili bir dünya.

Klasik Türk Müziği ile uğraşmanın zor bir iş olduğu malum, peki dinlemek ve ondan zevk alabilmek kolay bir iş midir yoksa biraz çalışmak gerekli midir? Nasıl?

-Tabii ki. Unutulmuş değerleri anlayabilmek için biraz emek vermek gerekir. Güftesi ne diyor, hangi sazları kim çalmış, taksimler nasıl yapılmış; biraz kültürün içine dalmak gerekiyor. En önemlisi de, bizim müziğimiz duyulacak değil dinlenecek müzik. Bakmakla görmek gibi. Duymak ve dinlemek ne kadar farklı, bunu iyi anlamak lazım.

Dinlenen ve takip edilen müzik türünün, kişiliğimiz üzerinde ne gibi etkileri olabilir?

İnsan Âlâ bir varlık. Ona her şeyin güzeli, kalitelisi yakışır. Yediğimizden içtiğimize akla gelen her türlü beşeri ihtiyaç bizi yükseğe taşıyacak şekilde karşılanmalı. Sanat değeri olan müzikler hem ruhumuzu hem de zihnimizi şekillendirir. Ruha dinginlik ve şifa veren müzikler doğu kültüründen doğan müziklerdir. Bizim müziğimizin de kemâlâtı ve sanat değeri çok yüksektir.

Şu anda hangi tür çalışmalarını içerisinde ve yakın gelecek için projeleriniz neler?

Eylül'den itibaren incesaz 8. Albüme başlıyor.

Murat Aydemir Trio'nun devamı niteliğinde yeni albümüm de inşallah seneye hazır olacak. Bu albümde dünyaca ünlü iki müzisyenle çalışacağım. Tanbur kitabım Eylül ayında tamamlanacak. Öğrencilerimi yetiştirdiğim müfredatı DVD formatında profesyonel bir ekiple kaydettim. Tanbur kitabım bu DVD eki ile birlikte yayınlanacak. Kitabın meşk havasında olmasını istediğim için bu yolu seçtim. Zannediyorum bu kitap Türkiye'de bir ilk olacak. Ayrıca DVD İngilizce, Fransızca, Yunanca alt yazı seçenekleri ile bütün dünyada ilgi görecektir diye ümit ediyorum. Bundan önce yayınlanan kitabım bu konuda bana cesaret veriyor. "Turkish Makam Guide" isimli kitabım 2010 yılında yayınlandığından beri dünyanın her yerinden satın alındı ve olumlu eleştiriler aldı. Türk müziği makamlarını yabancıların anlayabileceği bir dille İngilizce anlattığım bu kitabın Türkçesi ve Yunancası da Eylül ayında yayına hazır olacak.

Yasaklar sadece müzikte değil Türk kültürünün bütün unsurlarında bir kopukluk yaratmış. Hat, minyatür, tezhip, ebru vs... Hepsı son yıllarda gündeme gelen değerlerimiz. Müzik bundan daha çok nasibini almış. Çünkü yerine alternatifler konmuş, bazıları da kendiliğinden türemiş. Ağır ve köklü bir sanatın yerine hafif bir şey koyarsanız, sonra ağırlığı olan sanatı nasıl topluma kabul ettireceksiniz?

Klasik Türk Müziği ile ilgilenmeyi düşünebilecek gençlere ne gibi tavsiyelerde bulunabilirsiniz?

İyi müzikler dinlesinler, sadece incesaz değil her türlü müziği dinlesinler. Ama hep kalite süzgecinden geçirerek. Zamanla kulaklarının değişeceğini ve müzik zevklerinin gelişeceğini bilsinler. Hangi mesleği yaparlarsa

Sanat değeri olan müzikler hem ruhumuzu hem de zihnimizi şekillendirir. Ruha dinginlik ve şifa veren müzikler doğu kültüründen doğan müziklerdir. Bizim müziğimizin de kemâlâtı ve sanat değeri çok yüksektir.

yapsınlar bir gün onlara kültürleri ve müzikleri sorulduğunda bir fikirleri olsun. Sırf bu yüzden bile müziğimizin bazı temel unsurlarını öğrenmelerini tavsiye ederim. Benim Brezilya'dan, Amerika'dan, İtalya'dan, Yunanistan'dan pek çok öğrencim var. Onlar bizim müziğimizin ne kadar değerli ve asil olduğunu keşfetmişler, öğrenmeye çalışıyorlar. Bir gün onlara sormak zorunda kalmamak için kültürümüze gençlerimiz sahip çıksınlar.

Gençler hangi mesleği yaparlarsa yapsınlar, bir gün onlara kültürleri ve müzikleri sorulduğunda bir fikirleri olsun. Sırf bu yüzden bile müziğimizin bazı temel unsurlarını öğrenmelerini tavsiye ederim. Benim Brezilya'dan, Amerika'dan, İtalya'dan, Yunanistan'dan pek çok öğrencim var. Onlar bizim müziğimizin ne kadar değerli ve asil olduğunu keşfetmişler, öğrenmeye çalışıyorlar. Bir gün onlara sormak zorunda kalmamak için kültürümüze gençlerimiz sahip çıksınlar.

Her nimetin bir külfeti vardır

Genetiği Değiştirilmiş Organizma (GDO) meselesi ülkemizin ve dünyanın gündemine gireli çok fazla olmasa da, taşıdığı önem dolayısıyla şiddetle tartışılan konulardan birisi haline geldi.

Cep telefonumuzla konuşurken ya da bilgisayarla çalışırken teknoloji kaynaklı herhangi bir sağlık riski ile karşı karşıya olup olmadığımız, günümüzün en çok merak edilen konularından birisi.

Bilgisayar kullanırken kendimizi fazla kaptırmamız ya da oturma şeklimiz sebebiyle oluşan adale ağrıları, konunun en hafif tarafı. Meselenin bam teli, teknoloji sağlamış olduğu kolaylıkların bir bedeli olarak, bizleri yavaş yavaş üstesinden gelinmesi zor hastalıklarla karşı karşıya bırakıyor mu, sorusu.

Cep telefonlarının kansere ya da mesela beyin tümörüne sebebiyet verip vermediği ve daha da önemlisi, özellikle küçük çocuklar tarafından bu aletlerin kullanımının mahzurlar taşıyıp taşımadığını merak etmeyen yok gibidir.

Cep telefonları ile bağlantılı bir diğer konu ise baz istasyonları. Bunların, yakınlarında yaşayanların sağlıkları üzerinde ciddi etkileri olup olmadığı, tartışılan ve galiba daha uzun süre tartışılacak bir mesele.

Kablosuz bağlantı (wi-fi) meselesi de, son zamanların moda tartışması. Bir bakışa göre, kablosuz teknoloji de tıpkı baz istasyonları gibi zararlı etkilere sahip.

Teknoloji kaynaklı riskler denince listeyi alabildiğine

uzatmak ve her bir durum için ayrı ayrı sorular ortaya atabilmek mümkün. Sözgelimi evimizin ya da işyerimizin yakınından geçen yüksek gerilim hatları, çeşitli kurullara girip çıkarken içinden geçmek zorunda kaldığımız x-ray cihazları, mutfaklarımızdaki mikrodalga fırınlar ve hatta buzdolapları... Bunlar, sağlığımız açısından ne kadar masumlar acaba?..

Elektronik ve elektrikli aletlerin, özellikle de bunların gelişmiş olanlarının sağlığımızla alakalı olarak sıkıntı oluşturup oluşturmadığının sorgulanması, söz konusu cihazların ortaya çıkışıyla başlar. İlgi çekici olan ise başlangıçtan beri yapılan birçok araştırmaya rağmen, 'evet bunlar kesinlikle zararlıdır' ya da 'hayır efendim, kesinlikle zararsızdır' dememize yarayabilecek netlikte bir veri, nerdeyse yok...

Daha doğrusu şöyle demek galiba: Medya tarafından sık sık manşetlere ya da ana haberlerin ilk sırasına çıkarılan, gelişmiş teknolojik aletlerin sağlığımız açısından büyük riskler taşıdığı şeklindeki iddialar ne kadar yaygın olsa da; bu iddialar bilimsel araştırmalarca doğrulanmış değil. Herhangi bir konuda ciddi mahzurlar ortaya koyan bir araştırmanın açıklanmasını; yine aynı konuda, herhangi bir problem

olmadığı şeklinde sonuçlar ihtiva eden bir araştırmanın yayınlanması takip ediyor, her nedense...

Cep telefonu kullanımı konusunda yapılan araştırmalar, beyinsel işlevleri etkileyebildiği, DNA'ya bile zarar verdiği söylenen bu cihazların belirgin bir zararları olmadığı; ancak yine de yüzün aynı tarafında sık aralıklarla uzun konuşmalar yapılmaması gerektiğinin altı çizilerek, dikkatli bir kullanımın benimsenmesi ve yapılacak yeni araştırmaların takip edilmesi noktasına kadar gelebildi ancak. Tabii ki, bu tespit yetişkinlerle ilgili ve çocuklar konusunda söylenebilen tek şey, onların ihtiyaten sadece çok gerekli olduğu zamanlarda cep telefonu kullanmaları.

Bilgisayar başında yoğun olarak çalışanların sıklıkla karşılaştıkları en ciddi problem olarak şimdilik kas ve iskelet sistemleri ile ilgili rahatsızlıklar gözüküyor. Genel olarak 'Tekrarlayan Gerilim Deformasyonu' (RSI - repetitive strain injury) olarak adlandırılan ve bileklerin yanında omuz ve boynu da etkileyebilen bu rahatsızlığın psikolojik kaynaklı olduğunu söyleyenler de var. Kimine göre oldukça ciddi, kimine göre ise kaale alınmaya değmez olan bu rahatsızlığa karşı tedbir amaçlı çalışmalar ise sürüyor.

Bilgisayarların yapımında kullanılan maddelerde bulunan zararlı kimyasalların temas ve çalışma sırasındaki ısınma sebebiyle havaya karışması sonrasında solunmasının muhtemel etkileri, üreticilerin bu tür malzemeleri kullanmaya son vermeleri ile sona erecek gibi gözükürken, elektromanyetik radyasyon yaydığı bilinen eski tip tüplü monitörlerin (crt) artık kullanımdan kalkıyor oluşu da rahatlatıcı bir durum.

Baz istasyonlarının ve nerdeyse onlar kadar tehlikeli olduğu ileri sürülen kablosuz ağların tehlikeleri hususunda Dünya Sağlık Örgütü'nün nihai raporları, 'bunların yaydıkları radyo dalgalarının uluslar arası standartların oldukça altında olduğu' şeklinde. Ama her ne kadar tespit edilebilen herhangi bir olumsuzluk olmasa da, dikkatli olunması gerektiğinin altı çiziliyor.

Teknoloji ve sağlığımız üzerindeki etkileri hususunda yapılan araştırmaların sonuçlarına ne kadar güvenebiliriz? Aynı konuda nerdeyse birbirine tamamen zıt sonuçlarla karşılaşabiliyor olmamız söz konusu ve bu da, araştırmaların sanki talep edilen neticelere göre kurgulandığı gibi bir düşünceye götürebiliyor bizi.

Sözün özü galiba şu: Teknolojiyi kullanırken mümkün olduğu kadar dikkatli olmamız gerek. Yani mesela cep telefonu ile olabildiğince az ve kısa konuşmaya gayret etmemiz; çok konuşuyorsak kablolulu kulaklık kullanmamız ve özellikle çocuklarımızın az kullanmalarının bir yolunu bulmamız lazım.

Bilgisayar karşısında uygun bir şekilde oturup, daha az vakit geçirmek; cihazdan ve bağlı parçalardan uzak durmaya çalışmak, gerekmedikçe evlerimizdeki kablosuz iletişim sistemlerini kapalı tutmak da, önerilen tedbirler cümlesinden.

İşyerlerimizde risk oluşturabilecek aletlerin çalışanlardan uzak tutulması; yüksek gerilim hatları ve baz istasyonlarının da meskun mahallere uzak yerlere kaydırılması, öncelikle dikkat edilmesi gereken konular arasında...

İnsanın var oluşu ile başladığı düşünülen,
dolayısıyla insanoğlunun bildiği ve uyguladığı
en eski sporlardan birisi:

Yaz geldi, haydi yüzmeye!..

Yüzmenin ne olduğunu hepimiz biliriz. Ama yine de bir tanım yapmak gerekirse, mesela: "Suyun kaldırma kuvvetinden yararlanarak, el ve ayakların bilinçli bir şekilde hareket ettirilmesi yoluyla su içinde ilerlemeye dayanan spora yüzmeye denir" diyebiliriz.

Özellikle büyük şehirlerde artık sayıları iyice artan açık-kapalı havuzlarda hemen her mevsim yüzebileceğimiz gibi, yaz aylarında da deniz, göl ve nehirlerde yüzeriz.

Bu işi spor olarak yapanlar açısından havuz –özellikle de olimpik olanı,- olmazsa olmaz sayılsa da, yaz aylarında serinlemek, rahatlamak ve bu arada biraz da spor yapmak için yüzenler açısından deniz, göl ya da nehir kenarlarının bambaşka bir güzelliği vardır.

İnsanın var oluşu ile başladığı düşünülen, dolayısıyla insanoğlunun bildiği ve uyguladığı en eski sporlardan birisi olan yüzmeye, bir spor dalı olarak 1800'lü yıllarda tanınmış olsa da, amatör ya da profesyonel olarak belki de en çok uğraşanı olan sporlardandır.

Herkesin yapabileceği bir spor

İnsan suda ağırlığının sadece yüzde 10'unu hissettiğinden; yüzerken, yer çekimi etkisi nerdeyse yok olur. Bu da eklemlerin yükünü hafiflettiğinden, diğer sporlarda olduğu gibi eklemler zorlanmaz. Bu açıdan henüz kasları gelişmemiş çocuklar, yaşlılar ve eklem sorunları yaşayanlar için yüzmeye uygun bir spordur. Kişinin iskelet sistemine ağırlık binmediği için de, bel fıtığı ve kireçlenme gibi rahatsızlıkları olanlara özellikle yüzmeleri önerilir.

Yüzme, masa başında ve bilgisayar karşısında çalışıp omuz, boyun, sırt ve bel ağrısı gibi problemlerden şikâyet edenler açısından da adeta bir ilaç. Bu türden şikâyetleri olanların akşam ya da sabah yapacakları yarım saatlik yüzmeye egzersizi, kendilerini son derecede zinde hissetmelerini temin etmeye yeterlidir.

Kadın erkek, genç yaşlı herkesin, hatta başka spor dalları konusunda problemleri olanların bile yapabileceği bir spor olan yüzmenin faydaları, sayılamayacak kadar çoktur denilse yeridir.

Yüzmenin Faydaları:

-Yüzmenin kalp dolaşım sistemi üzerinde olumlu etkileri olduğu bilinmektedir. Düzenli yüzen kişilerde koroner kalp hastalıklarına daha az rastlanmakta ve bunların kalp krizi geçirme riskleri düşük olmaktadır.

-Yüzme, damarların tıkanmasına yol açan bir takım maddelerin azalmasında da yardımcıdır.

-Düzenli olarak yüzmenin kasların güçlenmesi ve vücut koordinasyonunda çok önemli faydaları vardır.

-Yüzme sırasında eklemler ve bağlar başka sporlara nazaran daha az zorlanmaktadır. Kaslar, eklemler ya da iskelet sistemlerinde herhangi bir rahatsızlığı olanlara, doktorlar genellikle yüzmeyi önermektedir.

-Yüzme, yaşı ve kilosunu ne olursa olsun herkesin yapabileceği bir spordur. Özellikle de kiloları fazla olanlar; başka sporları yaparken zorlansalar da, su içerisinde herhangi bir sıkıntı çekmeden rahatça egzersizler yapabilmektedirler. Yüzme aşırı ısışmanlığı da önlemektedir.

-Yüzme ile uğraşanlarda sigara ve alkol alışkanlığı azalmaktadır.

-Yüzmenin şeker hastalarının insülin duyarlılığını arttırdığı ve hastanın daha az insülin ihtiyacı duyduğu bilinmektedir.

-Yüzmenin sinir sistemine ve insan psikolojisine de faydaları vardır. Suya girildiğinde hissedilen rahatlama duygusu, egzersiz sonrasında salgılanan endorfin hormonu ile birleştiğinde, insana benzersiz bir mutluluk yaşatır.

-Yüzme, çocukların gelişme dönemlerinde onların kendilerine güvenen, hırslı, herhangi bir işe konsantrasyonu ve adaptasyonu yüksek, disiplinli, programlı, aktif ve başarılı bireyler olmasında çok büyük oranda katkı sağlar.

Ya yüzme bilmiyorsak?

Yüzme bilmeyenlerin, çevrelerindeki bir havuza giderek, oradaki öğretmenlerden birkaç seans ders almaları, yüzmeyi başlangıç seviyesinde öğrenmeleri açısından yeterli olacaktır.

Bu süre içinde boylarını aşacak derinlikte suya girmeyeceklerinden, herhangi bir tehlike de yoktur. Öğretmenin söylediklerini öğrenip, istediklerini yaptıktan sonra, kısa bir süre içerisinde suyun üzerinde durabildiğinizi ve gerekli hareketleri yaptığınızda da, yüzebildiğinizi görmeniz çok ta uzun ve zor bir süreç değildir.

Yüzmeyi bilenlerin çoğu köyünde, kasabasında ya da şehrinde; deniz, göl veya nehirde babasından, amcasından, arkadaşlarından öğrenmiştir. İstisnalar hariç, bu tür yüzme insanın bir anlamda su ile kavgası olarak gerçekleştiği için; bilmeyenlerin yanında, yüzebilen ama kısa bir mesafe için çok uğraşmak durumunda kalanların da yüzme hocalarından ders almalarında fayda vardır.

Tıpkı diğer spor dallarında olduğu gibi, yüzmenin de bazı esaslara dikkat edilerek yapılması gerekmektedir. Yüzme konusunda işin uzmanı hocalardan ders almak, nefesi doğru kullanmanızı ve bu arada uygun yüzme stillerini öğrenerek, kendinizi mümkün olduğu kadar az yorarak bu işi yapmanızı sağlayabilir. Yüzme su ile uyum içerisinde yapıldığı zaman insanı hem fiziki ve hem de ruhi açıdan dinlendiren bir sporken, su direncine karşı yanlış hareketlerle yapılmaya çalışılırsa, insanı kısa sürede çok yorabilir ve zevk alınmaz.

Ne kadar ve nasıl yüzmeli?

Uzmanlar, birtakım faydalarını umarak yapılacak yüzme egzersizleri için haftada iki ya da üç gün birer saat ayırmanın yeterli olduğunu belirtiyorlar. Kalori hesabı yapanlar için ekleyelim: Bir saat yüzmenin harcatacağı kalori miktarı 500 civarındadır.

Yüzme birbirinden farklı 4 stilden oluşmaktadır:

•Serbest Yüzme

Serbest stilde önemli nokta ayakları doğru kullanmak ve kolları düzgün atabilmek. Parmaklar kapalı tutulmalı çünkü açık olduğunda suyu yeterince itmek ve hızlı gitmek mümkün olmayabilir.

•Sirtüstü Yüzme

Sirt üstü yüzme serbest stile göre daha yorucu. Ancak bel fıtığı, kireçlenme gibi rahatsızlıkları olanlara öneriliyor. Sirt üstü yüzmede dikkat edilmesi gereken, vücudu düz tutmaya özen göstermek.

•Kurbağalama Yüzme

Kurbağalama diğer yüzme stillerine göre biraz daha zor

olan ve kondisyon gerektiren bir yüzme stili. Önemli bir özelliği, bel ve sırt problemi yaşayan kişilere tavsiye edilmemesi.

•Kelebek Yüzme

En zor yüzme stili olup genellikle profesyonel yüzücüler tarafından tercih edilen Kelebek stilde, iki kol aynı anda su yüzüne çekilir ve vücut alınan kuvvetle öne doğru atılır.

Yüzmenin tüm vücudu çalıştıran bir spor olduğu bilinir. Ancak belirli yüzme stilleri vücudun belirli bölgelerini daha yoğun olarak çalıştırır. Örneğin, serbest stil ağırlıklı olarak basen bölgesini, sırt üstü yüzme bel bölgesini, kurbağalama ise kolları ve vücudun üst kısmını daha çok çalıştırır.

Bunlara dikkat!

Dolu mideyle yüzmeye başlamak son derece sakıncalı. Bu nedenle, suya girmek için, yemek yedikten sonra en az 1 saat beklemekte fayda var.

Kaslarınızın ısınması için suya girmeden önce basit birkaç ısınma hareketi yaparsanız, yüzerken daha rahat edersiniz.

Ne kadar iyi yüzücü olursanız olun, tek başınıza kıyıdan çok uzağa açılmak sakıncalı sonuçlar doğurabilir. Kıyıya paralel bir şekilde yüzmek daha akıllıcadır.

Güneş ışınlarına direkt maruz kaldığımız öğle saatlerinde suda fazla kalınmamalı.

Yüzerken, kramp olarak adlandırdığımız adale kasılması yaşandığı zaman ilk dikkat edilmesi gereken şey paniğe kapılmamak ve soğukkanlı olmak. Sakinleştikten sonra, suyun üzerinde sırt üstü yatıp, ayaklarınızı gergin bir şekilde öne doğru uzatmanız gerekiyor.

Eğer yapabiliyorsanız ayaklarınızı öne ve arkaya doğru germe-ye çalışın. Yaşadığınız adale kasılması geçtiğinde; ani ve sert hareketlerden kaçınarak, sudan çıkmalısınız.

Kimler yüzmemelidir?

Epilepsi hastalarının, Sinüzit rahatsızlığı bulunanların ve kulak enfeksiyonları olanların yüzmele-ri tavsiye edilmez.

Yönetmen İsmail Güneş:

“Gücümüzü kaybedince

merhametimizi de kaybettik”

Biz sadece son yıllarda değil, belki son iki yüz yıldır gücümüzü kaybedince merhametimizi de kaybettik. Güçsüz insan, eline ufak bir fırsat geçtiğinde güçsüzlüğünü örtbas edebilmek için belki, merhametsizleşebiliyor. İnsanın genetik kodlarında olan bir duygudur merhamet.

İsmail Güneş, Türk sinemasının içinden yetiştiği halde duruşunu ‘genel’e göre değil kendi doğrularına göre belirleyen bir yönetmen. Haliyle bu durum pek çok sancıyı da bir araya getiriyor. Bir yanda dağıtım zorlukları öte yanda önyargılı bakış...

Onu tanıdığımız ilk filmlerinden bugüne hep ‘muhalif’ duruşuna baktık. Aslında o, hepimizin durması gereken yeri işaretleyen bir yönetmen. Son filmi Ateşin Düştüğü Yer, sahici seyircinin rahatlıkla izleyebileceği bir yapım olduğu halde sırasını belki televizyonda veya DVD’de beklemeyi

sürdürecektir. İsmail Güneş yaşadığı hiçbir şeyden rahatsız değil. Aksine her şeyi göze alarak çekiyor filmlerini. Üçlemenin son filminin Antalya festivalinde başına gelene; ‘Kadın’ temalı bir yarışmada, kadınlardan oluşan bir jürinin bir kadın filmine 0.2 puan vererek inanılması güç bir rekora imza atmasına hiç şaşırmamış mesela.

Karşımızda sıra dışı bir yönetmen var ama filmi ‘merhamet’ içeriyor. Tam da hepimizin ihtiyacı olan şey. Cümlelerini kurarken eleştirilerinin arasına bile merhamet sızıyor.

İşte bir yönetmenin ciğerlerinden sökülüp gelen kelimeleri ve 'merhamet'le akıp giden bir söyleşi...

Tabiri caizse sinemanın tam ortasından bir yönetmensiniz. Natuk Baytan'la da çalıştınız. Popüler filmlerin dilini çok iyi biliyorsunuz. Ancak genel çerçevede bu dilden ısrarla kaçındığınızı söylemek yanlış olmaz. İsmail Güneş, sinemasını nasıl konumlandırıyor?

Şimdi bu mevcut popüler dil, bildiğiniz batı sinema kalıplarının bütün şekillerini kullanan Aristo dramını kullanıyor. Normal gerçekçiliğin ötesinde, olmayan bir şeyi gerçekmiş gibi sunan bir dildir. Mesela çok plan keser, bazı şeyleri varmış gibi yapıp, sinemanın diliyle seyirciye aktarır. Hocam Natuk Baytan bunun cambazıydı. Mesela montajla birilerini uçurmak, birilerini düşürmek, birilerini koşturmak gibi; bunları montajın ve sinemanın kendi diliyle en uç noktasında yapabilecek özel bir adamdı yani. Ben onun kamerayı, fotoğrafı, kurguyu kullanmasını hep gözlemledim. Fakat hikayeye baktığı yer, filmlerinde çalışırken de hep tartıştığım ve neden bu böyledir diye sorduğum hikayelerdi. Çünkü ben asistanken de bu hikayelerin bize ait hikayeler olmadığını, bu giriş, gelişme ve sonucun bizim kültürümüze, bizim dilimize ait olmadığını düşünüyordum. Türk filmi nasıl olması gerekir sorusuna cevap vermiyordu bu dil.

Televizyonlar batı sinema dilini, Aristo dramını tekrar keşfettiler ve eski 70'li, 80'li yıllardaki filmleri tekrar yaparak yine aynı karton karakterleri bizim önümüzde sundular ve bununla bir seyirci oluşturuyorlar şu anda. Bu seyirci bizim hayal ettiğimiz, şekillendirmeye çalıştığımız, tırnak içinde 'milli bir potansiyele taşımaya çalıştığımız seyirci' değil, tam tersine kirlenmiş bir seyirciye dönüşüyor. Hatta seyirci o hale geliyor ki, senaryoda problemler olduğunu düşünüyor. Seyirci bilmiyor ki, hayat Aristo dramına göre ilerlemez. Nedir Aristo Dramı? Duvarda tüfek varsa, patlar. Bense diyorum ki, duvarda tüfek olabilir ama patlamaz. Patlaması zorunlu değildir. Bunun en bariz özelliğini Mevlana'da görürüz. Mevlana hikayeyi anlatırken, bir yerde keser ve daha güçlendirici bir hikayeye sürdürür. Derken onu da keser ve başka bir hikayeye geçer; döner dolaşır ve sonunda esas hikayeye dönerek konuyu bitirir. Bu bizim sohbet kültürümüze ait bir şeydir. Bizde insanlar sohbet ederken, böyle konuşurlar. Flash back'leri çok renklidir. Bizim bu filmi, bu dramayı yapmamız lazım.

Siz bu noktada mı farklı düşünüyorsunuz diğer yönetmenlerle?

Ben 1986'dan beri bunu yapmaya, mevcudu değiştirmeye çalışıyorum. Ancak bunu insanlar senaryoda bir kusur olarak algılıyor. Oysa o çalışılmış bir pozisyon. Onu bilerek yaptım ben. Ancak ezber başka türlü olunca, hep gördüğümüz filmler başka türlü olunca, o kurallara göre kusur olmuş oluyor. Ne zamana kadar? Birisi gelip güçlü bir eserle bunları altüst edene kadar. Ben hayatı taklit edip onu mühürlemeye çalışıyorum, Tarkovsky'nin tabiri ile. Ona ait olan 'mühürlenmiş zaman' bence sinema için bulunmuş en iyi isimdir. Yönetmen zamanı mühürlüyor ve size sunuyor. Onu değiştiremiyorsunuz, çünkü o yönetmenin zamanıdır.

Önyargıların putlaştırılıp sanat adıyla müritlerini bulduğu 'tabucu sanat dünyası'nın dışında durdunuz. İFSAK'tan geçen kısa filminizin de ilginç bir öyküsü var. Sinemaya ilk adımı nasıl attınız? Uzun metraja geçmeden önce neler yaptınız?

Daha küçük bir çocukken ilk filmi gördüğümde sinemacı olacağım diye düşünmüştüm ve bu izi sürdürdüm sonuna kadar. Deli gibi film seyrettim, her şartta film seyrettim; kaçak seyrettim, legal seyrettim, illegal seyrettim... Her şekilde film seyretmek benim birinci işim oldu. 1977 senesi yaz aylarıydı, Natuk Baytan'ın yanına asistan olarak girdim. Çalıştığım şirkette bulunan bir 8 mm. Kamera ile, 10 kutu da film bularak, 'Karanlık Bir Dönemdi' isimli 20 dakikalık ilk kısa metrajlı filmimi de çektim. O film de oldukça maceralı oldu. Banyo için yurt dışına gönderildiğinde, filmin bir iki makarası kayboldu. Daha sonra ben onu 'Gülün Bittiği Yer' ismiyle, biraz daha genişleterek ve kültürel bir bakış açısı getirerek yeniden çektim. Asistanlığım, senede bir ya da iki film çekilmesi suretiyle 1986 yılına kadar sürdü. 10 filmde çalıştım ve o süre içinde sürekli olarak, ben bir film çeksem nasıl olur, bize göre olmayan bu hikayelerin yerine ben nasıl bana göre, bize göre bir şeyler yapabilirim arayışı içerisinde oldum. Asistanlığım sırasında Tercüman gazetesinde foto muhabiri olarak çalıştığım dönemde de izinlerimi film çekimlerine denk getiriyordum. Yine o dönemlerde, Mesut Uçkan'la bir filmde çalıştım.

1986'da gazetede çalışırken, bir gün rahmetli Mustafa Necati Sepetçioğlu ile tanıştık. İlgisini çekmiş olmalıyım ki, ertesi gün gelip beni aldı ve Mecidiyeköy'de bir işhanına götürerek, Lokman Kondakçı ile tanıştırdı. Bu bizim cenahta pek olmayan bir şeydir sanırım. Sepetçioğlu beni Kondakçı'ya götürdü ve bana kefil olduğunu söyledi, bu beni çok etkilemiştir. Varlık Film'de önce yönetmen olarak işe başladım ama sonrasında, bütün itirazlarıma rağmen şirket tümüyle bana emanet edildi. Aklım film çekmekteydi ve yaklaşık

bir yıldır da 'Gün Doğmadan' filmi kafamda hazırdı. Ve bu ilk filmim olarak o arada gerçekleşti. Sonrasında Yusuf Özarlan'ın senaryosunu yazdığı absürd bir komedi çektim, 'Biz Doğarken Gülmüşüz' diye. Ismarlama bir filmi ve öylesine çekmiştik. Sonrasında 'Ateş Böceği' diye bir filmim vardır. Nur Sürer ve Mehmet Aslantuğ'un oynadığı bir filmi. Ateş Böceği benim az bilinen bir filmimdir, sanırım sinemada oynama imkanı bile olmadı, tam da sinemanın krize girdiği ve seyircinin adeta ortadan kaybolduğu bir dönemdi. Belki festivallerde gösterilmiştir. Sonradan televizyonlarda yayınlandı.

Sizin sinemanızın ipuçlarını taşıyan Çizme'yi çektiniz sonra. Zor meselelerin üzerine gitmeyi seven İsmail Güneş için bu film galiba çok anlamlı. Sizin gözünüzde Çizme filminin yeri nedir?

Çizme hala beğenerek seyrettiğim bir filmi. Genelde filmlerimi seyrederken rahatsız olurum, aklıma yapmak isteyip de yapamadığım şeyler gelir mesela. Ama Çizme, bütün engellemelere rağmen iyi kotarılmış bir filmi.

Senaryosu, dili çok sağlam bir filmi. Ve ilk protesto filmidir. İslami bir film değildir ama siyasi olarak kurgulanmış bir filmi. Talihsizliği, yapımcı ile aramızda kurgu sırasında ortaya çıkan fikir ayrılıkları sebebiyle, filmin adeta küssülmüş bir film olmasıdır. Film Karadeniz'de çekilen nadir filmlerden birisi olması nedeniyle de önemlidir.

Film dili oluşturma çabanız nereye oturur, neler etkilemiştir sizi?

İlk filmimden son filmime kadar, baktığımızda birbirine benzer hikayeler, ama her birinin başka bir dili vardır, başka bir anlatım biçimi vardır. Ve bu anlatım biçiminde, bizim geleneksel hikayeleme biçimimize, geleneksel divan edebiyatı kalıplarına uyan, uymaya gayret eden tavırlar vardır.

Sonraki filmlerinizde de duruşunuzu öne çıkaran bir film diliniz var. Neredeyse 'sol'un elindeki tek mükemmel kaynak olan 12 Eylül'e eleştiriyi neredeyse ilk siz yaptınız. Gülün Bittiği Yer hangi 'yerleşik kalıp'ları yerle bir etti? Rahatsız olanların derdi neydi?

Yerleşik kalıp 'Devlet kutsaldır, devlet ebet müddettir, devlet bizimdir, devlete hanel gelmemelidir' şeklinde; Osmanlı'dan beri ve hatta daha önceden beri, devleti yücelten ve bireyin esamisinin bile okunmadığı bir bakış açısı vardır. Ben 12 Eylül işkenceleri babında, sadece 12 Eylül'ü eleştirseydim, fazla mesele çıkmazdı belki ama ben onunla birlikte başka bir şeyi daha, dayak kültürünü eleştirdim. Bu dayak kültürünün

içinde birtakım atasözlerimizin bizi ne hale getirdiğini, bunların ne kadar gereksiz olduğunu, daha filmin isminden başlayarak vurgulayan bir bakış getirdim, 'Gülün Bittiği Yer'le. Şiddetlerin tümüne bir reddiye gibidir o film. Dolayısıyla ezberinde devlet olanlarla, bu sağıcıdır ve bu yaptığı takiyedir diyenler aynı yerde buluşarak, filme sırt çevirdiler. Bu sırt çevirme filmin yasaklanmasını kolaylaştırdı. Çünkü benim dışımda sahibi yoktu filmin. Benim talihsizliğim bazı şeyleri erken söylüyor olmam.

İnsanlar benim söylediğim yere 10 ya da 15 sene sonra geliyorlar. Nitekim ben 12 Eylül'ün yargılanması gerektiğini daha 12 sene önceden söylemişim o filmle. O filmde beni çekip aldığınızda, evrensel bir filmi aslında. Bu hakkı teslim edenler de olmuştur, ancak bu hak teslimleri de birer 'ama' içerir şüphesiz.

Gülün Bittiği Yer, Sözün Bittiği Yer ve Ateşin Düştüğü Yer... Bu üçlemede adeta 'sessiz çılgılık' atan bir yönetmenin varlığını fark ediyoruz. Yeri geldiğinde bağırın ama çoğunlukla muhababını asıl sözle buluşturmak için çirpınan bir yönetmen... Üçleme hangi saiklerle ortaya çıktı?

Üçlemenin temel ögesi 'şiddet'tir. Ben oldum olası bu şiddet meselesinden hep rahatsız olmuşumdur. Belki çocukluğumdaki kavgalarda hep dayak yediğim içindir, bilmiyorum. İnsanların birbirini dövmesi, biraz daha güçlü olanın diğerine şiddet uygulaması; öğretmenler, kurs hocaları... Gücü olanın güçsüz olanın hakkından geldiği bir coğrafyada bunu bir şekilde anlatmak istedim. Üçlemenin üst başlığı şiddetti yani. Gülün Bittiği Yer'deki yer, aslında insanın yanağıdır. Gül bitmesi vurulan yerin kızarması ile alakalı. Hazreti Peygamber'in simgesi olan bir çiçeğin bu kadar çirkin bir şeye alet edilmesini hiç anlayamamışımdır. Sözün Bittiği Yer, insanın kendi ürettiği ve hayatını kolaylaştırmak için bulduğu para meselesinin, dönüp dolaşıp ona nasıl bir baskı yani şiddet uyguladığını anlatan bir film. Ateşin Düştüğü Yer ise, ailenin uyguladığı şiddeti ve bireyin aile karşısında nasıl güç durumda kaldığını anlatır. Bu film üçlemenin aslında ikincisi olması gerekirdi ama çeşitli sebeplerle sona kaldı, yani üçüncü oldu. Devletin, ailenin ve bireyin şiddetini ele alan bir üçleme söz konusu yani.

Ateşin Düştüğü Yer sizin sinema diliniz açısından bana göre bir sadeleşmeyi işaret ediyor. Yeterince okunabildiğini düşünüyor musunuz filmi?

Yapmak istediklerimin yarısına yakınının okunduğu düşünüyorum. Ancak bir kısım sinema yazarları söylemek istediğinizi, anlatmak istediğinizi es geçmeyi

tercih ediyorlar. Mesela 14-18 yaş arasındaki genç kızlarımız benim orada anlatmak istediğim çok şeyi bulmuşlar. Adamın eli kanıyor kız su arıyor, duvardaki sızıntıdan su veriyor ve babasını oraya getiriyor. O taşların arasından gelen su; yani Cenab-ı Hak, istediğin kadar taş ol, senin bir yerinden bir su sızdırır ve bu bir merhamettir. Orda adamın kızına bakışı vardır, sevgiyle. Bu onun metaforudur, yani bir söz söylemeden merhametin taşın içinden bile olabileceğinin... Bunu 15

yaşında bir kız bulup söyledi ve ben çok şaşırdım. Ben mümkün olduğunca çok derinlikli kişiler oluşturmaya gayret ettim; bir şeyi anlatırken arkasında bir şey daha anlatsın, sonra başka bir şey anlatsın. Sadece ilk sırası anlaşılabilirse bile filmin anlaşılır olmasını tercih ettim; o açıdan bakıldığında benim filmim anlaşılır bir filmidir. Konvansiyonel bir dili vardır, kolay anlaşılabilir bir durumdur; yani girişi, gelişmesi, sonucu. Şüphesiz bir takım şeyler vardır, kırılmalar vardır, değiştirmeler var-

dır; normal klasik drama gibi işlemez, iyiler kötüler meselesi yine öyle işlemez. Bildiğimiz gibi değildir hayat ama bu zor da değildir, diğer bütün sanatları geriye atmışımıdır. Filmde mümkün olduğunca anlamı katlamaya gayret ettim; birinci anlamı, ikinci anlamı, üçüncü anlamı gibi. Bu diğer filmlerimde de vardı ama hiç konuşulmadı, o zaman da anlaşılmadı. Benim bütün filmlerimde ilk planla son plan aynıdır, bunu hiç fark etmedikleri gibi, bunda da fark etmediler. Bu filmde de ilk planı bir salıncak, son planı da bir salıncak.

Sinemada izlerken özellikle uzun yol sahnelerinde öldürmeye ve yaşatmaya dair bölümler verilirken "İsmail Güneş merhametin yönetmeni" diye düşündüm. Bu naif dil Türk sinemasında bir imkan olarak okunabilir mi yoksa önyargılar yine esir alır mı sinema çevrelerini?

Merhamet duygusunun nasıl bir duygu olduğunu bilen yazarlar açısından da böyle algılandı bu film. Bir merhamet filmi olarak tarif edildi. Ben de evet, bunu yapmaya çalıştım; çünkü merhamet, insanoğlunun Allah'tan gelen en önemli özelliklerinden birisidir, Rahmet kökünden geliyor. Her işe başlarken söylememiz istenen Besmele'de de rahmet vardır. Bu açıdan benim önemseydiğim bir duygudur. İyi eserlerin hepsin-

de merhamet duygusu vardır. Çeşmede vardır; yolda, köprüde vardır. Hepsi de taşla yapılan yapılarda merhamet vardır. Film de, ölümün içinden merhamet çıkabileceğini, öldürme duygusunun içinden, insanın içinde fitraten, yaratılış olarak dehşet bir merhamet olduğunu ama köreltiğini, taşlaştığını anlatır. Filmde de taş önemli bir yer tutuyor. Bahçede taş, yol boyunca devam eden taş ve babanın merhamet duygusunun uyanmaya başladığı anda arkadan bir yerden bir taş düşer. Normalde de olabilecek bir şey bu, ama o taş aslında babanın yüreğindeki taştır ve düşmüştür.

Hollywood filmlerinin içimize işlettiği bir mantık var. Eğer ortada katil yoksa neredeyse tabiat bir katile dönüşür. Ateşin Düştüğü Yer'de ise aksine ilahi dokunuşları hissediyorsunuz. Film boyunca neredeyse merhametten hiç kaçışın olmaması gerektiğini anlıyorsunuz. Biz o duyguya hasret mi kaldık? Çok mu dünyevi-leştik, minik dokunuşları bile özler olduk?

Biz sadece son yıllarda değil, belki son iki yüz yıldır merhametimizi kaybettik. Gücümüzü kaybedince merhametimizi de kaybettik. Güçsüz insan, eline ufak bir fırsat geçtiğinde güçsüzlüğünü örtbas edebilmek için belki, merhametsizleşebiliyor. Burada da adamın kalbinde hem bir katil var; bir Arslan var ve hem de bir Serçe var. O Serçe'nin, Arslan'a hakimiyeti üzerine bir duygu olsun istedim. Bu insanın genetik kodlarında olan bir duygudur merhamet. Ben insanın merhametli bir yaratık olduğunu düşünüyorum, düşünen insanda vardır merhamet. Düşünceyi bir kenara attığınızda tabulara doğru gittiğinizde, yüreğinizde sizin değil de

başkalarının yürekleri birtakım kodlar vereceği için siz kendiniz olmaktan çıkarsınız. Burada söylediğimiz şey, insan kendi olduğunda direk Rahman'dan olur. Çünkü O'dur her şeyin aslı. Rahmeti bütün evreni kuşatmıştır. Bunu Çizme'de de görürsün. Oradaki kötü adam, Nahiye Müdürü, klasik bir kötü değildir mesela; oruç tutuyordur. Belki Cuma'ya da gidiyordur, bilmiyorum. Bildiğimiz kötü bir adam değildir, onu kötüleştirmişlerdir, virüs bulaştırmışlardır yani.

Batılı sinemada her şeyi kötüleştirme mantığı vardır. Siz biraz tersinden bir dil kuruyorsunuz...

Bu, İslam'la Hıristiyanlığın ve başka dinlerin arasındaki temel farktır. Bizim inandığımız Allah, Rahman ve Rahim olan Allah'tır. Hıristiyanlıkta ve diğer dinlerde, biri iyi öbürü kötü iki tanrı anlayışı vardır. Oysa onların kötü olduğunu söyledikleri şeye biz şeytan deriz ve onun bir şey yapamayacağını, sadece vesvese vereceğini biliriz. Vesveseyi nasıl atarız? İbadetle, zikirle. Hıristiyanlıkta

insan zaten günahkardır, temizlenemez. Bizde ise insan günah işler ve tövbe ederek bundan temizlenir.

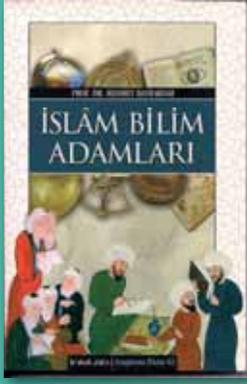
Maddi hiçbir sıkıntınızın olmadığını düşünün. İsteddiğiniz gibi bir film yapabilmemiz için herkes seferber oldu. Hangi filmi çekerdiniz? Ne anlatırdınız?

Hazreti Vahşi'yi anlatırdım.

Neden?

Vahşi, adını çirkin bir eylemden alıyor. Kendi özgürlüğünü kazanabilmek için bir başkasının hayatını alır ve ömür boyu esir kalır. Ama o din onu da affeder. Tam bugüne ait bir şey. Bugün insanlar ne kadar kin duyuyorlar ve geçmişten ne kadar intikam almak istiyorlar, nasıl cezalandırmak istiyorlar ve bıraksalar samimi söylüyorum çiğ çiğ yerler. Oysa ki bizim dinimiz, Kelime-i Şahadet getirenin sıfırladığını, asla geçmişine bakmamak gerektiğini söyleyen bir din. Dinimizin asla bir insan işi olmadığını anlatmak için tek başına bu bile yeterli.

BÜNYAMİN YILMAZ

İslam Bilim Adamları

Prof. Dr. Mehmet Bayrakdar
İnkılab Yayınları

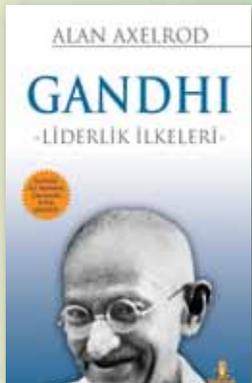
Müslümanların bilim dünyasına katkıları, halen üzerinde ciddi şekilde tartışılan konulardan birisidir. Bilimsel gelişmelerin tamamen batı kaynaklı olduğu konusunda ısrarlı olan batı dünyası, bilim tarihi araştırmalarının da açık bir şekilde ortaya koyduğu, 'Müslümanların bilimlerin gelişmesi konusunda inkar edilemeyecek derecede büyük roller olduğu' gerçeğini, belki de bilinçli bir şekilde sürekli olarak göz ardı etmektedir. Dahası, dünyanın hemen her tarafında olduğu gibi, ülkemiz okullarında okutulan kitaplarda da, bu gerçek nerdeyse hiç gündeme getirilmemektedir.

Batının artık istisna olmaktan çıkan kadirbilir araştırmacıları, bu konuda mesela şunu yazabilmektedirler: "İslâm medeniyetinin modern dünyaya en büyük hediyesi bilimdir... Fakat Avrupa'yı yeniden hayata kavuşturan şey sadece bilim değildi. İslâm medeniyetinden gelen daha başka tesirler de Avrupa hayatına ilk ışıkları vermiştir... Avrupa'nın ilerlemesinde İslâm kültürünün tesirini görmeyece-

ğimiz hiçbir alan yoktur. Bu tesirin bütün açıklık, büyüklük ve devam eden gücüyle kendini gösterdiği, en büyük zaferlerin kazanılmasına sebep olduğu alan, tabiat bilimleri ve bilim zihniyeti olmuştur." (Robert St. Briffault, The Making of Humanity)

Prof. Dr. Mehmet Bayrakdar'ın kaleme aldığı 'İslam Bilim Adamları' isimli eser, ülkemizde bu sahada yapılan çalışmaların en yenilerinden birisi. İnkılab Yayınları tarafından yayınlanan kitap, bilimin gelişmesi konusunda unutulmaz çalışmalara imza atmış 102 Müslüman bilim adamının hayatlarını, eserlerini ve ilme olan katkılarını konu ediniyor.

Tanıtilen bilim adamları ve eserleri ile ilgili görsel malzemeleri de içeren kitap, özellikle gençlerin Müslüman bilim adamlarını tanımaları, övünmeleri; esas olarak da, onları takip etmeleri düşünülerek hazırlanmış.

Yönetici ve İşadamları İçin Gandhi:

GANDHİ Liderlik İlkeleri- Modern Liderlere Rehber Olacak 14 İlke

Alan Axelrod
Hayat Yayınları

Tagore'un deyişiyle Mahatma (yüce ruh), Hintlilerin deyişiyle Bapu (baba) ya da tam adıyla: Mohandas Karamçand Gandhi.

2 Ekim 1869'da doğup 30 Ocak 1948'de hayata veda eden Gandhi, Hindistan'ı İngiliz hakimiyetinden kurtarmanın yanında, bu başarıyı sağlayan 'kötülüğe karşı aktif ama şiddet unsuru içermeyen direniş denilebilecek, Satyagraha (gerçeğe bağlılık) felsefesi ile, dünya çapında insan hakları ve özgürlük savunucularının ilham kaynağı olmuş bir isim.

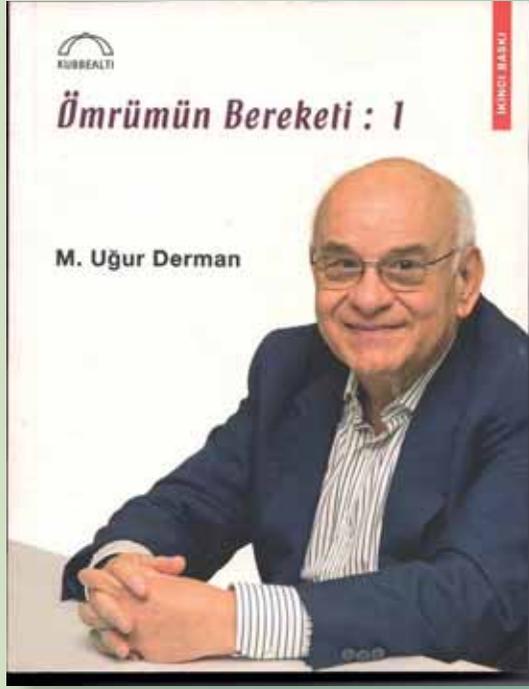
Londra'da hukuk okuyan, bir süre Bombay'da avukatlık yapsa da sevmediği için başarılı olamayan Gandhi, çalışmak için gittiği Güney Afrika'da Hintlilere uygulanan şiddetli ayrımcılıkla tanışınca, satyagraha (gerçeğe bağlılık) ya da pasif protesto yöntemini geliştirdi ve uygulamaya başladı.

Güney Afrika'da kazandığı tecrübelerle 1915'te

Hindistan'a dönen Gandhi'nin yürüttüğü çeşitli kampanyalar, bu ülkenin bağımsızlığını sağladı.

Hindistan'ın 'Üzerinde Güneş Batmayan İmparatorluk'tan bağımsızlığını kazanmasını sağlayan Gandhi'nin hayatı ve fikirlerini ele alan belki de yüzlerce kitap vardır. Ancak daha önce Kraliçe I. Elizabeth, General George S. Patton ve Winston Churchill'in hayatlarındaki pratik bilgelikleri, bugünün iş dünyası liderlerinin kullanacakları şekilde ortaya koyan eserleri ile tanınan Alan Axelrod, konuya farklı bir açıdan yaklaşarak Gandhi'yi yeniden yorumlamış.

Gandhi, Liderlik İlkeleri isimli kitap, Gandhi'nin eylemleri ve liderlik stratejilerinden oluşan ve her biri onun hayatından örneklerle desteklenen 14 ilke üzerine kurulu 100 dersten oluşuyor ve yazarının deyişiyle, 'böylelikle bugünün ve yarının iş dünyasının meydan okumalarına ışık tutuyor'.

Ömrümün Bereketi : 1

M. Uğur Derman

Kubbealtı Yayınları

'*Ömrümün Bereketi: 1*' isimli kitap için; M.Uğur Derman'ın 1961'den beri yayınlanan ve her biri kendi sahasında önemli olan makalelerinden bir derleme olduğunu söylemek bile yeter.

Hattat Mâcid Ayrâl'ın vefatı sonrası, 1961'de Dr.Süheyl Ünver'in arzusu üzerine yazdığı ilk makaleye, kendisinden: "Kardeşim, Mâcid Bey'i öyle bir yazmışsın ki, hani benim için de yazar mı acaba diye, ölesim geldi" şeklinde iltifat alınca yazmaya başlayan M. Uğur Derman'ın; kendi deyimiyle, 'gelenekli sanatlarımıza' emek vermiş kişiler üzerine 50 yılı aşkın bir zamandır yazdığı makalelerden bir kısmı, bu kitap vasıtasıyla bir araya gelmiş durumda.

Ömrümün Bereketi: 1, M. Uğur Derman'ın dergi sayfelerindeki yazılarının bir araya getirilmesiyle kalmamış tabii ki. Kitapta tam elli makale var ve bunların her birisi için kullanılan görsel malzemeler bile başlı başına bir hazine değerinde. Gelenekli sanatlarımızın unutulmaz isimlerinin fotoğraflarının yanında, levhalarının, kitabelelerinin, çizimlerinin görüntüleri de kitapta yerini almış.

Eski ve yeni camilerin kapı ve duvarlarında, ecdad yadigarı çeşmelerde, tarihi binaların çeşitli yerlerinde... Eserleri yıllardan beridir yaşayıp giden hakika-

ten büyük sanatçılarla ilgili makaleler, kitabın sayfeleri arasında okunmayı bekliyor.

Hattat Mâcid Ayrâl, Necmeddin Okyay, Mehmed Âkif Ersoy, Muhsin Demironat, Üsküdarlı ressam Hoca Ali Rızâ Bey, İbnülemin Mahmud Kemal Bey, Neyzen Emin Efendi, Tuğrakeş İsmâil Hakkı Bey, Hâmid Aytaç, İsmail Zühdî, Süheyl Ünver, Mahir İz, Hâfız Kemal Batanay ve diğerleri...

Hemen hatırlatalım, makalelerin birisini okumayı bitirdiğiniz zaman diğerini, sonra bir diğerini okuyasınız geliyor, kitabı elinizden bırakmakta zorlanıyorsunuz.

M. Uğur Derman, bir kısmını tanıdığı isimlerin hayat ve eserlerini konu ederken, kuru bir biyografi yazmakla yetinmeyip, hayatlarından ilgi çekici olaylar naklederek, anlattığı kişi ya da kişilerin özellikleri hakkında bilgi sahibi olmamızı da sağlıyor. Hatıralar deryasına daldığınız zaman da, önceki nesillerin yaşayışlarının bizlerden ne kadar farklı olduğunu, daha doğrusu ne kadar güzel olduğunu anlıyorsunuz.

M. Uğur Derman'ın '*Ömrümün Bereketi: 2*' isimli kitabının da, muhtemelen 2012 yılı sonuna doğru yayınlanabileceğini müjdelemiş olalım.

Kayınana Sancısı

"Nesebinle değil edebinle öğren." (Hz. Ali)

Osman daha bahçeden almıştı mis gibi kokan tereyağlı bulgur pilavının kokusunu. Eve girdiğinde annesi ince yapılmış köy ekmeğini ıslatıyordu. Karısı da köye her geldiklerinde yaptığı gibi bir karış suratla pencerenin kenarında oturuyordu. Osman karısını görmemiş gibi yaptı:

"Hımm, miss gibi kokuyor anacığım, ellerine sağlık!" dedi.

Annesi altı aydan beri göremediği oğluna memnuniyet içinde, sevgi dolu baktı:

"Hasret kalmışsındır oğlum, değirmende taze öğütülmüş bulgurun pilavı, sizin şehirde yediklerinize benzemez." dedi.

Annesi yere örtü serip üzerine yer sofrasını koydu. Osman, annesinin sofraya kurmasına yardım etti. Özlem oturduğu yerden ana ile oğlunun sofrayı hazırlamasını izliyordu.

Sofra hazır olduğunda Osman bahçede oynayan çocuklarına seslendi, fakat karısına "Sen de gel!" demedi. Çocuklar koşarak gelmişler, birkaç dakika içinde yemeğe başlamışlardı. Kayınvalidesi, Özlem'e:

"Gelsene sofraya..." dedi.

Özlem yüzünü ekşiterek kalktı yerinden:

"Ben alışkın olmadığım için yerde rahat oturamıyorum, bir tabak alayım da burada yiyeyim..." dedi.

Özlem mutfaktan getirdiği tabağın içine pilav ve salata koydu. Az da yufkadan aldı. Az önce kalktığı yere oturdu.

Osman, karısı böyle yaptığında ondan nefret ettiğini hissediyordu. Karısına ne köylerini ne de ailesini beğendirebilmişti. Köyleri dağın tepesinde, yeşilliklerin içinde, çok güzel bir köydü. Annesi de köyünden hiç çıkmamış, okuma yazma bilmeyen, cahil ama iyi niyetli bir kadındı. Kocasını öldükten sonra Osman'dan başka da çocuğu olmadığı için tek başına kalmıştı. Osman'ı doğurduktan sonra bir hastalık geçirmiş ve başka çocuğu olmamıştı. Bir ineği, tavukları, kedisi ve çoban köpeği Çomar ile yaşıyordu. Tek umudu ve tek eğlencesi yazın oğlunun ve torunlarının kendi yanına gelmesiydi.

Fakat gelini Özlem, şehirde doğmuş büyümüş olduğu için köy hayatını bir türlü sevmemişti. Osman'la üniversitede tanışıp evlenmişlerdi. Her yıl tatilde üç hafta köyde kalıyorlardı, fakat köye gelirken kocası ile en büyük kavgalarını yapıyorlardı. Osman yolunu gözleyen anacığını üzmemek için karısına karşı direniyordu. Özlem her yıl "Bu son..." diyerek geliyordu.

Özlem kocasının ve çocukların ısrarı karşısında gelmek zorunda kalıyordu fakat bütün tatil boyunca hiç yüzü gül-müyordu, sürekli söyleniyordu. Kayınvalidesi elinden geldiği kadar onu idare ediyor; huysuzluklarını anlamıyor gibi yapıyordu. Osman, anacığını kışı şiddetli geçen köylerinde yalnız bırakmak istemiyor; kışın en keskin zamanı onu kaloriferli evlerinde misafir etmek istiyordu; fakat Özlem bunu katiben kabul etmiyordu.

Kendince sebepleri vardı:" Kayınvalidesi ona göre kabaydı; giyimini, kuşamını, ayakkabısını, kıyafeti her şeyi basitti. Onu arkadaşlarıyla tanıştırmaya utanıyordu. Oturdukları lüks apartmanda köyde alışkın olmadığı için asansöre binmekten korkuyor ve beş katı yürüyerek çıkıyordu. Kayınvalidesi sofraya kurallarını bilmiyordu, banyoda abdest alırken yere su sıçratıyordu, akşamları erkenden uyuyor, gece evin içinde namaza kalkıyorum diye hortlak gibi dolanıyordu, onun gibi titiz değildi..." Özlem'e göre suçu çoktu kadıncağızın.

Özlem kayınvalidesini beğenmediği gibi köyü de beğenmiyordu. Kayınvalidesinin büyük ocağı yoktu. Mutfağında küçük tüp üzerinde bir ocağı vardı. Yemekleri sırayla pişirmek gerekiyordu. Gerçi ihtiyaç olduğunda kocası ya da annesi avludaki odun ocağını hemen yakıyorlardı. Küçük tüp ya da odun ocağında yemek yapmak ona çok zor geliyordu. Özlem bu yüzden yemek işine karışmıyordu.

Mutfak tezgâhı olmadığı için bulaşıklar, mutfağın bir köşesinde üzerine beton dökülmüş ve su gideri bir boruyla dışarı verilmiş yerde oturarak yıkıyordu. Bu yüzden Özlem bulaşık işine de karışmıyordu; bunlar onun alıştığı şeyler değildi. Ayrıca köyde erken yatıp erken kalkmak da hoşuna gitmiyordu. Gerçi o herkes kadar erken kalkmıyordu fakat çilli horuz onu sabahın köründe bir uyandırıyor-du, o daha sonra tekrar uyuyordu. Avludaki ahırda inek olduğu için inek kokusu evin içine de geliyordu. Evdeki inek kokusunu hiç sevmiyordu.

Köydeki her şey ona bir köylü ile evlendiğini hatırlatıyordu. Bu bile çok zoruna gidiyordu. Kocasının ve çocukların köy hayatına bayılmaları da ayrıca sinirini bozuyordu. Karar vermişti: Bu sene son olmalıydı, daha fazla dayanamayacaktı, köye bir dahaki seneye asla gelmeyecekti... Fakat ne yapmalıydı da kocasını ve çocuklarını ikna etmeliydi, bilmiyordu.

Yemeklerini sessizce yediler. Zeynep yemek boyunca yanlarına bile oturmayan, mis gibi pilav ve salatayı burnunu kıvrarak yiyen annesini süzdü. "Niye böyle yapıyor?" diye

üzülüyordu. Kardeşi Ömer, babası ve kendi köyü çok seviyorlardı fakat annesinin huysuzlukları yüzünden canları sıkılıyordu. Yemekten sonra herkes dışarı çıktı.

Özlem pencereden dışarı baktığında ağacın altındaki sedirde yan yana oturup sohbet eden kayınvalidesi ile kocasını gördü. Annesi ne anlatıyorsa kocası kahkahalarla gülüyordu. "Gülmek ona ne kadar yakışıyor..." diye düşündü. Uzun zamandır birlikte bir şeye böyle candan gülmemişlerdi. Kocasının gözlerinde artık sevgi kıpırtısı bile göremiyordu. "Şu kocakarıyı bile benden daha çok seviyor." diye düşünmesiyle gözünden yaşlar sicim gibi akmaya başladı.

"Anneciğim, neden ağlıyorsun, yoksa karnın mı ağrıyor?" diyen oğlu Ömer'in sesi ile kendine geldi. Ne diyeceğini bilemedi. Bir hafta önce bakıcı Ömer'e dolapta kalan bozulmuş yemeği yedirdiği için karnı sancılanmış ve ağlamıştı.

Gözyaşlarını sildi hemen.

"Kalbim ağrıyor oğlum..." dedi.

"Kalbin mi ağrıyor?"

"Yok yok, karnım ağrıyor." dedi. Sinirlendiğinde midesi ağırırdı ve midesinde az önce hafif bir ağrı başlamıştı.

Ömer koşarak dışarı çıktı.

"Annemin karnı ağrıyormuş, annemi doktora götürelim, ağlıyor." diye bağırarak babasının yanına gitti. Osman ve annesi yanına geldiğinde Özlem vaziyeti kurtarmak için eli karnında sancıdan kıvranıyormuş gibi yaptı.

"Neyin var?" diye sordu Osman.

"Bilmiyorum, çok kötüyüm..." derken ağlamaya devam etti.

"Hava değişiminden olabilir." dedi Osman. "Biraz yat, dinlen, geçer."

Kocasının bu umursamaz haline iyice sinir oldu. "Ben de bu köyü senin burnundan getirmezsem bana da Özlem demesinler." diye içten içe ahdedti. Mademki bir oyuna başladım, devam edeyim bari diye düşündü. Hastalık sebebi ile şehre gidersek geri dönmem, bu şekilde bu seneki köy faslından kurtulmuş olurum diye oyuna devam etmeye karar verdi. Çok büyük sancı çekiyormuş gibi kıvranmaya başladı.

"Ölüyorum ben, doktora götür beni, hastaneye götür!" diye bağırırdı.

"Ne doktoru, biraz dinlen, her sancıya hastaneye mi gidiyor?" dedi Osman.

"Köyde doktor var." dedi kayınvalidesi, "Ben hemen gidip getireyim." diye koştı.

Özlem köyde doktor olduğunu bilmiyordu. "Şimdi yandım, bakalım doktoru kandırabilecek miyim?" diye düşündü.

Az sonra kayınvalidesi yanında gömlek ve şalvar giyinmiş, başında çiçekli bir yazma örtülü olan köylü bir kadınla geldi.

"Ebe mi getirdin? Hani doktor var diyordun?" diye söylendi, eli karnında kıvranıyormuş gibi yaparak.

"Ben doktorum..." dedi kadın, "Dâhiliye uzmanıyım. Nereniz ağrıyor, bir muayene edelim." dedi elindeki çantadan birkaç alet çıkarırken. Odadakilere:

"Dışarı çıkabilir misiniz?" dedi. Sonra Özlem'i iyi bir muayene etti.

"Mühim bir şeyiniz görünmüyor, 'kaynana sancısı' gibi duruyor." dedi.

"Anlayamadım, ne demek istiyorsunuz?" diye sordu Özlem.

"Psikolojik olabilir demek istedim. Şehirli kızlar köy delikanlılarına varınca köye kayınvalidelerinin yanına geldikçe sancılanıyorlar. Daha önce de birkaç kez karşılaştım bu sancıyla."

"Siz madem doktorsunuz, neden böyle köy kıyafetleri için desiniz? Köyde ne arıyorsunuz?"

"Benim kocam da bu köyden Güllü Hanım'ın oğlu. Tıp fakültesinde tanıştık evlendik. Ben de şehir kızım ama çok sevdim buraları. İlk geldiğim zaman biraz zorluk çektim ama sonra alıştım. Her yaz geliyoruz, tatilimizi burada geçiriyoruz."

"Niye peki köylü gibi giyindiniz?"

"İnsan gittiği yerde ayrı otu gibi durmamalı. Ben farklıyım havasına gerek yok. Tam aksi 'Ben sizdenim...' derseni kendini oraya ait hissetmeye başlarsın. Ayrıca bu kıyafetler çok rahat. Eşimle kayınvalidemle tarlaya gidiyoruz, çalışıyoruz. Bu kıyafetlerle rahat ediyorum."

"Siz isteyerek mi geliyorsunuz köye, yoksa eşiniz mi zorluyor?"

"Eşimin köyde ne kadar mutlu olduğunu gördüğüm için isteyerek geliyorum. Ben de çocuklarım da seviyoruz köyü; temiz hava, toprak, tabiatla haşır neşir yaşıyoruz bir müddet."

"Ama köylüler hiç temiz değiller, ben rahat edemiyorum köyde. Kayınvalidem dışarıda toprağa oturduğu şalvarıyla gelip buradaki divana oturuyor. Bahçeden kopardığı salatalığı ovalayıp oğlumun eline yesin diye veriyor. Yıkama falan yok."

"Toprak temizdir. Sebzelere ilaç kullanmadıkları için dalından koparıp yiyebilirler, biz de yiyoruz. Fazla titizlik sağlığa zararlı. Titiz annelerin çocukları daha çok alerji oluyor. Titiz insanlar daha çok hastalıklara yakalanıyor. Şehirli kadınlar temizlik merakları yüzünden hastalıklar arttı. Ben köylülerde insanı hasta edecek bir pislik görmedim bu güne kadar."

Özlem ne diyeceğini bilemedi. Doktor devam etti.

"Erkekler doğup büyüdükleri topraklara ve ailelerine çok bağlı olurlar. Siz onun ailesini, doğup büyüdüğü toprakları ve hele annesini hor görürseniz, sizi sevmesini hiç beklemeyin. Buraları sevmek için gayret sarf edin. Ben eşimin anne-babasını ne kadar seviyorsam, saygı gösteriyorsam, onun bana sevgisi de o kadar artıyor. Köyde birazcık da rahat etmeyiveriyim, biraz yorulayım, ne olacak? Eşimin sevgisinden mutluluğumuzdan daha mühim değil."

Doktor giderken kapıda "Gelinin neyi varmış?" diye soran kayınvalidesine:

"Mühim değil teyzeciğim, hava değişikliğinden olur bazen, geçer..." deyip gitti.

Özlem doktor gittikten sonra uzun uzun düşündü. Sancısına iyi gelir diye bitki çayı demleyip ona getiren kayınvalidesine baktı. Yapabilir miydi, onu sevebilir miydi acaba?

ÇENGEL BULMACA

Bir tür vergi İlave kazanç	Gizli görevli Gerçeklik	Merkezi- yetçi Köpek	Hamla olgun arası	Anlam, kavram Dil bilgisi	Güzel koku	Isveç'in sembölü Vakıtlı buluşma	Avukatların meslek kuruluşu			
							İş yapmaktan kaçınma			
Karşılıklı alıp verme Yardım çağrısı			Fasıla Bir binek hayvanı		Bir tür kuş Uzak					
		Üzüntülü Kaynak, köken			Bir tür meyve Suçu bağışlama					
Kırmızı Yayımcı	Ağzı sıkı Şapkanın önündeki çıkıntı			Bir iletişim aracı Uzaklık belirtir						
			Güzellik hoşluk				Verimlilik			
Dağın alt kısmı Şayet			Yağışsız			Mevcut Kesme aracı				
		Torna ile işlemek				Ad çekme Helyumun sembölü				
Bir tür kaldıraç	Bir gıda maddesi Felç						Manganezin sembölü Bir kürk hayvanı			
							Vakit, zaman Dingil			
Vietnam'ın sembölü Yer, taban		Yönetim							Neden, sebeup	
								İkel bir silah	Eski dilde su Amaç	
Yasaklama Gümüşün sembölü								Bir tembih sözü İşsiz		
	Almaktan emir					Geçim parası	Azotun sembölü Bir cetvel türü	Olgun Hile oyun		
Dış satım Müzikte duraklama							Sürüp gitme	Ermiş Bir nota		
	İlaç Mübadele aracı					Federasyon durumunda birleşmiş olan				Para ile ilgili
İnce sicim Oksijenin sembölü		Üye Dolap gözü					Ürün, yaptı Büyük		Kuzu sesi Güney Afrika'nın sembölü	
	Su yolu Bir sayı		Tropikal bir meyve Yöre'nin ünsüzleri		Eziyet Aktinyumun sembölü		Pişmiş yemek			
O yer Girdap			Uçan memeli hayvan			Karışık renkli				
				İş için yardım- laşma			Çalışma, meslek			